

Mbuli Yedi iwandikwe ni LUKA ULONGOLELO

Mbuli Yedi iwandikwe ni Luka ni kitabu kimwenga mwe vitabu vine ve Ndagano Im'pya vikulonga wikazi wa Yesu Kilisito. Vitabu ivo ivine nivo vikwitangwa Injili, nuko kugamba Mbuli Yedi, vawandikagwa ni Matayo na Maliko na Luka na Yohana, aho Yesu eze ande kabanika. Luka hawandikaga mbuli za wikazi wa Yesu du, mna iviyaiviya awandikaga mbuli wadamanyaga wanamp'hina wa Yesu aho eze ande kabanika no kuuyuka. Ayo yose wadamanye ye mwe kitabu kikwitangwa Imitendele ya wegala Ulosi. Hahali amanyize ikindedi kugamba Mbuli Yedi iwandikwe ni Luka yawandikagwa ini na kuhi, mna wamanyi wengi wazumilana kugamba vadahika yawandikagwa mwo mwaka wa milongo mfungate kulawa aho Yesu eze elekwe.

Luka niye awandike kitabu iki, uyo andaga mganga. Imiwandikile yakwe no ulosi wakwe yalagisa kugamba andaga mnt'hu mta umanyi. Luka aungaga kuwandika haheina kwazaganya mwo kutambalisa wikazi wa Yesu uku akatambalisa vedi ivo valailaga vileke want'hu watuhu wapate wambizi umwo wakasoma kitabu iki Luka 1:1-3. Luka handaga Myahudi. Wakolo-sai 4:10-14 naho awandikaga aya vileke want'hu hi Wayahudi wadahe kukombaganya, ino yalagiswa pwilili ivo adahaga kutambalisa vihendo va Wayahudi Luka 1:8.

Mbuli Yedi ivo iwandikwe ni Luka yaligana na vitabu va Matayo na Maliko kwaviya vatambalisa mbuli zikuligana naho kwa sila zikuligana. Luka atambalisa vedi vitendese mwo kwelekwa kwa Yohana Mbatizi, naho atigiza mwe mbuli yo kulekela malema, Luka 3:3; 11:4; 17:3-4; 23:34; 24:47 na mbuli ya kumlombeza Mnungu, Luka 3:21; 5:16; 6:12; 11:1-12; 22:32.

Yemndani

Luka akonga kwa kutambalisa kilekile akwandika 1:1-4.

Akajika atambalisa ukwelekwa kwa Yesu na ivo akeikile lumwe kuidamanya indima yakwe. 1:5-4:13.

Kukulu kusigale mwe kitabu icho, Luka atambalisa indima aidamanye Yesu vitendese vilagiso adamanye ne zimbuli ahinize. 4:14-21:38.

Kwo uheelo Luka atambalisa kubanika kwa Yesu na Kumoswa msanga yakwe na kuuyuka kwakwe 22-24.

¹ Mkulu Teofilo

Want'hu wengi wagezaga vedi kwaviya wadahile kuwandika izimbuli ze vint'hu vilaile mgati mwetu.

² Wawandikaga vint'hu viya kisimuilwe ni wadya waonaga vint'hu ivo kukongela nk'hongo, na wadya wabilikizaga Imbuli Yedi.

³ Kwa ivo mkulu Teofilo, kwaviya name hizungula ukindedi we zimbuli izi kukongela nk'hongo, hiona vedi niwawandikile kwa uwedi vint'hu ivo vose vilaile.

⁴ Hitenda ivi vileke weye nawe umanye kindedi che vint'hu vose uhinizwe.

Kwelekwa kwa Yohana Mbatizi kwalotelwa

⁵ Umwo Helode andaga seuta ywa Uyahudi, handaga na mlava nt'hambiko zina dyakwe Zakalia. Uyo andaga yumwenga mwe difyo dya walava nt'hambiko dya Abiya. Mkaziwe etangagwa Elizabeti, naye andaga ni ywa lukolo lwa mlava nt'hambiko etangwe Haluni.

⁶ Wose waidi wandaga wazumilwa kunda wedi ha meso ha Mnungu, naho waitozaga kwa kindedi Imiko yose ya Zumbe.

⁷ Wandaga hawana mwana kwaviya Elizabeti andaga hana cheleko, naho wose waidi wadalahalisaga.

⁸ Zuwa dimwenga Zakalia andaga mwe Nyumba nk'hulu ya Mnungu akadamanya ndima yakwe yo ulava nt'hambiko, enga viya akudamanyaga mwo luzo lwakwe.

⁹ Enga viya chandile kihendo cha walava nt'hambiko, usaguzi umgweela Zakalia kwingila mwe Nyumba nk'hulu ya Zumbe kufunk'hiza ubani.

¹⁰ Fyo dya want'hu dyandaga dikuse dimlombeza Mnungu umo ubani wandaga ukafunk'hizwa.

¹¹ Niyo mtumigwa ywa Zumbe amlaila no kukimala hakulume he kilingo cho kufunk'hizila ubani.

¹² Zakalia eze amuone, niyo etuka na kwingilwa ni wogofi.

¹³ Mna yudya mtumigwa ywa kwe Mbingu niyo amgamba Zakalia, "Usekogoha! Mnungu keva kulombeza kwako. Mkazio Elizabeti naakwelekele mwana kilume, nawe noumwitange Yohana.

14 Weye nawe nounde na kinyemi na kusekeela, naho want'hu wose nawande na kinyemi kwa kwelekwa kwakwe.

15 Naande mkulu ha meso ha Zumbe, naho haanywe divai hegu mp'hombe. Naamemezwe Muye ywa Mnungu kukongela dizuwa dyo kwelekwa kwakwe.

16 Naawavuze want'hu wengi wa Izilaeli kwa Zumbe Mnungu ywawe.

17 Naye naamlongoele Zumbe kwa Muye wa Eliya no ludole lwakwe vileke aihitule mioyo ya welesi waivane na wana wawe no kuwagela want'hu wasaguke ubala wa want'hu watendigwe kunda wedi hameso ha Mnungu no kumwiikila Mnungu want'hu waikilwe lumwe.”

18 Zakalia niyo amgamba mtumigwa ywa kwe Mbingu, “Nenimanye vivihi zimbuli izi? Miye hidalahala, naho hata mkazangu naye kadalahala.”

19 Mtumigwa ywa kwe mbingu niyo amgamba, “Ni miye Gabielieli hukimala hameso ha Mnungu anitumile nize nilonge na weye na kukugambila mbuli ino iyedi.

20 Mna kwaviya huhuwile ulosi wangu, houdahe kulonga kubula mwe dizuwa idyo, aho zimbuli izo nezilaile.”

21 Want'hu wandile kuse wakamgoja Zakalia, niyo weheelwa kwaviya ekalise kufosa kwe Nyumba ink'hulu ya Mnungu.

22 Eze afosele kuse, niyo anda hakudaha kulonga nawo. Woho nawo niyo wabunk'hula kugamba nakaona maona mwe Nyumba nk'hulu ya Mnungu. Kwaviya hadahile kulonga, naakalonga nawo kwa vilagiso.

²³ Zakalia eze abinde indima yakwe niyo auya kaya.

²⁴ Yeze yomboke mazuwa mageke, Elizabeti uyo mkaziwe niyo enula nda, niyo yanda hahalaile he nyumba yakwe kwa miezi mishano.

²⁵ Niyo agamba, “Zumbe kanidamanyila mbuli ino! Haluse kanionela mbazi, naho kaniusila soni zangu mwa want’hu.”

Kwelekwa kwa Yesu kwalotelwa

²⁶ Mwo mwezi wa mtandatu wo ubovu wa Elizabeti, Mnungu amtumaga mtumigwa ywa kwe Mbingu etangwe Gabilieli kwe isi ye Galilaya, mwo mzi ukwitangwa Nazaleti.

²⁷ Nakanda na ulosi kwa mwali na mazanga akwitangwa Maliamu. Mndele uyu andaga katumizwa ni mgosi yumwenga etangagwa Yusufu, andaga ywo lukolo lwa zumbe Daudi.

²⁸ Mtumigwa ywa kwe mbingu niyo amwizila mwali uyo niyo amgamba, “Ndamsa! Zumbe e hamwenga na weye, naho kakuvikila vitendese.”

²⁹ Maliamu niyo engilwa ni kinyulu kwa udyo ulosi wa mtumigwa ywa kwe mbingu, naho niyo ehelwa mbuli idya nivo yagaaze.

³⁰ Mna mtumigwa ywa kwe mbingu niyo amgamba, “Maliamu, usekogoha! Mnungu kakulagisa uwedi wakwe.

³¹ Kaula, nowinule nda, naho noweleke mwana kilume, zina dyakwe noumwitange Yesu.

³² Naande mkulu naho neetangwe Mwana ywa Mnungu e Kulanga. Zumbe Mnungu naamwink’he difumbi dyo useuta enga viya andaga mkale ywakwe Daudi.

³³ Naande Seuta we cheleko cha Yakobo mazuwa yose, naho uzumbe wakwe wa ulo na ulo!”

³⁴ Maliamu niyo amgamba yudya mtumigwa ywa kwe mbingu, “Miye ni mwali na mazanga. Elo neinde vihi mbuli ino?”

³⁵ Mtumigwa ywa kwe mbingu niyo amhitula, “Muye ywa Mnungu naakwizile, naho ludole lwa Mnungu ekulanga nelukugubike. Kwaivo mwana akuunga elekwe neetangwe, akukile Mwana Mnungu.

³⁶ Naho, kaula nduguyo Elizabeti kenula ubovu wa mwana kilume mwo udala wakwe naho uno ni mwezi wa mtandatu. Naakalongwa hakudaha kweleka, mna ivi haluse mbovu ywa miezi mtandatu iivo adalahale.

³⁷ Kwaviya hadihali Mnungu heekudaha kudi-damanya!”

³⁸ Maliamu niyo amgamba, “Miye ni mindima ywa Zumbe, nevinde kwangu enga ivo ukulonga.” Mtumigwa ywa kwe mbingu niyo ahalawa no kuita.

Maliamu amtalamkila Elizabeti

³⁹ Akajika aho, Maliamu niyo akeika lumwe na kutenda ludole kwita ko mzi umwe vigulu va isi ya Uyahudi.

⁴⁰ Niyo engila kwe nyumba ye Zakalia niyo kumlamsa Elizabeti.

⁴¹ Elizabeti eze eve Maliamu akamlamsa, kazana niyo katugusa mwe inda mwakwe. Elizabeti nakamemezwa Muye ywa Mnungu,

⁴² niyo alonga kwa izwi kulu, “Weye kuvikilwa kujink’ha wavele wose, na mwana ukuunga umweleke kavikilwa!

⁴³ Nii mbuli ino ink'hulu ikanilaila miye, nine dya Zumbe ywangu kwiza kunitalamkila?

⁴⁴ Nize nive du indamsa yako, kazana kwe zinda zangu niyo katugusa kwa kinyemi.

⁴⁵ Kaula kinyemi unanacho weye uhuwile mbuli ya Zumbe, kwaviya neinde kindedi kwako.”

Wila wa uwedi utendese wa Maliamu

⁴⁶ Maliamu niyo agamba,
 “Moyo wangu wamtogola Zumbe,
⁴⁷ no muye wangu welelwa
 kwa mbuli ya Mnungu, Mlokozi ywangu,
⁴⁸ kwaviya anikumbukile, mndima ywakwe
 mkiwa!
 Kukongela dielo na kugendeela, want'hu wose
 nawanitange mvikilwa,
⁴⁹ kwe zimbali zakwe zink'hulu Mnungu wo
 Udahi anidamanyile.

Zina dya Mnungu dikuka.

⁵⁰ Kukongela cheleko iki na kugendeela
 kalagisa mbazi kwa wadya wakumhuwila.

⁵¹ Kadamanya vint'hu vikulu kwa mkono wakwe.
 Kawatenda wasambale wadya wakukefenya
 mwe mioyo yawe.

⁵² Kawakinya maseuta kulawa mwe difumbi dyo
 useufa,
 na kuwenula want'hu waoneke kunda wasokezi.

⁵³ Kawegusa wata sala kwa vint'hu vedi,
 naho kawagulusa wagoli hweena kint'hu.

⁵⁴ Kamwambiza mtumwa ywakwe Izilaeli,
 naho hajaile kulagisa zimbazi zakwe

⁵⁵ kwa tati yetu Ibulahimu,
 hamwenga na cheleko chakwe ulo na ulo!”

56 Maliamu nakekala na Elizabeti miezi mitatu, niyo auya kaya kwakwe.

Kwelekwa kwa Yohana Mbatizaji

57 Lupisi lwa Elizabeti wa kweleka uze ubule, niyo eleka mwana kilume.

58 Want'hu we haguhi naye hamwenga na wanduguze weze weve ivo Zumbe kamuwonela mbazi, niyo wanda na kinyemi hamwenga naye.

59 Umwana eze abule mazuwa mnane, niyo want'hu wagenda kumvina. Waungaga wamwink'he zina niye Zakalia, idizina dya ise.

60 Mna nine niyo alemela no kuwagamba, “Bule! Dizina dyakwe neetangwe Yohana.”

61 Niyo wamgamba, “Mna hahali mnt'hu mwe lukolo lwenyu mta dizina idyo?”

62 Niyo wamuuzwa ise kwa vilagiso vileke awagambile kugamba umwana etangwe ani.

63 Zakalia niyo alombeza kabao kakwe kwo kuwandikila, niyo awandika mwe kabao kadya, “Zina dyakwe ni Yohana.” Want'hu wose niyo weheleswa!

64 Ahadya Zakalia niyo apata udahi wa kulonga naho, naho niyo akonga kumtologa Mnungu.

65 Want'hu we haguhi naye niyo wengilwa ni wogofi, niyo imbuli idya yagendezwa mwe vigulu ve isi ya Uyahudi.

66 Na wose wevile zimbuli izo niyo nawakeuza mwe mioyo yawe, “Mwana uyu na ande mwana ywa vivihi? Kwaviya ludole lwa Zumbe lwi-hamwenga na yehe.”

Ulotezi wa Zakalia

⁶⁷ Zakalia, ise dya Yohana niyo amemezwa Muye ywa Mnungu, niyo akonga kulotela.

⁶⁸ “Atogolwe Zumbe, Mnungu ywa Izilaeli! Kwaviya keza kuwambiza want’hu wakwe no kuwakombola.

⁶⁹ Kakikimalisila uyokozi una ludole, mwe nyumba ya Daudi mindima ywakwe.

⁷⁰ Enga viya alongaga kwa milomo ya walotezi wakwe wakukile kukongela uko kale

⁷¹ kugamba naakiyokole kulawa mwa wank’hondo wetu, na kulawa mwo ludole lwa wadya wose wakuki-ihya.

⁷² Nakagamba nawaonele mbazi wakale wetu, naho naakumbukile ndagano yakwe ikukile.

⁷³ Nakamlapila Ibulahimu mkale ywetu

⁷⁴ kugamba naaikombole suwe kulawa mwe mikono ya waihi wetu. Naho naakitende kidahe kumdanyila ndima haheina wogofi,

⁷⁵ kwa kukuka na kuzumilwa kunda wedi hameso hakwe, mwa mazuwa yose yo ugima wetu.

⁷⁶ Nawe mwanangu, nowitangwe mlotezi ywa Mnungu ekulanga vitendese.

Kwaviya noumlongoele Zumbe, umdamanyile isila,

⁷⁷ kuwagambila want’hu wakwe kugamba nawayokolwe,

kwa kuusilwa wavu wawe.

⁷⁸ Mnungu ywetu ana mbazi na moyo wedi.

Naakimulikele ung'azi wa ukombola kulawa kulanga,

⁷⁹ kuwamulikila want'hu wose wakwikala kwe kizuli che file, na kuzilongoza nk'hacho zetu mwe sila ya utondowazi.”

⁸⁰ Yudya mwana niyo akula akongozekela umwili hamwenga no muye. Niyo ekala kwe nyika mpaka mwe dizuwa diya awalailaga want'hu wa Izilaeli.

2

Kwelekwa kwa Yesu Matayo 1:18-25

¹ Mazuwa yadya, Agosto, seuta ywa Kilumi asigiilaga kugamba luwandikwe ludongo lwa mazina ya want'hu wose mwe isi zose.

² Ludongo ulu nulo lwandaga lwa nk'hongo want'hu kuwazigwa, aho Kolinelio andaga mkulu wa isi ya Silia.

³ Ivo want'hu wose niyo wagenda kuwazigwa kwawe kila yumwenga.

⁴ Yusuifu naye ahalawaga kwo mzi wa Nazareti mwo mkowa wa Galilaya, niyo akwela kuita Uyahudi mwo mzi wa Betelehemu, hant'hu elekagwa zumbe Daudi. Nakaita ukwo kwaviya yehe andaga mwo lukolo lwa Daudi

⁵ vileke awandikwe hamwenga na Maliamu, uyo amposaga, mna andaga mbovu.

⁶ Umwo wandaga uukwo, mazuwa ya Maliamu yo kwingila nyumba yabulaga.

⁷ Niyo amweleka mwana kilume wa nk'hongo, no kumvika suke za kititi, niyo amtambalika mwo

luhondo lwo kudiila ng'ombe kwaviya hahandaga na hant'hu mwe nyumba ya wageni.

Wadimi na Watumigwa wa kwe mbingu

⁸ Naho mwe isi idya kwandaga na wadimi wakwikala mwe zink'honde wakudima ngoto zawe kwa luzo nekilo. ⁹ Niyo mtumigwa ywa kwe mbingu awalaila, uwedi wa zumbe utendese wa Zumbe niyo wawang'aila nt'hendelo zose, niyo wengilwa ni wogofi mkulu.

¹⁰ Yudya mtumigwa ywa kwe mbingu niyo awagamba, “Msekogoha! Nawegailani mbuli yedi ya kinyemi kikulu kwa want'hu wose.

¹¹ Kwaviya dielo mwo mzi wa Daudi kelekwa Myokozi ywenyu, nuyo Zumbe Kilisito.

¹² Na iki nicho kilagiso kwenyu. Namumbwile mwana, kavikigwa suke za mwana, naho katambalikwa mwo luhondo lwo kudiila ng'ombe.”

¹³ Ahadya fyo kulu dya watumigwa wa kwe mbingu kulawa kulanga dyadugana na yudya mtumigwa yumwenga, niyo wakonga kumtogola Mnungu wakagamba,

¹⁴ “Uwedi utendese ni wa Mnungu ywa kwe mbingu,
na utondowazi kwa want'hu elelwe nawo mwe isi!”

¹⁵ Watumigwa wadya weze wauye Kulanga, wadya wadimi niyo wagambana, “Haya kiteni mpaka Betelehemu kikakaule idyo dilaile, kigambilwe ni Zumbe.”

¹⁶ Niyo wasunguza kuita, wawabwila Maliamu hamwenga na Yusufo na yudya mwana katiti katambalikwa mwo luhondo lwo kudiila ng'ombe.

17 Wadimi awo weze wakaone katiti niyo wasimuila viya mtumigwa ywa kwe mbingu awagambile mwe mbuli ya yudya mwana katiti.

18 Wose wevile niyo wehelwa kwa ayo wagambilwe ni wadimi.

19 Mna Maliamu niyo awiika ulosi uwo wose akaufanyanya mwo moyo wakwe.

20 Wadya wadimi niyo wauya kwe nyika, wakamwink'ha uwedi utendese na kumtogola Mnungu kwa mbuli zose wevile na kuwona enga ivo mtumigwa ywa kwe mbingu awagambilaga.

Mwana enk'higwa zina

21 Yeze yabule mazuwa mnane, zuwa dyo kumvina mwana dize dibule, niyo wamwink'ha zina niye Yesu. Dizina idyo nakenk'higwa ni mtumigwa ywa kwe Mbingu kukongela aho andaga akei kwelekwa.

Yesu kwe Nyumba Nk'hulu ya Mnungu.

22 Lupisi lwabulaga lwa Yusufu hamwenga na Maliamu kudamanya kihendo cho kukukizwa enga viya miko ya Musa ivo ikulonga. Niyo wamguha umwana na kumwigala kwo mzi wa Yelusalemu kumwigala kwa Zumbe

23 enga viya iwandikwe mwe miko ya Zumbe kugamba, “Kila mwana kilume kifungula nda aungwa kwigalwa hameso ya Zumbe.”

24 Niyo wagenda kulava malavo enga viya ikuungwa mwe miko ya Zumbe. “Suwa mbili hegu makinda maida ya mp'hugi.”

25 Mwo lupisi kiya, hadya Yelusalemu handaga na mnt'hu yumwenga zina dyakwe Simioni. Mnt'hu uyo andaga ywedi, akumwogoha

Mnungu. Naakagoja kwiza kwo kusangalazwa kwa wa Izilaeli, na Muye ywa Mnungu andaga na yehe.

²⁶ Naye nakagambilwa ni Muye ywa Mnungu kugamba haabanike uneva akei kumuwona Kilisito ywa Zumbe.

²⁷ Welesi wa Yesu weze wamwigale umwana kwe Nyumba Ink'hulu ya Mnungu vileke wamdanyile enga ivo miko ya Musa ikuwaunga, niyo Muye ywa Mnungu amlongoza Simoni kwingila kwe nyumba iyo Ink'hulu ya Mnungu.

²⁸ Simoni niyo amhokela umwana mwe mikono yakwe, niyo amtogola Mnungu akagamba,

²⁹ “Haluse Zumbe mlekele mtumwa ywako aite mp'heho, enga ivo ulongile.

³⁰ Kwaviya kwa meso yangu hiuona ukombola wako,

³¹ uutendile uoneke kwa want'hu wose.

³² Ung'azi wa kulagisa viya ukuunga weye kwa want'hu hi Wayahudi,

no kunda uwedi utendese wako kwa want'hu wako wa Izilaeli.”

³³ Ise na nine ywa Yesu niyo wehelwa kwa yadya yandile yakalongwa ni Simoni.

³⁴ Simioni niyo awavikila, akamgamba Maliamu nine dya Yesu, “Kaula, mwana uyu kasagulwa ni Mnungu kwa kugwa na kwinuka kwa want'hu wengi mwe Izilaeli. Naande kilagiso kulawa kwa Mnungu, na want'hu wengi nawamnemele.

³⁵ We mwenye nawe dibamba nadikwingile mo umoyo wako vileke zigubulwe fanyanyi za mioyo mingi.”

³⁶ Nahanda na mlotezi yumwenga we kivele, dizina dyakwe Ana mwana wa Fanueli we kabila dya Asheli. Mvele uyu nakekala na mgosi kwa myaka mfungate kukongela ukulombigwa kwakwe.

³⁷ Niyo andaga abanikilwe ni mgosiwe, na lupisi icho andaga na myaka milongo mnane na mine. Lupisi chose icho andaga hakulawa mwe nyumba ya Mnungu, andaga Umwo kilo na msi akavika kwa kufunga ukudya na kulombeza.

³⁸ Isa iidya, mvele uyo alaila na kumtogola Mnungu no kulonga mbuli za yudya mwana kwa want’hu wose wandile wakaugoja ukombola wa Yelusalemu.

Kuuya Nazaleti

³⁹ Yusufu na Maliamu weze wajike kuyadamanya yose engu viya yasigilwe mwe miko ya Zumbe, niyo wauya Galilaya mpaka ko mzi wawe wa Nazaleti.

⁴⁰ Yudya mwana niyo akula, ongezeka ludole, amema zihékima na uwedi wa Mnungu neziinda na yehe.

Mbwanga Yesu mwe nyumba ya Mnungu

⁴¹ Welesi wakwe Yesu nawenda na kihendo cha kwiita Yelusalemu kila mwaka mwa mazuwa ya zuwa dya kinyemi ye Pasaka.

⁴² Mbwanga Yesu eze abule myaka mlongo na miidi, niyo waita Yelusalemu engu viya kihendo kikuwaunga.

43 Weze wabinde zuwa dya kinyemi, niyo wakonga kuuya kaya. Yesu niyo asigala Yelusalemu haheina welesi wakwe kumanya.

44 Woho nawakafanyanya kugamba e hamwenga na fyo dya want'hu mo utafi, niyo wagenda msi mgima. Niyo wakonga kumzungula kwa ndugu zawe hamwenga na wambuya zawe.

45 Weze wamswese, niyo wauya Yelusalemu wakamzungula.

46 Mwe dizuwa dya katatu, niyo wambwila mwe nyumba ya Mnungu kekala hamwenga na wahinizi we Kiyahudi, nakawategeleza na kuwauza mbuli.

47 Woseni wamtegeleze niyo wahelwa kwa yadya mahituzi yakwe viya yendile ya ubala.

48 Welesi wakwe weze wamuwone, niyo weheleswa. Nine niyo amgamba, “Mwanangu, ni mbwai ukakitenda ivi? Kaula, miye na tati yako nekinda kikakuzungula kwa kwangadika.”

49 Yesu niyo awahitula, “Kwa mbwai kunizungula? Hammanyize kugamba hiungigwa ninde mwe nyumba ya Tate?”

50 Mna woho hawakombaganye ulosi uwo awagambile.

51 Niyo auya nawo Nazaleti, naye andaga akawategeleza. Nine niyo ayaika ayo yose mo umoyo wakwe.

52 Yesu niyo ongezekela kukula na kunda na mizungu, akamwelela Mnungu hamwenga na want'hu.

Mabilikizi ya Yohana Mbatizi

Matayo 3:1-12; Maliko 1:1-8; Yohana 1:19-28

¹ Mwaka wa mlongo na mishano wo useuta wakwe seuta ywa Kilumi etangwe Tibeliyo, Pontio Pilato andaga mkulu we isi ya Uyahudi na Helode naye andaga mkulu wa Galilaya na Filipo nduguye andaga mkulu wa Ituleya ne isi ya Tilakoniti, Lisania andaga mkulu we Abilene.

² Anasi na Kayafa wandaga wakulu wa walava nt'hambiko. Lupisi ulo Mbuli ya Mnungu yamwizilaga Yohana mwana Zakalia ukwo kwe nyika.

³ Niyo aita kila hant'hu mwe isi yose yo mto Yolodani akawabilikiza want'hu, "Lekeni uwavu wenyu mkabatizwe, Mnungu naawausileni uwavu wenyu."

⁴ Enga viya iwandikwe mwe kitabu cho mlotezi ywa Mnungu Isaya.

"Mnt'hu akubongeela kwe nyika,

'Tkeni lumwe sila ya Zumbe,

chululeni lwombokelo lwakwe.

⁵ Kila kolongo dyaungwa kusilizwa,

na kila lugulu na kagulu vaungwa kuselezwa.

Sila zigonjile zaungwa kugololwa,

sila za makolongo zaungwa kusalahazwa.

⁶ Naho want'hu wose nawauone ukombola wa Mnungu! "

⁷ Niyo Yohana awagamba want'hu wambasile vileke wabatizwe, "Nyuwe cheleko che nyoka! Ni ani awagambileni kugamba mwadaha kunyilika maya ya Mnungu yakwiza?

⁸ Lagiseni kwa udamanyi kugamba muuleka uwavu wenyu. Naho msekukegamba, 'Ibulahimu ni tati yetu!' Nawagambilani, Mnungu adaha

kuguha maiwe aya niyo amdamanyila Ibulahimu welekwa mwa maiwe aya!

⁹ Na ivo haluse hoyu diikigwa kale mwe zink'holo ze miti, mti wowose howiina cheleko chedi nousengwe no kokigwa mwo moto.”

¹⁰ Want'hu niyo wamuuza, “Haluse kitende vivihi?”

¹¹ Niyo awahitula, “Mta nk'hazu mbili naamwink'he heena nk'hazu, naho mta nk'hande atende iivo.”

¹² Wakuduganya kodi nao niyo weza wakaunga kubatizwa. Niyo wamuuza, “Mhinizi, suwe naswe kitende vivihi?”

¹³ Niyo awahitula, “Msekuguha vint'hu kujink'ha viya mkuungwa kuguha.”

¹⁴ Watowani watuhu nao niyo wamuuza, “Suwe naswe kidamanyei?” Niyo awahitula, “Msekuguha matundu kwa mnt'hu yeyose haheina mwivano, naho mzumilane na maliho yenyu.”

¹⁵ Kwaviya want'hu nawanda wakagoja kwiza kwa Kilisito, ivo niyo wakonga kukeuza mwe mioyo yawe, mwe mbuli ya Yohana “Hangi uyu niye Kilisito?”

¹⁶ Yohana niyo awahitula, “Miye nawabatizani na mazi, mna eza mta ludole kunijink'ha miye. Miye hina wedi hata kunda mtumwa ywakwe. Yehe naawamibatizeni kwa Muye ywa Mnungu na kwa moto wa usengelo.

¹⁷ Uyo ana lungu mwo mkono wakwe, ahetele ngano yakwe na kuiika mwe digulu dyakwe, mna mahofya naayoke mwo moto houkuzima.”

18 Naho kwa milosi mituhu mingi Yohana nakawabilikiza want'hu Mbuli Yedi.

19 Mna Yohana nakamtivila zumbe Helode, mkulu wa Galilaya kwaviya nakamlomba Helodiya, mkaza mvunawe, na kwa vint'hu vituhu vingi viihile ivo Helode adamanye.

20 Niyo Helode adamanya wiihi utendese kwa kumgela Yohana mwe divugailo.

Yesu abatizwa

21 Want'hu wose weze wajike kubatizwa, niyo Yesu naye abatizwa. Umwo andile akalombeza Mnungu, mbingu niyo zagubuka,

22 Muye ywa Mnungu niyo aseela no kumkima mnanga mwakwe enga wa suwa. Naho izwi dye-vikaga kulawa kwe mbingu dikagamba, “Weye niwe mwanangu, hukuungisa. Weye kunelela.”

Lukolo lwa Yesu Matayo 1:1-17

23 Yesu akongaga ndima yakwe umwo akanda na myaka milongo mitatu. Want'hu wandaga wakagamba andaga mwana Yusufu, mwana Eli.

24 Eli andaga mwana wa Matati, andile mwana Lawi, mwana Meliki, mwana Yana, mwana Yusufu,

25 andile mwanawe Matatiya, mwana Amosi, mwana Nahumu, mwana Esili, mwana Nagai,

26 andile mwana Maati, mwana Matatiya, mwana Semeyi, mwana Yoseki, mwana Yuda,

27 andile mwana Yoana, mwana Lesa, mwana Zelubabeli, mwana Shealitieli, mwana Neli,

28 mwana Meliki, mwana Adi, mwana Kosamu, mwana Elimadamu, mwana Eli,

²⁹ andile mwana Yoshua, mwana Eliezeli, mwana Yolimu, mwana Matati, mwana Lawi,

³⁰ andile mwana Simioni, mwana Yuda, mwana Yusufu, mwana Yonamu, mwana Eliakimu,

³¹ andile mwana Meleya, mwana Mena, mwana Matasa, mwana Natani, mwana Daudi,

³² andile mwana Yese, mwana Obedi, mwana Boazi, mwana Salimoni, mwana Nahashoni,

³³ andile mwana wa Aminadabu, mwana Alamu, mwana Heziloni, mwana Pelesi, mwana Yuda,

³⁴ andile mwana Yakobo, mwana Isaka, mwana Ibulahimu, mwana Tela, mwana Naholi,

³⁵ andile mwana Selugi, mwana Lagau, mwana wa Pelegi, mwana Ebeli, mwana Sala,

³⁶ andile mwana Kenani, mwana Alifakisadi, mwana Shemu, mwana Nuhu, mwana Lameki,

³⁷ andile mwana Metusela, mwana Henoko, mwana Yaledi, mwana Mahalaleli, mwana wa Kenani.

³⁸ Andile mwana Enoshi, mwana Seti, mwana Adamu, mwana Mnungu.

4

Kugezigwa kwa Yesu

Matayo 4:1-11; Maliko 1:12-13

¹ Yesu eze afose mwo mto Yolodani, andaga na udahi mkulu wa Muye ywa Mnungu. Niyo uyo Muye amlongoza kuita mpaka kwe dijangwa.

² Uko agezagwa nu Mwavu kwa mazuwa milongo mine. Mazuwa ayo yose, andaga hakudya kint'hu, niyo akeiva sala.

³ Mwavu niyo amgamba, “Uneva weye niwe Mwana wa Mnungu, digambe diiwe idi dinde mkate.”

⁴ Yesu niyo amhitula, “Iwandikwa, ‘Mnt’hu haande mgima kwa ludyo du.’ ”

⁵ Mwavu niyo akweza Yesu kwo lunenengwa no kumlagisa useuta wose we isi yose kwa lupisi lugihi.

⁶ Mwavu niyo amgamba, “Nohwink’he weye useuta wose na uwedi wakwe utendese kwaviya vose vimwe mikono yangu, name namwink’ha yoyose enga ivo huunga.

⁷ Ivo vose nevinde vako weye uneva unanivika.”

⁸ Yesu niyo amhitula, “Iwandikwa, ‘Mvike Zumbe, Mnungu ywako du, naho umdamanyile ndima yehe du!’ ”

⁹ Naho Mwavu niyo amwigala Yesu aite Yelusalemu no kumkweza kwo lunenengwa lwe nyumba nk’hulu ya Mnungu. Niyo amgamba, “Uneva weye niwe Mwana Mnungu, keduule hasi

¹⁰ kwaviya iwandikwa, ‘Mnungu naawagambe watumigwa vileke wakwamile,

¹¹ wakupoele mwe mikono yawe vileke usekukobadisa ikiga chako mwe diiwe.’ ”

¹² Mna Yesu niyo ahitula, “Iwandikwa, ‘Usekumgeza Zumbe Mnungu ywako.’ ”

¹³ Aho Mwavu eze abinde kumgeza kwa kila sila, amnekaga kwa lupisi.

Yesu akonga indima yakwe uko Galilaya

¹⁴ Yesu niyo auya mwe isi ya Galilaya, kamema ludole lwa Muye ywa Mnungu. Niyo mbuli zakwe zagendezwa Galilaya na mwe si zose zi mgihi.

15 Naye andaga akahiniza mwe nyumba za Mnungu, naho andaga akatogolwa ni want'hu wose.

*Yesu alemelwa uko Nazaleti
Matayo 13:53-58; Maliko 6:1-6*

16 Niyo Yesu aita Nazaleti, hant'hu alekelwe. E enga ivo kili kihendo chakwe Yesu, mwe dizuwa dyo kuhumula engila mwe nyumba ya Mnungu niyo akimaala vileke asome Mawandiko Yakukile.

17 Niyo enk'higwa kitabu cha mlotezi Isaya. Akigubulaga, niyo asoma hant'hu hawandikwe kugamba,

18 “Muye wa Zumbe wimnanga mwangu, kwaviya kanisagula miye niwabilikize wakiwa mbuli yedi.

Naho kanisigiila hawagambile wavugailwa kulekelwa kwawe,
na mant'hunt'hu kuwona vituhu,
naho kuwakombola wanamakunt'ho.

19 Hamwenga na kubilikiza kose kugamba lupisi lubula

lwa Zumbe kuwakombola want'hu wakwe.”

20 Niyo Yesu akigubika ikitabu no kumwink'ha mindima, niyo ekala. Want'hu wose wandile mwe nyumba ya Mnungu wamn'goelaga meso.

21 Akongaga kuwagamba, “Mawandiko aya diyelo yakint'ha enga ivo mwivile.”

22 Want'hu wose wamzumilaga wakehelwa kwa milosi yo uwedi ayo alongaga. Wakagamba, “Ivi uyu hiyo mwana Yusufu?”

23 Yesu niyo awagamba, “Himanya nomnigambile mliganyizo uno kugamba, ‘Mlaguzi kelagule mwenye! Mbuli zose kivile uzidamanye uko

Kapelinaumu, zidamanye aha naho he isi yako mwenye.’ ”

²⁴ Niyo agendeela kuwagamba, “Mlotezi hakuzumilwa mwe isi yakwe mwenye.

²⁵ “Mna nawagambilani ikindedi handaga na wavele wengi wafilagwa ni wagosi zawe mwe isi ya Izilaeli mwo lupisi ulo Eliya andaga aho. Lupisi ludya fula hainyele kwa myaka mitatu na miezi mtandatu niyo kwanda na gumbo kulu mwe isi yose.

²⁶ Mna Eliya niyo hatumigwe kwa mnt’hu yeyose mwe isi ya Izilaeli ila kwa abanikilwe ni mgosiwe andile akekala Salefati mwe isi ya Sidoni.

²⁷ Naho mwo lupisi lwa mlotezi Elisha, nahanda na want’hu wengi wata matana mwe isi ya Izilaeli. Mna hahali mnt’hu yoyose akukizwe mna ni Naamani du, mnt’hu wa isi ya Siliya.”

²⁸ Want’hu wose wandile mwe idya nyumba ya Mnungu weze weve zimbuli izo, niyo wengila maya.

²⁹ Niyo walundumka, no kumfoseza Yesu kuse kwo mzi no kumkweza ho lunenengwa vileke wamdule hasi.

³⁰ Mna yeye niyo omboka mgati mwawe niyo akeitila.

Mnt’hu mta mp’hepo

Maliko 1:21-28

³¹ Niyo aita mpaka Kapelinaumu, mzi wi Galilaya. Ukwo ahinizaga mwe dizuwa dyo Kuhumula.

³² Niyo weheleswa kwa mahinizo yakwe kwaviya andaga akahiniza kwa udahi.

³³ Mdya mwe idya nyumba ya Mnungu, mwandaga na mnt'hu mta mp'hepo aihile. Niyo agutula akagamba,

³⁴ “Uuwi! Yesu wa Nazaleti, waunga ukiten-dei? Kwiza ukikome? Hikumanya kugamba weye niwe ani. Weye wi Akukile ywa Mnungu!”

³⁵ Yesu niyo aitivila idya imp'hepo iihile, “Nyamala, naho umlawe mnt'hu uyo!” Niyo mp'hepo idya yamkinya hasi uyo mnt'hu mgati mwawe no kumfosa haheina kumlumiza.

³⁶ Want'hu wose niyo wehelwa no kukonga kuzana kugamba, “Ino mbuli yani? Mnt'hu uyu ana udahi na ludole lwa kuwativila mp'hepo waihile, nawo niyo wafosa!”

³⁷ Ivo mbuli za Yesu niyo zagendezwa kila hant'hu mwe isi idya.

Yesu awahonya want'hu wengi

³⁸ Yesu afosaga nyumba ya Mnungu, niyo aita kwe inyumba ya Simoni. Nine dya mkaziwe Simoni andaga mwo lusazi hakudaha, niyo wamlombeza Yesu vileke amhonye.

³⁹ Yesu niyo akimala hagihi na yudya mvele, au-fank'hila udyu unyonge niyo wamlekela. Ahadya niyo mvele yudya enuka no kuwadamanyila ndima.

⁴⁰ Zuwa dize diswe, want'hu wose niyo wamwigaila Yesu want'hu wata maine ye hengi, niyo aika mikono yakwe mnanga mwa kila yumwenga no kuwahonya wose.

⁴¹ Mp'hepo nawo niyo wawalawa want'hu wengi wakagutula wakagamba, “Weye wi Mwana Mnungu!”

Yesu niyo awafank'hila, naho hawalekele walonge kwaviya nawammanya kugamba nuyo Kilisito.

Yesu abilikiza mwe nyumba ya Mnungu

⁴² Kwize kuche, Yesu niyo afosaga niuyo aita hant'hu haheina want'hu. Want'hu niyo wakonga kumzungula, weze wamuwone waunga wamlemeze asekuhalawa kwawe.

⁴³ Mna niyo awagamba, “Naungwa habilikize Mbuli Yedi ya Useuta wa Mnungu mwe mizi mituhu, kwaviya iki niicho Mnungu anisiigile kudamanya.”

⁴⁴ Niyo abilikiza mwe zinyumba zo kumvika Mnungu mwe isi ya Uyahudi.

5

Yesu awetanga wanamp'hina wa nk'hongo

Matayo 4:18-22; Maliko 1:16-20

¹ Zuwa dimwenga Yesu andaga kakimala hank'handanda he diziwa dya Genezaleti. Want'hu wengi nawammemela no kukefint'hafint'ha wakategeleza Mbuli ya Mnungu.

² Niyo aona ngalawa mbili zandile mnk'handanda mwe diziwa zilekigwe ni walowa wandile waka-sunt'ha zinyavu zawe.

³ Yesu niyo engila mwe ngalawa imwenga, naho neinda yakwe Simoni, niyo amuunga aigale hale ludodo kulawa mnk'handanda mwe diziwa. Yesu ekalaga mnanga mwe ngalawa no kukonga kuhiniza.

⁴ Eze abinde kulonga, niyo amgamba, “Simoni igale, ingalawa kwa mazi matali vileke mkalowe zisamaki.”

⁵ Simoni niyo amhitula, “Zumbe,” “kidamanya ndima kilo kigima haheina kupata kint’hu cho-chose. Mna kwaviya weye kulonga, nakidule ziwavu!”

⁶ Weze wadule zinyavu, niyo wavula samaki nyingi vitendile zinyavu zawe zaunga kukant’hika.

⁷ Niyo wawahungila mikono weyawe wandile mwe ngalawa nt’huhu weze wawambize. Niyo weza no kumemeza samaki mwe ngalawa zose mbili, nazo zaungaga kudidimila mwe mazi.

⁸ Simoni Petulo eze aone diya dilaile, niyo amfikila madi Yesu, agamba, “Zumbe, halawe hangu! Miye ni mta wavu!”

⁹ Simoni hamwenga na weyawe niyo wehelwa kwa zisamaki zinyingi wapatile.

¹⁰ Naho weyawe wa Simoni, Yakobo na Yohana wana wa Zebedayo nawo wehelwa. Yesu niyo amgamba Simoni, “Usekogoha, kukongela ivi haluse nounde walowa want’hu.”

¹¹ Niyo zingalawa zawe wazigamiza mp’wani, walekaga kila kint’hu niyo wamtimila Yesu.

Yesu amhonya mta matana

¹² Yesu eze atende emwe mzi umwenga, nahenda na mnt’hu mta matana. Naye eze amwone Yesu, niyo amfikila madi no kumnombeza, niyo agamba, “Zumbe, ukaunga, wadaha kunisunt’ha!”

¹³ Yesu naye niyo akusula umkono wakwe, amdosa na kumgamba, “Naunga, sunt’hika!” Ahadya matana niyo yamlawa mnt’hu yudya.

¹⁴ Yesu niyo amgamba, “Usekumgambila mnt’hu yoyose imbuli ino. Mna ita ukakilagise

kwa mlava nt'hambiko, ukalave malavo kwa mbuli ya kusunt'hika kwako enga viya Musa alagize uleke want'hu wose wamanye kugamba kuhona.”

¹⁵ Mna izimbuli za Yesu niyo zatendesha kugendeza kila hant'hu. Want'hu wengi niyo weza wakamtegeleza na kuhonyigwa maine yawe.

¹⁶ Mna Yesu niyo aita hant'hu haheina want'hu, niyo amlombeza Mnungu.

Yesu amhonya mnt'hu aholole

¹⁷ Zuwa dimwenga Yesu andaga akahiniza. Mafalisayo wamwenga hamwenga na wahinizi wa Sigilizi walaile mwe kila mzi wa Galilaya na Yudeya na Yelusalemu nawanda aho. Na udahi wa Zumbe nawinda aho uleke ahonye.

¹⁸ Niyo weza want'hu wenule mwo lusazi mnt'hu aholomp'hale. Nawakaunga wamwigale kundani hameso ha Yesu.

¹⁹ Mna kwaviya want'hu nawamema, niyo wadunduga kumwigala kundani. Ivo wamkwezaga kulanga kwe nyumba, niyo waponk'hola langa no kumseleza mwo lusazi lwakwe na kumwika hagati he difyo dya want'hu, hameso ha Yesu. ²⁰ Yesu eze aone mhuwi wawe, niyo amgamba yudya mnyoge, “Mbuyangu, kuusilwa wavu wako.”

²¹ Niyo wahinizi we zimiko hamwenga na Mafalisayo wakongaga kulafya wakagamba, “Uyu ni ani akumlonga vihile Mnungu? Ni ani akudaha kuusila uwavu? Mnungu ekedu niye akudaha kuusila uwavu!”

22 Yesu nakamanya viya wakubanikanyanya, niyo awagamba, “Nii mwafanyanya mbuli izo mwe mioyo yenyu?”

23 Dihuhile ni dihi, kugamba, ‘Kuusilwa uwavu wako,’ hegu kugamba, ‘Inuka uite?’

24 Mna naunga mmanye kugamba, Mwana wa Mnt’hu ananao udahi wo kuwausila want’hu uwavu wawe.” Niyo amgamba yudya mnt’hu aholomp’hale, “Nakugamba, kimala, inula lusazi lwako wite kaya kwako!”

25 Ahadya mnt’hu yudya niyo akimaala hameso yawe, niyo aketwika lusazi lwakwe, niyo aita kaya kwake uku akamtogola Mnungu.

26 Want’hu wose niyo weheleswa na kwingilwa ni wogofi, niyo wamtogola Mnungu wakagamba, “Dyelo kiona mbuli za kwehela!”

Yesu amwitanga Lawi

27 Akajika, Yesu niyo afosa kuse. Amuonaga mnt’hu andile akakisanya kodi akwitangwa Lawi kekala he nyumba ya kukisanyila kodi. Yesu niyo amgamba, “Nitimile.”

28 Lawi niyo enuka, niyo aleka kila kint’hu no kumtimila Yesu.

29 Akajika Lawi niyo amdamanyila Yesu wila mkulu mwe nyumba yakwe. Fyo kulu dya watoza kodi hamwenga na want’hu watuhu wandaga aho.

30 Niyo Mafalisayo wamwenga hamwenga na wahinizi wamwenga we miko walaile mwe difyo dyawe wakongaga kuwakalaliza wanamp’hina wa Yesu wakagamba, “Nii mwadya no kunywa hamwenga na wakutoza kodi na wata uwavu?”

31 Yesu niyo awahitula, “Want’hu wagima hawakumuunga mlaguzi, mna wanyonge nayo wakumuunga mlaguzi.

32 Hizile kuwetanga want’hu wedi ila wata wavu wakweile wavu wawe, ila wata wavu.”

Yesu auzwa mbuli yo kufunga ukudya

33 Niyo want’hu wamwenga wamgambaga Yesu, “Nkanana nyingi wahamp’hina wa Yohana hamwenga na wa Mafalisayo wafunga na kumlombeza Mnungu, mna wanamp’hina wako wadya no ukunywa!”

34 Mna Yesu niyo awagamba, “Ivi want’hu walalikwe kwe ndoza wadaha vivihi kufunga wakanda hamwenga no mlombi? Haikudahika!

35 Mna mazuwa nayeze hadya mlombi akuunga ahauswe. Mna nedize zuwa aho mlombi neze auswe kwawe, aho niho nawafunge.”

36 Niyo Yesu awagambila mliganyizo, “Hahali mnt’hu akusenga kilaka kulawa mwe suke mp’hya na kukigela mwe suke isakale. Uneva anadamanya ivo, naatatule idya suke mp’hya, naho kiya kilaka che idya suke mp’hya hakiligane ne suke ibunt’hike.

37 Naho hahali mnt’hu akugela divai mp’hya mwe vizeembe visakale. Uneva anatenda ivo, idya idivai imp’ya neivitule viya vizeembe, naho ne-itike, vizeembe navo nevibanike.

38 Mna divai mp’hya yaungigwa kugeligwa mwe vizeembe vihya.

39 Naho hahali mnt’hu akuunga kunywa idivai mp’hya ananywa idya ya kale. Kwaviya naagambe, ‘Divai ya kale niyo iyedi.’ ”

6

Dizuwa dyo Kulumula

¹ Mwe dizuwa dimwenga dyo Kuhumula, Yesu na wanamp'hina wakwe wandaga wakaita kombokela mwe migunda ya uhemba. Niyo awanamp'hina wakwe wakonga kukwanyula vikole vo uhemba, naho nawakauhugusa no kuvidya.

² Mafalisayo wamwenga niyo wauza, “Nii nyuwe mwadamanya kint’hu kilemezwe kudamanywa mwe dizuwa dyo Kuhumula?”

³ Yesu niyo awahitula, “Ivi hamsomile kiya adamanyaga Daudi na weyawe umwo andaga na sala?”

⁴ Yehe engilaga mwe nyumba ya Mnungu, niyo aguha mikate alavilwe Mnungu, kaidya no kuwenk’ha weyawe. Naho Sigilizi zawafingiza want’hu watuhu kuidya imikate iyo, mna ni walava nt’hambiko du.”

⁵ Niyo Yesu awagamba, “Mwana Mnt’hu niye Zumbe we dizuwa dyo Kuhumula.”

Mnt’hu mta mkono uholomp’hale

Matayo 12:9-14; Maliko 3:1-6

⁶ Mwe dizuwa dituhu dyo Kuhumula, Yesu agendaga kuhiniza kwe nyumba ya Mnungu. Mna mwe idya nyumba mwandaga na mnt’hu aholole mkono wa kulume.

⁷ Wahinizi we miko hamwenga na Mafalisayo watuhu nawanda wazungula mzungu wo kungwiila Yesu. Niyo wakaula uneva naamhonye yudya mnyonge mwe dizuwa dyo Kuhumula.

⁸ Mna Yesu niyo abunk'hula ivo wakufanyanya, niyo amgamba yudya mta mkono uholole, “Inuka ukimale hagati.” Yudya mnt'hu niyo enuka na kukimale hagati.

⁹ Niyo Yesu awagamba, “Nawauzani nyuwe, ivi miko yetu yakigamba suwe kidamanyezi mwe dizuwa dyo Kuhumula? Kudamanya mbuli zedi hegu mbuli ziihiye? Kuhonya ugima wa mnt'hu hegu kuukoma?”

¹⁰ Ahitukaga nt'hendelo zose akawakaula, niyo amgamba yudya mnt'hu mta mkono uholole, “Chulula mkono wako.” Yudya mnt'hu niyo atenda enga ivo agambilwe, mkono wakwe niyo wanda mgima naho.

¹¹ Wose niyo wafa maya, nakufanyanya woho kwa woho kugamba wantendezi Yesu.

*Yesu awasagula Wegala ulosi mlongo na waidi
Matayo 10:1-4; Maliko 3:13-19*

¹² Mwa mazuwa yadya, Yesu niyo ahalawa no kuita kwo lugulu, uko amlombeza Mnungu kilo kigima.

¹³ Mtongo mwe dizuwa ditimile, Yesu ewetanga wanamp'hina wakwe. Niyo asagula mlongo na waidi mwa awo no kuwetanga wegala ulosi

¹⁴ Simoni uyo enk'higwe zina dya Petulo ni Yesu na Anduleya nduguye na Yakobo na Yohana hamwenga na Filipo na Batolomayo,

¹⁵ Matayo na Tomasi na Yakobo mwana Alufayo na Simoni akwitangwa Zelote,

¹⁶ Yuda mwana wa Yakobo na Yuda Isikaliyote, uyo amsezenge Yesu.

Yesu ahiniza no kuwahonya want'hu

17 Yesu eze aseele kulawa kwo mnima na wegala ulosi wakwe, akimalaga hant'hu hatindimale. Fyo kulu dya wanamp'hina wakwe dyandaga aaho. Naho handaga na want'hu wengi kulawa Uyahudi na Yelusalemu ne mizi ya mp'wani ya Tilo na Sidoni.

18 Want'hu awo wezaga kumtegeleza Yesu hamwenga na kuhonywa maine yawe. Hata wadya wandile wakasulumizwa ni zimp'hepo, wezaga niyo wahonywa.

19 Want'hu wose waungisaga wamdose Yesu kwaviya ludole nolukafosa mwakwe niyo lwawahonya want'hu wose.

Kinyemi na ligito

20 Yesu awakaulaga wanamp'hina wakwe niyo agamba,

“Mna kinyemi nyuwe awakiwa,
kwaviya Useuta wa Mnungu ni wenyu!

21 Mvikilwa nyuwe mne sala ivi haluse,
kwaviya nomwigute!

Mvikilwa mkuila ivi haluse,
kwaviya nomseke!

22 “Mvikilwa uneva want'hu wana waihiyani,
no kuwalemelani
no kuwahomolani no kuwa onani kugamba mwi-
wasavu, mna kwa mbuli ya Mwana wa
Mnt'hu!

23 Indeni na kinyemi na kwanga uneva ayo
yakalaila,

kwaviya nt'hunyo ni nk'hulu kwe mbingu.
Kwaviya wakale wawe nivo wawatendaga
walotezi wawalongoeleni nyuwe.

24 Mna hangi nyuwe wenye wagoli,

kwaviya mpata kale wikazi wedi!

²⁵ Hangi nyuwe wenye nyuwe mwigute ivi haluse, kwaviya nomwize mnde na sala!

Hangi nyuwe wenye mkuseka ivi haluse, kwaviya nomwize muile hamwenga na kuhongeza!

²⁶ “Hangi nyuwe wenye uneva mnatogolwa ni want’hu!

Kwaviya wakale wawe nivo wawatendelaga walotezi wo udant’hi.

Kuwaunga wank’hondo

²⁷ “Mna nyuwe mkunitegeleza nawagambani, waungeni wadya wank’hondo wenyu, wadamanyileni yedi wose wakuwatendelani yaihile.

²⁸ Wavikileni wakuwaligitani, naho walombezeneni yedi kwa Mnungu wadya wakuwaihiyani.

²⁹ Uneva mnt’hu anakutowa funda imwenga, mleke akutowe na ya kaidi. Naho uneva mnt’hu akukuhoka koti dyako, mwink’he ne nk’hazu nayo.

³⁰ Mwink’he yeyose akukulombeza, naho uneva mnt’hu anakuhoka kint’hu chako usekuunga akuvuzile.

³¹ Watendeleni want’hu watuhu enga viya nyuwe mkuunga want’hu wawatendeleni.

³² “Uneva mnawaunga want’hu wadya wakuwaungani, ivi mwalagisa uwedi wani? Kwaviya hata wata wavu wawaunga wadya wakuwaunga!

³³ Naho uneva mnadamanya mbuli zedi kwa wadya wakuwadamanyizila mbuli zedi du, ivi

mwalagisa uwedi wani? Hata wata uwavu watawenda iivo!

³⁴ Naho uneva mnawenk'ha wadya mkumanya wadaha kuwaliha, ivi mwalagisa uwedi wani? Kwaviya hata wata uwavu wadamanya iivo, wakakawiila kuvuzilwa.

³⁵ Mna waungeni wadya wakuwaihia na wadamanyileni mbuli zedi, wakopesheni want'hu naho msekukawiila kuvuzilwa. Niho nt'hunyo yenyu neinde nk'hulu, nanywe nomnde wana wa Mnungu e Kulanga vitendese. Kwaviya yehe ni ywedi kwa heweena nt'hogola na waihi.

³⁶ Naho indeni na mbazi, enga viya eli Tati yenyu.

Kuwasengela watuhu

³⁷ “Msekuwasengela want'hu watuhu, Mnungu naye haawasengeleni nyuwe. Msekuwalonga wamwenga vihile, Mnungu naye hawalongileni vihile. Walekeleni wadya wawatendeleni yaihile, nanywe nomlekelwe ni Mnungu.

³⁸ Wenk'heni want'hu vint'hu, Mnungu naye naamwink'heni nyuwe. Nomhokele kihimo kimemile na kusint'hwa na kusegeswa kikuta kwitika, nicho Mnungu naakiike mwe mikono yenyu. Kwaviya kihimo kiya ukuwahimila watuhu, nicho Mnungu naawahimileni.”

³⁹ Yesu niyo awagambila mliganyizo, “Mant'hunt'hu hakudaha kumlongoza mant'hunt'hu miyawe. Uneva anatenda ivo, nawaingile wose mwe dibome.

⁴⁰ Mwanamp'hina hakudaha kumjink'ha mhinizi ywakwe. Mna kila mwanamp'hina

akabinda mahinizo yakwe, adaha kuligana na mhinizi ywakwe.

⁴¹ “Nii wakaula putiputi mwe diziso dya nduguyo mna weye una basi mwe diziso dyako?”

⁴² Hegu, noudahe vivihi kumgamba nduguyo, ‘Ndugu yangu, goja huuse putiputi mwe diziso dyako,’ mna hukudiona dibasi di mwe diziso dyako? Weye mtondwe! Konga kuusa idibasi di mwe diziso dyako, niho noudahe kukausa kaputiputi mwe diziso dya nduguyo.

Mti wamanyika kwa cheleko chakwe
Matayo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ “Hahana mti wedi ukudaha kunda na cheleko kiihile, naho hahana mti wiihile ukudaha kunda na cheleko chedi.

⁴⁴ Kwaviya kila mti wamanyika kwa cheleko chakwe. Want’hu hawakudaha kwaha tini kulawa mwe miwa, naho hawakudaha kwaha zabibu mwe miwambangoma.

⁴⁵ Mnt’hu ywedi alava yadya ayedi kulawa mwe kindolo chakwe chedi cho umoyo wakwe, mna mnt’hu mwavu alava yadya yaihile kulawa mwe kindolo chakwe kiihile cho moyo wakwe. Kwaviya mnt’hu alonga yadya yamemile mwo moyo wakwe.

Wazesi waidi

⁴⁶ “Naho nii mwanitanga ‘Zumbe, Zumbe,’ mna hamkudamanya yadya hulonga?”

⁴⁷ Mnt’hu yoyose akwiza kwangu na kwiva ulosi wangu na kuudamanya

⁴⁸ uyo naande enga mnt’hu azengile nyumba, naho nk’hongelo yakwe kaizenga moluwe. Fula

nk'hulu ize inye, mazi mengi yaitowa idya inyumba, mna haigwele kwaviya izengigwa vedi.

⁴⁹ Mna mnt'hu yoyose akwiva zimbuli zangu mna hanatendile ivo zikumuunga, uyo naande eng a mnt'hu azengile nyumba yakwe mwo msanga haheina nk'hongelo. Fula nk'hulu ize inye, mazi niyo yaitowa, yaisingisa no kuikinya, niyo yabanikisa!”

7

Yesu ahonya mwana ywa mkulu yumwenga wa watowani wa Loma

¹ Yesu eze ajike kulonga zimbuli izo kwa want'hu, niyo ahalawa na kuita Kapelinaumu.

² Mtumwa ywa mkulu yumwenga ywa watowani wa Kilumi andilisaga mnyonge. Naho mkulu uyo naakamuungisa. ³ Mkulu uyo eze eve zimbuli za Yesu, niyo asigiila wadala vilongozi wamwenga wa Kiyahudi kwa Yesu wamlombeze vileke eze amhonye mtumwa ywakwe.

⁴ Nawo weze wabule kwa Yesu, wamweilisa wakamgamba, “Mnt'hu uyu kawagilwa umtendele imbuli ino

⁵ kwaviya nakawaungisa want'hu, naho kakizengela nyumba ya Mnungu.”

⁶ Ivo Yesu niyo aita hamwenga nawo. Hata eze ande e haguhi ne kaya ya yudya mkulu wawa watowani, niyo yudya mkulu wa wa watowani asigiila mnt'hu kwakwe akamgamba, “Zumbe, usekwangadika kwiza kwangu, kwaviya miye hina wedi ukukutenda weye wingile kwangu,

⁷ naho miye name hina wedi wakunitenda kwiza kwako. Mna longa mbuli du, mtumwa ywangu naahone.

⁸ Kwaviya miye name ni mnt'hu mta udahi, naho nnanawo watowani we hasi yangu. Hamgamba yumwenga, 'Ita!' Naye aita, naho hamgamba mtuhu, 'So!' Eza, naho hamgamba mtumwa ywangu, 'Damanya ivi!' Adamanya."

⁹ Yesu eze eve ayo, niyo ehelwa, niyo awahitukila want'hu wandile wakamtimila no kuwagamba, "Nawagambilani, hinati nione mnt'hu mta mhuwi enga uno mwe isi ya Izilaeli!"

¹⁰ Naho wadya want'hu watumigwe weze wauye kaya kwa yudya mkulu wawa watowani, niyo wambwiila yudya mtumwa mnyonge kahona.

Yesu amuuyula mwana kilume wa mvele abanikilwe ni mgosiwe

¹¹ Eze ajike aho, niyo Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwe waita kwo mzi ukwitangwa Naini. Fyo kulu dya want'hu niyo dyawatimila.

¹² Weze wabule he nk'hili yo mzi, waduganaga na want'hu wenule mnt'hu abanike, wagenda kumosa msanga. Mbwanga uyo abanike andaga mwana ikedu ywa mvele yumwenga andile kabanikilwa ni mgosiwe, naho want'hu wengi wo mzi uwo nawanda hamwenga naye.

¹³ Zumbe eze amuone yudya mvele abanikilwe ni mgosiwe, niyo amwonela mbazi, niyo amgamba, "Usekuila."

14 Niyo asogela no kudidoso dijeneza, wadya wadinule niyo wakimala. Yesu niyo agamba, “Mbwanga, nakugamba, inuka!”

15 Yudya mbwanga niyo enuka no kwikala, niyo akonga kulonga. Yesu niyo amwink'hiza kwa nine.

16 Want'hu wose niyo wengilwa ni wogofi, niyo wakonga kumtologa Mnungu no kugamba, “Mlotezi mkulu keza kwetu, naho Mnungu kawakombola want'hu wakwe!”

17 Niyo mbuli za Yesu zagendezwa mwe isi yose ya Uyahudi na mwe ziisi za hagihi.

Wegala mbuli kulawa kwa Yohana Mbatizi

18 Wanamp'hina wa Yohana niyo wangambila Yohana zimbuli izo zose. Yohana niyo awetanga waidi wawe,

19 niyo awasigila kwa Zumbe vileke wakamuze kugamba, “Ivi weye ni yudya Yohana agambile neeze, hegu kimgojele mtuhu?”

20 Weze wabule kwa Yesu, niyo wangamba, “Yohana Mbatizi kakituma kwako kikuze kugamba, weye ni yudya akwiza, hegu kikawiile mtuhu.”

21 Umwo wandaga wakamuza, Yesu nakahonya want'hu wengi wandile wanyonge na wata masungusungu no kulava mp'hepo ziihile, naho awatendaga mant'hunt'hu wengi wadahe kuwona.

22 Niyo Yesu awahitula wanamp'hina wa Yohana kugamba, “Iteni mkangambile Yohana yadya muyaone na kuyeva, mant'hunt'hu waona, viwete wagenda, wata matana wakukizwa, wata

magutwi heyekwiva weva, wabanike wauyuka, na wakiwa wabilikizwa Mbuli Yedi.

²³ Wavikilwa want'hu wadya heihizwe kwa yadya huyadamanya!”

²⁴ Wadya want'hu watumigwe ni Yohana weze wahalawe, niyo Yesu akonga kuwagambila want'hu mbuli za Yohana. “Mwize mwiite kwe nyika, ivi nomgenda kukaulai? Kukaula kanyazi kakusingiswa ni mp'heho?

²⁵ Ivi nomgenda kukaulai? Mnt'hu availe suke zedi? Manyeni kugamba want'hu wavaile suke zedi na want'hu wana wikazi wedi weyuko kwe mazumba ye kiseuta!

²⁶ Mna nigambileni, ivi nomgenda kukaulai? Mlotezi? Heiye, naho eli mkulu kujink'ha mlotezi.

²⁷ Kwaviya Yohana niye awandikilwe mwa Mawandiko Yakukile kugamba, ‘Mnungu agamba, kaula namtuma mwigala mbuli ywangu akulongowe, uyo naakwikile lumwe sila yako.’

²⁸ Yesu niyo agamba, nawagambilani,” “Hahali mkulu kumjink'ha Yahana mwe want'hu wose we isi ino. Mna mnt'hu yoyose mdodo kujink'ha wose mwo Useuta wa Mnungu, uyo ni mkulu kumjink'ha Yohana.”

²⁹ Want'hu wose, hata waduganya kodi weze weve ayo, wanzumilaga uwedi wa Mnungu kwaviya nawabatizwa ubatizo wa Yohana.

³⁰ Mna Mafalisayo na wahinzi we zimiko nawalemela kumzumila Mnungu kwaviya hawabatizwe ni Yohana.

³¹ Yesu niyo agamba, “Ivi niwaliganye na kint'hu chani want'hu we cheleko iki? Ivi want'hu awa waligana na mbwai?”

³² Waligana na wana wekale kwe digwilo. Fyo dimwenga dikwitangana na tuhu kugamba, 'Nakiwatoela mluli mna hamvinile, naho nekiwakemela wila wa kuhongeza mna hamwiile!'

³³ Yohana Mbatizi nakeza, hakudya nk'hande naho hakunywa divai, nanywe niyo mwagamba, 'Ana mp'hepo!'

³⁴ Mwana Mnt'hu keza, akadya no kunywa, nanywe niyo mwagamba, 'Mkauleni mnt'hu uyu, mhank'hu naho mkozi. Wambuyaze ni waduganya kodi na wata wavu!'

³⁵ Mna mzungu wa Mnungu uoneka kunda kindedi kwa want'hu wose wakuuzumila."

Yesu mwe nyumba ya Simoni Mfalisayo

³⁶ Mnt'hu yumwenga Mfalisayo niyo amlalika Yesu kaya kwakwe akadye nk'hande ya kilo. Yesu niyo aita kwe nyumba ya yudya Mfalisayo no kwikala vileke adye.

³⁷ Mwo mzi udya, kwandaga na mvele yumwenga mta wavu. Niyo eva kugamba Yesu adya nk'hande mwe nyumba ya yudya Mfalisayo. Niyo eza na kashupa kandaga na mavuta yana mhemp'he.

³⁸ Niyo akimala kunyuma, hagihi ne iviga va Yesu, niyo aila masozi yakwe yatomokela mwe viga va Yesu. Akajika mvele yudya avihangusa iviga va Yesu kwafili zakwe na kuvinonela hamwenga na kuvihaka mavuta ya mhemp'he.

³⁹ Yudya Mfalisayo amlalike Yesu eze aone viya, niyo alonga mwo umoyo wakwe, "Mnt'hu uyu uneva andile mlotezi, nakamanya mvele uyu akum-

dosa kugamba ni mnt'hu ywa vivihi, hegu naka-manyanya kugamba ni mta uwavu!”

⁴⁰ Yesu niyo amhitula yudya Mfalisayo na kugamba, “Simoni, iyuko mbuli huunga hugambile.”

Simoni niyo agamba, “Heiye, longa Mhinizi.”

⁴¹ Niyo Yesu amgamba, “Kwandaga na want'hu waidi wakopaga matundu kwa mnt'hu akukopesha. Yumwenga akopaga dinali magana mashano na wakaidi akopaga dinali milongo mishano.

⁴² Wose waidi niyo hawana cho kuliha, ivo mnt'hu yudya awakopeshe niyo awalekela wose. Ivi mwe awo waidi, ni yuhi akuunga amuungise yudya mnt'hu awakopeshe?”

⁴³ Simoni niyo amhitula, “Naona ni yudya alekelwe ase kuliha matundu mengi”

Yesu niyo amgamba, “Kulonga vedi.”

⁴⁴ Yesu niyo amhitukila yudya mvele na kumgamba Simoni, “Kumuwona uyu mvele? Hingila kwako, mna hunink'hile mazi ya kuhaka viga vangu, mna uyu kasunt'ha iviga vangu kwa masozi yakwe hamwenga na kuvihangusa ne zifili zakwe.

⁴⁵ Weye huninonele, mna mvele uyu kukongela ivo ningile halekile kuvinonela iviga vangu.

⁴⁶ Hunihakile mavuta mwo mtwi wangu, mna uyu kanihaka iviga vangu mavuta ya mhemp'he.

⁴⁷ Nakugambila, kwaviya uwavu wakwe mwingi uusigwa, ivo yehe naye kaungisa. Mna mnt'hu akuusilwa uwavu mgeke, yehe naye aunga ludogo.”

⁴⁸ Yesu niyo amgamba yudya mvele, “Uwavu wako uusigwa.”

49 Want'hu wamwenga wandile hadya niyo wakonga kulonga mwe imioyo yawe, “Mnt'hu uyu ni mnt'hu ywani hata auwausile want'hu wavu?”

50 Mna Yesu niyo amgamba yudya mvele, “Mhuwi wako ukuyokola. Keitile kwa utondowazi.”

8

Wavele wamtuma Yesu

1 Yeze yajike ayo, Yesu naakazungulukila mwe mizi na mwe zikaya, akabilikiza Mbuli Yedi yo Useuta wa Mnungu. Wadya wanamp'hina mlongo na waidi wandile nae,

2 hamwenga na wavele wamwenga walavigwe mp'hepo na kuhonyigwa maine yawe. Wavele awo wandaga ni Maliamu akwitangwa Magedalena alavigwe mp'heho mfunigate,

3 na Yoana mkaza Kuza andile mkulu mwe kitala cha Helode, na Susana na wavele watuhu wengi wandile wakamdanyila ndima Yesu na wanamp'hina wakwe kwa vint'hu vawe.

Mliganyizo wo mhandi

Matayo 13:1-9; Maliko 4:1-9

4 Want'hu wengi wandaga wakamwizila Yesu kulawa kila mzi. Fyo kulu dya want'hu dize didugane hamwenga, Yesu alongaga nawo kwa mliganyizo uno.

5 “Mhandi agendaga kuhanda mbeyu. Umwo akazimyaga, zimwenga zagweelaga mwe sila, niyo zajatangizwa, wadege niyo wazidya.

6 Zimwenga zagweelaga mwo luwe, zize zikonge kuhota, niyo zahomp'hala kwa kuswesa uwolo.

⁷ Zimwenga zagweelaga mgati mwe miwa, imiwa niyo yakula hamwenga nazo, niyo yazivigaviga.

⁸ Zimwenga zagweelaga mwo ulongo wedi. Zakulaga no kweleka, kila imwenga malavo gana.”

*Vilekile akahiniza kwa miliganyizo
Matayo 13:10-17; Maliko 4:10-12*

⁹ Wanamp'hina wakwe niyo wa muuza Yesu, “Mliganyizo uwo nivo wagaaze?”

¹⁰ Yesu niyo awahitula, “Nyuwe hiwagambilani mbuli zo Useuta wa Mnungu. Mna kwa want'hu watuhu nalonga kwa miliganyizo, vileke wakakaula wase kuwona, wakategeleza, wase kukombaganya.

Yesu awatambalisa umliganyizo wo mhandi

¹¹ “Uno nuwo ulosi wo mliganyizo uno, mbeyu, ni Imbuli ya Mnungu.

¹² Mbeyu ziya zigweele mwe sila zaliganywa na want'hu wakuiva Imbuli ya Mnungu, mna Mwavu eza kuiusa mwe mioyo yawe vileke wanase kuhuwila no kuyokolwa.

¹³ Mbeyu zigweele mwo luwe, zaliganyizwa na want'hu wakuiva imbuli ya Mnungu, niyo waihokela kwa kinyemi, mna haikuika maizi kwaviya waswesa ulongo. Wahuwila ludodo du, wakagezigwa nu Mwavu, wadunduga no kuuleka mhuwi wawe.

¹⁴ Mbeyu zigweele he miwa zaliganyizwa na want'hu wakuiva imbuli ya Mnungu, mna wakagendeela, mbuli iyo yavigwavigwa ni wogofi wo wikazi uno, no ugoli no kuungisa vint'hu ve isi. Want'hu awa hawakwelela chochose.

¹⁵ Mbeyu zigwele mwo ulongo wedi zaliganyizwa na want'hu wakuiva Imbuli ya Mnungu, niyo waihokela na kuihuwila mwe mioyo yawe, naho wafinyiliza mpaka weleke matunda.

Lumuli lugubikwe ni kihungu

¹⁶ “Hakuli mnt'hu akukweleza lumuli no kulugubika ne kihungu hegu kulwiika kwe divungu, mna alwiika henukile vileke kila akwingila auone ung'azi wakwe.

¹⁷ “Kwaviya kila mbuli igubikwe neigubulwe, naho ifisigwe, neilaile kung'aile.

¹⁸ “Elo indeni na wengele kwa ayo mkuyeva, kwaviya kila mta kint'hu noongezelwe, mna mnt'hu heina kint'hu naahokigwe hata kiya kidodo akufanyanywa kunda nacho.”

Nine na wanduguze dya Yesu

¹⁹ Nine na wanduguze dya Yesu niyo wambasa, mna hawadahile kumsogeela hagihi kwaviya fyoo dya want'hu nedindilisa kulu.

²⁰ Mnt'hu yumwenga niyo amgamba Yesu, “Nyokwe na wanduguzo we kuse, waunga wakuone.”

²¹ Yesu niyo awagamba want'hu wose, “Mnala na wandugu zangu ni wadya wakuiva Mbuli ya Mnungu no kuihuwila.”

Yesu autivila mjubwaniso

²² Zuwa dimwenga Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwelaga mwe ngalawa. Niyo awagamba, “Nekijink'hanyeni int'hendelo int'huhu ye diziwa.” Ivo niyo wakonga kuita.

²³ Weze wakonge kuita, Yesu niyo agona nt'hongo. Aaho, nk'hung'unt'ho nk'hulu

yakongaga kuvumila mwe bahali, ngalawa niyo yakonga kumema mazi, niyo wanda hagihi no kwangamila.

²⁴ Wana mp'hina wamwinulaga, wakamgamba, “Zumbe, Zumbe! Changamila!”

Yesu niyo enuka, niyo aitivila ink'hung'unt'ho idya hamwenga na mazi ye diziwa, niyo kwanda mp'heho tondolo.

²⁵ Niyo Yesu awagamba wanamp'hina wakwe, “Wikuhi mhuwi wenyu?”

Weheelagwa na kogoha, wakagambana, “Uyu ni mnt'hu ywa vivihi? Akutivila nk'hung'unt'ho ne mijubwaniso ye bahali, navo vamwiva!”

Yesu amhonya mnt'hu mta mp'hepo zihile

Matayo 8:28-34; Maliko 5:1-20

²⁶ Yesu na wanamp'hina wakwe niyo wagen-deela ne nt'hambo, niyo wabula mwe isi ya Wagelasi imwe nt'hendelo nt'huhu ye bahali ya Galilaya.

²⁷ Yesu eze afose mwe ingalawa, aduganaga na mt'hu yumwenga wo mzi uwo mta mp'hepo. Mnt'hu uyo andaga kimbwigili mazuwa mengi, naho haakekala kwe kaya mna yehe naakekala kwe vikuta.

²⁸ Eze amwone Yesu, niyo aila kwa izwi kulu, niyo amgweela Yesu heviga na kuguta, akagamba, “Yesu, Mwana Mnungu e Kulanga! Togola, waunga unitende vivihi? Nakeiila kwako, use kunisulumiza!”

²⁹ Yudya mnt'hu nakalonga ivo kwaviya Yesu nakamgamba yudya mp'hepo amlawe. Nk'hanana nyingi mp'hepo yudya naakamwizila. Naho hamwenga mnt'hu uyo naakata kwamilwa

kwa kuvugailwa kwe divugailo no kukakigwa mp'hingu na kwe viga ne mikono, mna naakadaha kuzikant'ha zimp'hingu akakilizwe nazo, niyo mp'hepo zamwigala kwe nyika.

³⁰ Yesu amuuzaga, “Weye wetangwa ani?”

Niyo ahitula, “Netangwa Fyo.” Ahitulaga ivo kwaviya andaga na mp'hepo waihile wabindile ingi.

³¹ Niyo mp'hepo wadya wakeiila kwa Yesu asekuwagulusila kwe isi ya want'hu wabanike.

³² Hagihi na hadya handaga na fyo kulu dya nguluwe dyandaga dikadima mwe diwandamo dyo mnima. Niyo mp'hepo wadya wakweiila kwa Yesu vileke wakengile mwe difyo idyo. Yesu niyo awazumila.

³³ Niyo wadya mp'hepo wamlawa yudya mnt'hu no kwingila mwe difyo idyo. Difyo nadyo niyo dyagulukisa kuhinga kwe bahali, niyo dyanywa nk'habu.

³⁴ Wadimi wa nguluwe weze waone diya dilaile, niyo wanyilika no kugendeza kose imbuli mwo mzi na mwe migunda.

³⁵ Want'hu niyo wagenda kukaula diya dilaile. Weze wabule kwa Yesu, niyo wamuona yudya mnt'hu alavigwe mp'hepo kekala he viga va Yesu, kavala suke zakwe, naho ana ubala ukint'hile. Wose niyo wogohesa.

³⁶ Wadya wayaone ayo niyo wawatambalisa weyawe ivo yudya mnt'hu andile na mp'hepo waihile ahonyigwe.

³⁷ Niyo want'hu wose we isi ya Wagelasi wannombezaga ahalawe mwe isi yawe kwaviya

nawengilwa ni wogofi. Ivo Yesu engilaga mwe ngalawa no kahalawa.

³⁸Yudya mnt'hu alavigwe mp'hepo waihile, am-lombezaga Yesu kugamba waitanye, mna Yesu niyo amsigiila, akamgamba,

³⁹“Uya kaya ukawagambile want'hu ivo Mnungu akutendele.”

Yudya mnt'hu niyo aita kila hant'hu, akawagambila ivo Yesu amdamanyile.

Mwana ywa kike ywa Yailo na mvele adosile suke ya Yesu

⁴⁰Yesu eze auye kwe nt'hendelo nt'huhu ye diziwa, want'hu wamhokelaga kwa kinyemi, kwaviya wose wandaga wakamgoja.

⁴¹Niyo eza mnt'hu yumwenga akwitangwa Yailo, naye ni mkulu we nyumba yo kuvikila. Eze ambwiile Yesu, amgweela mwe viga, akeiila kwa Yesu waitanye kwakwe

⁴²kwaviya mwanawe ywa kike heendile na miyawwe naakatoweela. Mwana uyo andile na myaka mlongo na miidi.

Umwo Yesu andile akaita, want'hu nawakamgela lugovyagovya nt'hendelo zose.

⁴³Mwa awo want'hu, andaga umwo mvele yumwenga andaga na unyonge wa kulawigwa ni sakame kwa malavo mlongo na miidi. Mvele uyo azaga vint'hu vingi kwa kuwenk'ha walaguzi, mna hakwandile na yoyose adahile kumhonya.

⁴⁴Niyo amwiziila Yesu kwa kumtimila kunyuma, niyo adosa imp'hindilo ye suke ya Yesu. Aaho, niyo isakame yaleka kumlawa.

⁴⁵Yesu niyo auza, “Ni ani anidosile?”

Want'hu wose weze wakane, Petulo niyo amgamba, “Zumbe, fyo dikuzunguluka na kukuvigaviga!”

⁴⁶ Mna Yesu niyo agamba, “Eyuko mnt'hu anidosile. Hibunk'hula ivo kwaviya hiona ludole lukanilawa.”

⁴⁷ Yudya mvele eze aone hakudaha kukekifisa, niyo amwiziila Yesu akazingiza, niyo akeduula heviga va Yesu. Ahadya mwekiyeti cha want'hu amgambilaga Yesu kiya chamtendile akamdosa, na ivo ahonile aaho eze amdose.

⁴⁸ Yesu niyo amgamba yudya mvele, “Mwanangu, mhuwi wako ukuhonya, ita na utondowazi.”

⁴⁹ Umwo Yesu andile akalonga ayo, ezaga mnt'hu kulawa kwe kaya ya Yailo. Niyo amgamba Yailo, “Use kungela lugovyagovya Mhinizi. Mwanao kabanika kale.”

⁵⁰ Mna Yesu eze eve ayo, niyo amgamba Yailo, “Use kogoha, weye huwila du, mwanao naa hone.”

⁵¹ Eze abule kwe kaya ya Yailo, hazumile mnt'hu yoyose engile naye kwe nyumba, ila Petulo na Yohana na Yakobo, hamwenga na ise na nine dya yudya mwana.

⁵² Want'hu wose nawanda wakaila no kuhongeza ifile ya yudya mwana. Yesu niyo awagamba, “Msekuila, mwana habanike, kagona du!”

⁵³ Want'hu niyo wamsekese kwaviya nawa-manyanya kugamba mwana yudya kabanika kale.

⁵⁴ Mna Yesu niyo amtoza mkono niyo amgamba, “Mwanangu, inuka!”

⁵⁵ Ugima wakwe niyo wamuuiya, aaho niyo enuka. Yesu niyo awagamba wamwink'he nk'hande.

⁵⁶ Welesi wakwe niyo weheleswa, mna Yesu niyo awafingiza wasekumgambila mnt'hu yoyose diya dilaile.

9

*Yesu awasigiila wanamp'hina mlongo na waidi
Matayo 10:5-15; Maliko 6:7-13*

¹ Yesu niyo awetanga wadya mlongo na waidi, awenk'haga ludole na udahi wa kulava mp'hepo wose waihile na kuhonya maine.

² Niyo awasigiila waite kokubilikiza mbuli yo Useuta wa Mnungu hamwenga na kuhonya wanyonge,

³ akawagamba, “Msekuguha kint'hu mwe nt'hambo yenyu. Msekuguha nk'home, hegu nk'hoba, hegu nk'hande, hegu matundu, naho msekuguha hata nk'hazu mbili.

⁴ Nyumba yoyose mkwingila niyo mwetakilwa, ikaleni umwo mpaka mhalawe mwo mzi uwo.

⁵ Want'hu wanalemela kuwahokela, foseni mwo mzi uwo, naho mkafosa kung'unt'heni luvumbi mwe viga venyu inde uwona kugamba wawalemelani.”

⁶ Niyo wasambala wakazunguluka mwe zikaya zose wakabilikiza Mbuli Yedi hamwenga na kuhonya want'hu kila hant'hu.

*Zumbe Helode kengilwa ni wogofi
Matayo 14:1-12; Maliko 6:14-29*

⁷ Zumbe Helode niyo eva zimbuli zose zilaile, niyo engilwa ni wogofi kwaviya want'hu

wamwenga nawakagamba Yohana Mbatizi kauyuka.

⁸ Wamwenga nawo nawakagamba Eliya kalaila, watuhu nawo nawakagamba yumwenga mwa walotezi wa kale kauyuka.

⁹ Mna Helode niyo agamba, “Yohana nehimkant’ha umtwi. Haluse uyu naye ni ani hwiva zimbuli zakwe?” Niyo aunga kumuwona Yesu.

Yesu awenk’ha nk’hande want’hu wengi

¹⁰ Wadya wegala ulosi weze wauye, niyo wangambila Yesu mbuli zose zidamanyike uko. Yesu niyo awaguha no kuita mpaka kwo mzi ukwitangwa Betisaida.

¹¹ Fyo dya want’hu dize dive, niyo dyambasa, Yesu naye awahokelaga niyo alonga nawo mbuli zo Useuta wa Mnungu na kuwahoya want’hu waungile kuhonywa.

¹² Kwize kunde kisingi, wadya wanamp’hina wakwe mlongo na waidi niyo wambasa na kungamba, “Walage want’hu waite mwe zikaya ne zink’honde zimgihi vileke wakazungule nk’hande hamwenga na hant’hu ha kugona kwaviya aha ni he nyika.”

¹³ Mna Yesu niyo awagamba, “Wenk’heni nyuwe nk’hande.”

Niyo woho wamhitula, “Hakina kint’hu ila mikate mishano na samaki mbili du. Haluse waunga suwe kiite kikagule nk’hande kwa fyo dyose idi?”

¹⁴ Wagosi du awo wandaga aaho wabulaga magana milongo mishano. Yesu niyo awagamba

wanamp'hina wakwe wawekazeni want'hu hasi mwe vibunga vya want'hu milongo mishano shano.

¹⁵ Wanap'hina weze wajike kuwekaza,

¹⁶ Yesu niyo aguha idya mikate mishano ne zisamaki ziya zimbuli. Niyo akaula kulanga kwe mbingu no kumtogola Mnungu kwa ivo, avibendula no kuwenk'ha awanamp'hina wakwe wawapangile want'hu.

¹⁷ Want'hu wose niyo wadya no kwiguta, naho niyo waduganya wabesu wasigale wakubulana nt'hangulu mlongo na mbili.

Petulo amtambula Yesu kunda ni Kilisito

¹⁸ Zuwa dimwenga, Yesu akanda mwenye ekedu andaga mwo kulombeza Mnungu. Wanamp'hina wakwe nawamwiitila, yehe niyo awauza, “Ivi want'hu wanigamba miye ni miye ani?”

¹⁹ Niyo wamhitula, “Wamwenga wagamba weye niye Yohana Mbatizi, wamwenga wagamba niwe Eliya na watuhu nao wagamba weye u yumwenga mwe walotezi wa kale wauyuke wa Mnungu.”

²⁰ Yesu niyo awauza, “Nyuwe nanywe mwanigamba miye ni miye ani?”

Petulo niyo amhitula, “Weye niwe Kilisito ulaile kwa Mnungu.”

Yesu asimula mbuli ya masulumizo ne file yakwe

Matayo 16:20-28; Maliko 8:3-9:1

²¹ Mna Yesu niyo awafingiza wasekumgambila mnt'hu yoyose mbuli idya.

22 Niyo agendeela kugamba, “Mwana ywa Mnt’hu naapatise masulumizo, naho naalemelwe ni wadala vilongozi na wakulu wa walava nt’hambiko hamwenga na wahinzi we Zisigilizi. Naho naakomigwe, mna zuwa dya katatu kukongela hadya akomigwe naauyuke.”

23 Niyo awagamba want’hu wose, “Mnt’hu yoyose akuunga kunibasa, yaungwa akekane ye mwenye, enule msalaba wakwe kila zuwa, niyo eza kwangu.

24 Kwaviya mnt’hu akuunga kuukombola ugima wakwe nawazaganye, mna yoyose akuunga awazaganye ugima wakwe kwa kunizungula miye naa uyokole.

25 Ivi mnt’hu anapata kila kint’hu mwe isi yose, mna anawazaganya ugima wakwe, mnt’hu uyo naapatei?

26 Uneva mnt’hu ananionele soni miye hamwenga na mbuli zangu, Mwana ywa Mnt’hu naye naamuwonele soni mnt’hu uyo akezakwiza mwo wedi wakwe utendese na wa Ise na watumigwa wa kwe mbingu wakukile.

27 Nawagambilani kindedi, weyuko watuhu aha hawabanike mpaka aho nawauone Useuta wa Mnungu.”

Yesu ahituka ifuta

28 Yeze yomboke mazuwa mnane kukongela hadya eze alonge ayo, niyo awaguha Petulo na Yohana na Yakobo niyo akwela nawo kwo lugulu vileke akalombeze Mnungu.

²⁹ Umwo andile mwo kulombeza, futa yakwe yahitukaga, zisuke zakwe nazo zandaga na ung'azi wa kumwekamweka.

³⁰ Ahadya want'hu waidi wandaga want'hu waidi wandaga wakasimuila hamwenga na yehe. Want'hu awo wandaga ni Musa na Eliya

³¹ waonekaga mwo uwedi utendese wa kwe mbingu wakalonga na Yesu ivo naakaungwa kubindiliza yadya aungile Mnungu, kwa yehe kubanika kukuunga kulaile Yelusalemu.

³² Petulo hamwenga na weyawe wandaga wagona nt'hongo. Weze wenuke, niyo wauona uwedi utendese wa Yesu na wadya want'hu waidi waki-male hamwenga naye.

³³ Wadya want'hu weze wamwase Yesu, Petulo niyo amuuza, “Zumbe, kaula ivo vili vedi suwe kinde aha! Nekidamanye viheha vitatu, kamwenga kako, katuhu ka Musa na katuhu ka Eliya.” Petulo hamanyaga yadya naakalonga.

³⁴ Umwo Petulo andile akalonga, niyo halaila vunde dyagubikaga, woho niyo wogohesa umwo weze wagubikwe ni diya divunde.

³⁵ Izwi niyo dyevika kulawa kwe mbingu dikagamba, “Uyu niye Mwanangu nimsagule, mtegelezeni yehe!”

³⁶ Izwi idyo dize divike, Yesu niyo aoneka ekedu. Wanamp'hina niyo wanyamala, hawamgambile mnt'hu yoyose zimbuli ziya wazione.

*Yesu amhonya mbwanga mta mp'hepo waihile
Matayo 17:14-18; Maliko 9:14-27*

³⁷ Zuwa ditimile, Yesu hamwenga na wadya wanap'hina watatu waseelaga kulawa kudya kwo

lugulu. Fyo kulu dya want'hu niyo dyadugana na Yesu.

³⁸ Mnt'hu yumwenga mwe difyo diya niyo agutula, “Mhinizi! Nakulombeza mkaule mwanangu, mwanangu nuuyo du!

³⁹ Nkanana nyingi mp'hepo aihile akamwizila, amtenda agutile, naho amgela kifutu na kulawa fulo. Hakumlekela mpaka amlumizise, niho amlekela.

⁴⁰ Nehiwalombeza wanamp'hina wako wamlave, mna wadunduga.”

⁴¹ Yesu niyo awahitula, “Nyuwe cheleko hekikuhwila, chagile! Nenikale na nyuwe na kugigimiza mpaka ini?” Niyo amgamba yudya mnt'hu, “Mlete mwanao aha.”

⁴² Umwo yudya mbwanga andile akegalwa kwa Yesu, mp'hepo aihile niyo amkinya hasi na kumgela kifutu. Yesu niyo amtila yudya mp'hepo, niyo amhonya yudya mbwanga na kumvuza kwa ise.

⁴³ Want'hu wose niyo wehelwa kwa udahi mkulu wa Mnungu.

Yesu alonga kaidi mbuli yo kubanika kwakwe

Umwo want'hu wandile wakehelwa kwe zimbuli naakadamanya Yesu, niyo awagamba wanamp'hina wakwe,

⁴⁴ “Msekujala kiya huwagambilani! Mwana ywa Mnt'hu agenda kugeliga mwe mikono ya want'hu.”

⁴⁵ Mna wanamp'hina hawaimanyaga imbuli idya kugamba yagaaze, kwaviya neifisigwa kwawe vileke wase kuikombaganya, naho nawakogoha kumuza Yesu.

*Mkulu ni ani?**Matayo 18:1-5; Maliko 9:33-37*

⁴⁶ Niyo wanamp'hina wa Yesu wakonga kuzana kugamba ni ani akuunga ande mkulu mgati mwawe.

⁴⁷ Yesu nakamanya ivo wakufanyanya mwe mioyo yawe, niyo amguha mwana mdodo na kumkimalisa haguhi naye.

⁴⁸ Niyo awagamba, “Mnt'hu yoyose akumhokela mwana enga uyu kwa ajili yangu, anihokela miye. Yudya naye akuunga anihokele miye, amhokela yudya akisigiile. Kwaviya e mdodo mwa nyuwe, niye mkulu kujink'ha wose.”

*Mnt'hu yoyose heekuhigana na nyuwe ni uyo ni mienyu**Maliko 9:38-40*

⁴⁹ Yohana niyo amgamba Yesu, “Zumbe, nekimuwona mnt'hu akulava mp'hepo waihile kwa dizina dyako, niyo chamfingiza kwaviya hakutimilana na suwe.”

⁵⁰ Yesu niyo amhitula Yohana, “Msekumfingiza, kwaviya mnt'hu yoyose heekuhigana na nyuwe e hamwenga na nyuwe.”

Want'hu wa Samalia walemela kumzumila Yesu

⁵¹ Mazuwa ya Yesu yo kuguhigwa kulanga yeze yande hagihi kubula, aungisaga kuita Yelusalemu.

⁵² Awasigilaga want'hu wamlongoele, awo waitaga niyo wengila mwe kaya ya Wasamalia wakaike lumwe kila kint'hu.

⁵³ Mna wakaya wa Samaliya hawamhokele kwaviya wamanyaga kugamba andaga akaita Yelusalemu.

⁵⁴ Wanamp'hina wakwe, Yakobo na Yohana weze waone ayo, niyo wagamba, “Zumbe, waunga kilagize moto usele kulawa kulanga uwakome pele wose?”

⁵⁵ Yesu niyo awahitukila na kuwativila.

⁵⁶ Niyo Yesu na wanamp'hina wakwe waita kwe kaya nt'huhu.

Wawagilwe kunda wanamp'hina wa Yesu

⁵⁷ Umwo wandile mwe sila, mnt'hu yumwenga niyo amgamba, “Nohutongele kokose kudya ukunga wiite!”

⁵⁸ Yesu niyo amgamba, “Mauzi yana mp'hanga, na wadege wa mwo ulanga nawo wana masasa, mna Mwana ywa Mnt'hu hana hant'hu ho kuke humuza.”

⁵⁹ Yesu niyo amgamba mnt'hu mtuhu, “Niton-gele.”

Mna mnt'hu yudya niyo amgamba, “Zumbe, goja hande kummosa msanga tate.”

⁶⁰ Yesu niyo amhitula, “Waleke want'hu wabanike wawamose msanga wabanike weyawe, mna weye ita ukabilikize Useuta wa Mnungu.”

⁶¹ Mnt'hu mtuhu niyo amgamba Yesu, “Zumbe, nohubase, mna goja hawalage wandugu zangu kaya.”

⁶² Yesu niyo amgamba, “Mnt'hu yoyose anawaluka mna niyo akaula kunyuma, hakuzumilwa kwo Useuta wa Mnungu.”

10

Yesu awatuma, wegala ulosiwatuhu milongo mfungate na waidi

¹ Yeze yajike ayo, Zumbe asagulaga watuhu milongo mfungate na waidi, no kuwatuma wamlongoele kwa kila mzi na kila kaya, kudya yemwenye akawiile kuita.

² Niyo awagamba, “ulozo utenda mwingi, mna wavuni wageke. Mlombezeni Zumbe wo ulozo egale wavuni.

³ Iteni! Nawegalani enga ngoto mwe difyo dya mauzi.

⁴ Msekuguha mfuko hegu nk'hoba hegu vilatu, naho mse kwikalisa mkalamsa want'hu mwe sila.

⁵ Uneva mkengila he nyumba, walamseni mkagamba, 'Utondowazi unde mwe nyumba ino.'

⁶ Uneva naande aaho awagilwe utondowazi, lekeni ndamsa yenyu ikale naye, mna uneva hahali, iguheni indamsa yenyu yo utondowazi.

⁷ Ikaleni mwe nyumba iiyo, dyeni, no kunywa vovose nomwink'higwe, kwaviya, wandima wawagilwa maliho. Msekusama sama kulawa nyumba ino, kuita nt'huhu.

⁸ Mneva mnaita kwo mzi niyo want'hu wakwe wanawahokelani, dyeni viya mkuunga mwiikilwe ho ludyo,

⁹ honyeni wanyonge mwo mzi uwo, naho muwagambe want'hu wa aho, 'Useuta wa Mnungu ubula hagihi na nyuwe.'

¹⁰ Mna mnaita mwo mzi niyo hawa wahokeleni, halaweni aho, niyo mkabula kwe sila gambeni,

¹¹ 'No luvumbi lulawile mwo mzi wenyu, lung'ang'anile mwe viga vetu, chawakunk'hunt'hilani. Mna mmanyeye kugamba, Useuta wa Mnungu wiza hagihi na nyuwe!'

¹² Nawagambilani kindedi kugamba, mwe di

zuwa dyo usengelo Mnungu naawafiile mbazi Sodoma, kujink'ha umzi uwo.

*Mizi heiina mhuwi
Matayo 11:20-24*

¹³ “Hangi we mwenye, Kolazini, hangi we mwenye Betisaida, kwaviya vihungi vidamanywe kwako vadamanywe Tilo na Sidoni, hegu wa kei-ilaga kale kwa Mnungu, wakavala suke za magunia, na kuhaka maivu.

¹⁴ Mna kwe dizuwa dyo usengelo, Mnungu naalagise mbazi kwa Tilo na Sidoni kuwajink'ha nyuwe.

¹⁵ Weyawe Kapelinaumu,
Noukekweze mpaka kulanga?

Bule, noukulumulwe mpaka hasi kwe isi ya wabanike!”

¹⁶ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Yeyose akuwategeleza nyuwe anitegeleza miye, na yudya akuwalemela nyuwe anilemela miye na yudya akunilemela miye amlemela yudya anigale.”

Kuuya kwa wadya milongo mfunigate na waidi.

¹⁷ Niyo wadya milongo mfunigate na waidi wauya kwa kinyemi kikulu wakagamba, “Zumbe, hata mp'hepo ziihile zikiva kwe dizina dyako.”

¹⁸ Yesu niyo awahitula, “Nehimuwona Mwavu, akagwa enga lumwemwe kulawa kulanga.

¹⁹ Kauleni, hiwenk'ha udahi wa kujata nyoka na visuse hamwenga na kuluhuma ludole lwose lwo Mwavu, naho hakihali kint'hu kikuunga kiwanyulikeni.

²⁰ Mna msekunda na kinyemi Kwaviya mp'hepo zimivani, mna indeni ne kinyemi Kwaviya amazi na yenyu yawandikwa kwa Mnungu”

Kinyemi cha Yesu

Matayo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Lupisi uludya Yesu nakamemezwa kinyemi na Muye ywa Mnungu no kugamba, “Tate ywa Mazumbe wa kulanga na hasi, nakutogola kwaviya kuwalagisa heweemanyize viya vifisigwe kwa wamanyize na wadya wasomile, Heiye Tate ivi nivo uungile vilaile.

²² “Tate kanink’ha vint’hu vose. Hahali amanyize Mwana ila ni Tate naho hahali amanyize Tate ila ni umwana, na wadya umwana awasagule wamanye.”

²³ Yesu niyo awahitukila wanamp'hina wakwe na kuwagamba, kwa kinyele, “Wavikilwa wadya wakuwona zimbuli izi mkuziona.

²⁴ Namigambilani, walotezi hamwenga na mazumbe wengi nawakaunga kuyaona aya muyaone, mna hawayaone. Naho nawakaunga kwiva yadya mwivile mna hawadahile.”

Mliganyo wo msamalia

²⁵ Mhinizi we Miko na keza vileke amgeze Yesu, “Mhinizi, Nitendei vileke nihokele ugima wa ulo na ulo”?

²⁶ Yesu niyo amhitula, “Mawandiko Ukukile ya-gaaze? Weye waukombaganya vivihi?”

²⁷ Yudya mnt’hu niyo amhitula Yesu, “ ‘Muunge Zumbe Mnungu ywako, kwa moyo wako wose, na kwa ugima wako wose no udahi zako zose, no

ubala wako wose', naho 'umuunge miyao enga viya ukukeunga weye mwenye.' ”

²⁸ Yesu niyo amhitula, “Kulonga kindedi. Damanya ayo naunde no ugima.”

²⁹ Mna vileke aketende ywedi, niyo amuuza Yesu, “Miyangu ni ani?”

³⁰ Yesu niyo amhitula, “Mnt'hu yumwenga naakasela kulawa Yelusalemu kuita Yeliko, Niyo want'hu waihile wangwila no kumhambula zisuke, niyo wamtoa na kumlumizisa, niyo wanyilika wamwasa hagihi no kubanika.

³¹ Niyo mlava nt'hambiko yumwenga aselaga ne sila idya, eze amuone yudya mnt'hu niyo ombokela kunk'handu.

³² Niyo eza Mlawi, yehe naye eze amuone niyo ombokela kunk'handu.

³³ Niyo msamalia yumwenga ombokela hadya haguhi, eze amuone niyo amuwonela mbazi.

³⁴ Niyo amfunga zink'wenge zakwe, no kuzigela mafuta na divai, niyo amguha yudya mnt'hu no kumkweza mwe mp'hunda yakwe na kumwigala mwe nyumba ya wageni vileke wamkaule.

³⁵ Zuwa ditimile niyo aguha matundu na kuwenz'ha wadya wata inyumba, no kumgamba, 'Umkaule uyu mnt'hu, kint'hu chochose kiya akuunga umwink'he miye nenize nilihe hauya.' ”

³⁶ Yesu niyo abindiliza kwa kugamba, “Mwa want'hu ao watatu, ni ani miyawe dya yudya akump'hukilwe ni wahoki?”

³⁷ Yudya mhinizi we miko iyo ahitula, “Ni yudya amwonele mbazi.”

Yesu ni amhitula, “Ita ukadamanye enga ivo.”

Yesu awatalamkila Masa na Malia

38 Umwo Yesu na wanamp'hina wakwe wandaga mwo utafi wawe, wengilaga mwe kaya imwenga niyo mvele yumwenga akwitangwa Masa, awahokelaga kwe nyumba yakwe.

39 Naho andaga na lumbudye etangagwa Maliamu, ekale he viga va Zumbe akamtegeleza mahinizo yakwe.

40 Masa andaga akangadika ne zindima, niyo eza na kungamba, “Zumbe hukuona hiyo vedi uyu ndugu yangu kunasila zindima nikedu? Hake mgambe eze anambize.”

41 Zumbe niyo amhitula, “Masa! Masa wan-gadika no kwingila kinyulu mwe kudamanya mbuli nyingi!”

42 Mna kint'hu kimwenga du kikuungwa, naho Maliamu kasagula mbuli yedi naho heiuswe mwakwe.

11

Yesu ahiniza mbuli yo kumlombeza Mnungu Matayo 6:9-13; 7:7-11

1 Aho Yesu eze abinde kulombeza Mnungu, yumwenga mwa wanamp'hina wakwe niyo angamba, “Zumbe ukihinize kumlombeza Mnungu enga viya Yohana awahinize wanamp'hina wakwe.”

2 Yesu niyo awagamba, “Mnanda mwo kum-lombeza Mnungu, gambeni,

‘Tati yetu wi kwe mbingu, Zina dyako ditogolwe,
Useuta wako wize,

3 Ukink'he ludyo lwetu lwa dielo.

4 Kiusile uwavu wetu,

enga viya suwe kikuwausila wavu wawe wadya wakidamanyile wavu,
naho usekukigela mwa magezo.’ ”

⁵ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Uneva yumwenga ywenyu aita kwa mbwiyaye kilogati niyo amgamba yudya mbwiyaye, ‘Mbuyangu nikopeshe mikate mitatu.

⁶ Hizilwa ni mbuyangu akulawa nt'hambo, naho hina kint'hu cha kumwink'ha adye!’

⁷ Naho uneva mbuyayo anakuhitula kulawa kwe nyumba, ‘Usekunigela nk'huswank'huswa! Hivugala kale lwivi, naho miye hamwenga wana wangu kigona kale hikudaha kwink'ha hwi'nkhe kint'hu chochose.’

⁸ Neenuke niyo amwink'ha, hiyo kwaviya ni mbwiyaye du, mna neenuke niyo amwink'ha kwaviya halekile kumlombeza kwe yadya aku-unga.

⁹ “Naho namigambilani, lombezani namhokele, zunguleni naho namuwone, gambeni, Kuno, nomkomoelwe.

¹⁰ Kwaviya wadya wakulombeza nawahokele, wadya nawo wakuzungula nawaone, naho lwivi naukomwolwe kwa wadya wakugamba, Kuno!

¹¹ Hegu eyuko mwa nyuwe akwitangwa tate, uneva mwanawe amlombeza samaki yehe naamwink'he nyoka?

¹² Hegu naamwink'he kisuse analombeza tagi?

¹³ Togoleni want'hu waihile enga nyuwe, mna mwadaha kuwenk'ha wana wenyu vint'hu vedi, Togoleni havitendese kwa Tati yetu ywa kwe mbingu kuwenk'ha Muye ywakwe akukile wadya wakumlombeza?”

*Yesu no mkulu wa mp'hepo waihile
Matayo 12:22-30; Maliko 3:20-27*

¹⁴ Yesu andaga akalava mp'hepo aihile ywa kimumu, naho mp'hepo yudya aihile eze afose yudya mnt'hu niyo akonga kulonga, want'hu niyo weheelwa,

¹⁵ Mna want'hu watuhu niyo wagamba, “Alava mp'hepo waihile kwa udahi wa Belizebuli, Mkulu wa mp'hepo waihile.”

¹⁶ Watuhu niyo wamgeza Yesu wakaunga vilagiso vikulawa kwa Mnungu.

¹⁷ Yesu niyo amanya zifanyanyi zawe niyo awahitula, “Useuta ukukediila gaina woho wenye, nounde uke pusa, naho nyumba ina nk'humbizi haikutoga.

¹⁸ Naho uneva Mwavu kakediila gaina yehe mwenye, useuta wakwe noukimale vivihi? Kwaviya nyuwe mwagamba Belizebuli anink'ha udahi wa kulava mp'hepo.

¹⁹ Uneva miye nalava mp'hepo kwa udahi wa belizebuli, wana wenyu walava vivihi? Wadya wakumitimidilani wamanya kugamba, mna masa.

²⁰ Mna uneva miye nalava mp'hepo kwa udahi wa Mnungu, Useuta wa Mnungu umizilani kale.

²¹ “Mnt'hu mta ludole aguhile vitoanilo vakwe anayamila inyumba yakwe, yose neinde mp'heho tondolo.

²² Mna uneva mnt'hu mta ludole kujink'ha iza-kwe anamwizila no kumhuma, naamhoke vitowanilo vakwe vose akuvihuwila no kuwapanaganiza wadya awatahile.

²³ “Mnt'hu he hamwenga na miye, uyo e kinyume na miye, naho mnt'hu uyo hakuduganya

mna amwaganisa.

Kuuya kwa mp'hepo aihile

Matayo 12:43-45

²⁴ “Mp'hepo iihile inamfosa mnt'hu, yombokela hant'hu haheina mazi, ikazungula hant'hu ho kuhumuila, hanahaone akegamba, ‘Neniiuiye inyumba yangu nilaile.’

²⁵ Mna anauya niyo aibwila inyumba ihagilwa na kuhambwa,

²⁶ naho, naaite no kuguha mp'hepo watuhu waihile kujink'ha yehe mwenye niyo wengila na kwikala umwo, naho mnt'hu yudya hali yakwe yanda iha kujink'ha idya ya nk'hongo.”

Kinyemi che kindedi

²⁷ Umwo Yesu andile akalonga ivo, mvele yumwenga mwe difyo iyo niyo alonga kwa izwi kulu, “Kavikilwa mvele akweleke, hamwenga na kukulela.”

²⁸ Mna Yesu niyo ahitula niyo amgamba, “Wavikilwa wadya wakwiva ulosi wa Mnungu no kuutimila!”

Want'hu waunga vilagiso kulawa kwa Mnungu

Matayo 12:38-42

²⁹ Want'hu viya wandile wakammemela niyo akonga kulonga, “Cheleko iki kiha, chazungula vilagiso, mna hakihali kilagiso mkuunga mwink'higwe ila kilagiso cha Yona.

³⁰ Enga viya Yona andile kilagiso kwa want'hu wa Ninawi, nivo akuunga ande mwana Adamu mwe cheleko iki.

³¹ Dizuwa dyo usengelo dikabula malikia kulawa Seba naakimale nokuwasengela want'hu

wa dielo, kwaviya agendaga kulawa kwe isi yakwe kugenda kumtegeleza Seuta Sulemani na mahinizo yakwe ya mizungu. Naho nawagambilani, hana kint'hu aha kikulu kumjink'ha Sulemani.

³² Want'hu wa Ninawi nawakimale nawo mwe dizuwa dyo usengelo no kuwasengelani nyuwe kunda na masa kwaviya wahituka kulawa mwo wavu wawe weze weve mabilikizi ya Yona. Naho nawagambilani ikindedi eyuko mkulu aha kumjink'ha Yona.

Lumuli lwo mwili
Matayo 5:15; 6:22-23

³³ “Hahali mnt'hu akukweleza lumuli no kulwiika hant'hu hakefisile hegu no kulugubika ne nyungu, mna lwaikwa henukile vileke wakwingila waone ung'azi wakwe.

³⁴ Lumuli lwo umwili ni diziso, uneva ziso dyako dinanda dyedi umwili wako wose nao wanda wedi, mna dinanda dibanika umwili wako wose wanda na ziza.

³⁵ Elo kaulisa, ung'azi unanao mwo mwili wako unase kunda ziza.

³⁶ Uneva umwili wako wose una ung'azi hahana hant'hu hana ziza, umwili wako wose nounde no ung'azi enga viya lumuli lukukumulikila.”

Yesu awalongeleza mafalisayo hamwenga na wahinizi we Zisigilizi

Matayo 23:1-36; Maliko 12:38-40

³⁷ Umwo andile akalonga ayo Falisayo yumwenga niyo amwitanga aite kwakwe akadye nk'hande, niyo engila no kwikala adye nk'hande.

³⁸ Falisayo uyo eze amwone Yesu adya nk'hande haheina kuhaka mikono enga viya ikuungwa niyo ehelwa.

³⁹ Zumbe niyo amgamba, “Nyuwe Mafalisayo mwasunt'ha vint'hu va kudiila kwa kuse, mna mndani mwenyu mmema wavu na wiihi.

⁴⁰ Nyuwe wahezi! Mnungu hiye yehe avidamanye va kuse na vakundani?

⁴¹ Mna wenk'heni wakiwa vint'hu vimwe vikombe na mwe zinyiga, vose mkuunga mnadamanye, nevinde vedi kwa Mnungu.

⁴² “Hangi nyuwe wenye Mafalisayo, kwaviya mwalava zaka za mnanaa, no mchicha hamwenga ne zimboga naho mwaleka mbuli za mahinizo yedi no lukunde lwa Mnungu, mwaungigwa mdamanye ayo haheina kuyaleka yadya matuhu.

⁴³ “Hangi nyuwe wenye nyuwe Mafalisayo, kwaviya mwaungisa kwikala mwo ukalo wa kulongole mwe zinyumba zo kumvikila Mnungu hamwenga na kulamswa kwa kogohwa mwa magwilo.

⁴⁴ Hangi nyuwe wenye kwaviya mwikala enga vikuta heviwakigwe, naho want'hu wakwomboka mnanga mwawe hawavimanyize.”

⁴⁵ Mnt'hu yumwenga mwe wahinizi we Miko iyo amhitula, “Mhinizi, ukalonga ayo wakilongeleza hata suwe.”

⁴⁶ Yesu niyo ahitula, “Hangi nyuwe wenye, nyuwe wahinizi we Miko mwawatwika want'hu nt'wika hezikwinulika, mna nyuwe wenye hamkuzidosa zint'wika izo hata na wadole wenyu.

⁴⁷ Hangi nyuwe wenye, kwaviya mwaviwaka vikuta va walotezi mna watati zenyu nawo wawakomile.

⁴⁸ Kwa ivo mwalonga uwona na kuzumila yadya yadamanywe ni watati zenyu, woho nawawakoma nyuwe nanywe mwaviwaka vikuta vawe.

⁴⁹ Kwe mbuli iyo mzungu wa Mnungu nougamba, ‘Kaula, neniwegaile walotezi na wegala ulosi, woho nawawakome, hamwenga na kuwasulumiza wamwenga.’

⁵⁰ Kwe mbuli iyo want’hu we cheleko iki nawasengelwe kwa kuwakoma walotezi kukongela kuumbigwa kwe isi.

⁵¹ Kukongela sakame ya Habili mpaka sakame ya Zakalia, akomigwe hagati ye vilingo ne nyumba ya Mnungu. Naho nawagambilani ikindedi kugamba, sakame iyo naiungigwe kulawa mwe cheleko iki.

⁵² “Hangi nyuwe wenye nyuwe wahinzi we miko kwaviya mkiusa kiya kikomoelo cho ubala wo kwingila kwa Mnungu, wenye hamwingile wadya nawo wandile wakengila mwawafingiza.”

⁵³ Yesu eze afose umwo, wahinzi we Miko na Mafalisayo, nawakamviga viga hamwenga na kumgeza kwa maswali yabindile ingi.

⁵⁴ Naho nawakamongola vileke wamgwile kwa mbuli ikulawa mwo mnomo wakwe.

12

*Makanyo kwa watondwe
Matayo 10:26-27*

¹ Mo wingi wa want'hu wamzungulukaga Yesu, niyo want'hu wata kujatana, Yesu niyo akonga kuwagambila wanamp'hina wakwe, “Indeni na wengele mkeamile no ugwadu wa mafalisayo.

² Mna haihali mbuli ya kifiso heize imanyike naho hata diya difisigwe nedize dimanyike.

³ Kwa ivo yadya yose myalongele mwo lwiza nayeze yevike kungaile, na yadya mtile kutakamizana kwe chumba kundani, nayeze yabilikizwe kulanga kwe zinyumba.

Akuungwa kogohwa

Matayo 10:28-31

⁴ “Nawagambilani nyuwe wambuya zangu, mse kuwogoha wadya wakudaha kukoma umwili niyo hawakudaha kudamanya chochose kiihile,

⁵ mna neniwalagise yudya mkuungigwa mmogohe, mwogoheni Mnungu yehe akudaha kukoma mnt'hu na kungela mwo moto houkuzima wa ulo na ulo, namigambilani mwogoheni uyo!

⁶ “Watolondo waidi hawakutagigwa kwa matundu mageke? Naho hakakujaligwa hata kamwenga mwa meso ya Mnungu.

⁷ Mna hata fili zimwe imitwi yenyu zoseni ziwazwa, msekogoha nyuwe wedi vitendese, kujink'ha madege.

Kumzumila na kumlemela Yesu

Matayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ “Nawagambilani ikindedi yudya akuunga ana nzumile mwa meso ya want'hu, mwana wa Mnt'hu naye naamzumile hameso ya mtumigwa ywa Mnungu.

⁹ Mna yoyose akuunga anilemele, kwa want'hu, name nenimlemele mwa meso ya mtumigwa ywa kwe Mbingu ywa Mnungu.

¹⁰ “Yeyose akumlongela mbuli yeyose iihile mwana wa mnt'hu, naausilwe wavu wakwe, mna akumhomola Muye ywa Mnungu haausilwe wavu wakwe.

¹¹ “Wanamigalani mwe nyumba za Mnungu, hamwenga na kwa maliwali na wata udahi, msekogoha mkafanyanya viya mkunga muwahitule na kulonga.

¹² Kwaviya Muye ywa Mnungu naawahinimize yadya mkuunga mlonge.”

Mgoli mhezi

¹³ Mnt'hu yumwenga mdya mwo diya difyo, niyo amgambila Yesu, “Mhinizi, mgambile ngugu ywangu anink'he kipe changu mwo uद्या chasilwe ni tati yetu.”

¹⁴ Yesu niyo ahitula, “Mbuyangu, ni ani anitendile miye ninde mlamuzi mwa nyuwe?”

¹⁵ Niyo awagamba, “Hangi nyuwe wenye, msekunda na ugubaguba wi hengi, Kwaviya, ugima wa, mnt'hu haumuli mwe wingi we vint'hu vakwe ananavo.”

¹⁶ Yesu niyo awagambila mliganyizo, “Mgunda wa mnt'hu yumwenga mgoli na welekesaga,

¹⁷ Mnt'hu yudya niyo akonga kubanikanyanya ko umoyo wakwe, na kugamba, ‘Nenitende vivihi Kwaviya hina hant'hu ho kuikila ulozo uno?

¹⁸ Niyo agamba, nenidamanye ivi, 'nenimole magulu yangu yose niyo nazenga matuhu makulu, 'mwa magulu ayo neniike nk'hande yangu yose na vint'hu vangu.

19 Aho, neniugambe umoyo wangu, haluse hikwiikila nk'hande ye myaka yose, kehumuile, udye, unywe, unde ne kinyemi!

20 Mna Mnungu niyo amgamba, 'Weye u mhezi, kilo iki cha dyelo waunga umoyo wako, ivint'hu vose wiikile ne vinde vaani?' ”

21 Yesu niyo abindiliza kwa kugamba, “Nivo vili kwa mnt'hu akukeikila ugoli mna hakukeika lumwe kwe mbuli ya Mnungu.”

Mhuwile Mnungu
Matayo 6:25-34

22 Niyo Yesu awagamba wanamp'hina wakwe, “Kwa mbuli iyo nawagambilani, msekufanyanya nomdyei, hegu nomvalei.

23 Kwaviya ugima wajink'ha nk'hande, umwili nao wajink'ha suke.

24 Hake kauleni amakungulu, hayakuhanda, hayakuvuna naho hayana magulu, mna Mnungu ayenk'ha nk'hande. Nyuwe mwi wedi vitendese kujink'ha wadege.

25 Ni yuhi mwa nyuwe akudaha kukeongezela utali wakwe hata mkono umwenga?

26 Uneva hamkudaha dodo sa idyo, ni kugoha izimbuli zint'huhu?

27 Kauleni mabwali ivo yakuhota, haya kudamanya ndima naho hayakukedamanyila suke, namigambilani, hata zumbi Sulemani no uwedi utendese wakwe akei kuvaligwa vedi enga bwali dyodyose mwa aya.

28 Uneva Mnungu ayavala vedi mani ya kwe mbago, yoho dielo yeaho mna luvi yaduulwa kwe

mbago, ivo haawadamanyileni nyuwe vitendese, nyuwe mhungukilwe ni mhuwi?

²⁹ “Nyuwe msekwangadika kwa kiya mkuunga mdye na kiya mkuunga mnywe, naho msekunda na kituletule,

³⁰ kwaviya ayo yose want'hu we isi, wangadika wakayazungula. Mna Tati yenyu wa kwe mbingu kamanya kugamba mwayaunga ayo.

³¹ Kongeni kuuzungula Useuta wa Mnungu ayo yose namwongezelwe.

Ugoli wa kwo ulanga

Matayo 6:19-21

³² “Nyuwe bunga dodo, msekogoha, kwaviya Tati yenyu kelelwa kuwenk'hani Kiseuta.

³³ Tageni ivint'hu venyu vose mkawenk'he wakiwa, kedamanyileni nk'hoba hezikusakala, kindolo heikuhunguka ukwo kwe mbingu hant'hu hahakubuligwa ni mbavi naho hezidingwe ni vuvu.

³⁴ Kwaviya vindolo venyu hadya vikuunga vinde naaho imioyo yenyu ikuunga ikale.

Wandima wedi

³⁵ “Keikeni lumwe kwa mbuli yoyose idya ikuunga ilaile, naho vimuli venyu vinde vakweela.

³⁶ Nanywe indeni enga want'hu wakumgojela zumbe ywawe akuunga auye kulawa kwe ndoza, vileke aneza na kugamba kuno, wamkomwoele.

³⁷ Wavikilwa wadya wandima zumbe ywawe uneva akauya naawabwiile we meso. Nawagambilani ikindedi, naahambule dikoti dyakwe niyo awagamba wahumule hasi niyo awaikila nk'hande.

³⁸ Wavikilwa uneva aneza mwe kilo gati niyo awabwiila we meso.

³⁹ Mna mmanyeye kugamba, mta nyumba amanyize lupisi akwizila mbavi hegu nakekala meso, seka nyumba yakwe ikamoligwa.

⁴⁰ Nyuwe nanywe keikenilumwe, kwaviya mwana Mnt'hu neeze mwo lupisi ludya hemwilumanyize.”

*Mndima mhuwilwa na mndima hi huwilwa
Matayo 24:45-51*

⁴¹ Petulo niyo amgamba, “Zumbe mliganyizo uno wetu suwe, hegu wa want'hu wose?”

⁴² Zumbe niyo amhitula, “Ni ani elo mndima mhuwilwa mbala, akuunga aikigwe ni zumbe ywakwe kunda mkimalizi mwo undima wakwe wose, akuwenk'ha nk'hande mwo lupisi ludya lukuungwa?”

⁴³ Kavikilwa mtumwa uyo, umwo zumbe ywakwe akauya ambwiila akadamanya enga ivo.

⁴⁴ Ikindedi nawagambilani, naamwiike ande mkimalizi we vint'hu vakwe vose.

⁴⁵ Mna uneva mtumwa yudya analonga mwo moyo wakwe kugamba, mkulu ywakwe hakusunguza kuuya niyo akonga kuwatoa wandima watuhu, we kigosi na we kivele, hamwenga na kukonga kudya na kunywa no kukolwa,

⁴⁶ mkulu ywakwe mtumwa uyo naauye zuwa hedikumanyika naho mwo lupisi helukumanyika. Uyo mkulu ywakwe naamsengele niyo amwiika hamwenga na wadya hi wahuwilwa.

47 “Mna mtumwa yudya amanyize ivo akuunga mkulu ywakwe, mna hadamanye viya akuunga uyo mkulu nywakwe naamsulumizise.

48 Mna yudya hemmanyize mna kadamanya vikuungwa naatoigwe ludodo. Naho kila enk'higwe vingi kulawa kwakwe neviungwe vingi, naho yudya amwikile ukulu we vint'hu vingi kulawa kwakwe awaunge vingi.

Yesu atenda want'hu wapangane

Matayo 10:34-36

49 “Hiza vileke isi inde mwo moto, naho ivi naluse moto ukimp'huka!

50 Mna nnanawo ubatizo nikuungigwa nibatizwe, name nna makunt'ho yatendese mpaka niyakint'hize.

51 Togoleni mwagamba hiza kwigala utondowazi mwe isi? Hiyo ivo hiza vileke kunde na kupangana.

52 Kukongela ivi haluse, nyumba ya want'hu washano ne inde ikepanga, watatu kwa waidi, waidi kwa watatu.

53 Watate hawaivane na wana wawe wana nawo hawaivane na watati zawe. Wamnala nao hawaivane na wana wawe we kike, wana kike nawo hawaivane na wamamizawe. Wamnala hawaivane na wake wana wawe, wake wana nawo hawaivane na wamamizawe vyala.”

Ukuyamanya mazuwa

54 Yesu alonga na want'hu naho kugamba, “Mnaona vunde ditandala kwo uswelo wa zuwa, mwagamba fula yeza naho yanda ivo,

55 Mnaona mp'heho nk'hali yavuguta, mwagamba nokubwikane, naho vanda iivo.

⁵⁶ Nyuwe watondwe Mwamanya kubunk'hula hali ye isi no ulanga, yanda vihi kunda hammanyize kuvumbula zimbuli zo lupisi ulu?

Ivana no wavu ywako

⁵⁷ “Nii hamkudaha kulamula nyuwe wenye mbuli zo wedi zo kudamanya?”

⁵⁸ Kwaviya unatimilana na yudya akukulo-geleza mkaita kwa mlamuzi, kombeka mwivane umwo mwe sila, mnase kukwigala mlamuzi, yudya mlamuzi naakwigale mtowani akuunga akugele mwa masa naho naakuvugaile mwe divugailo.

⁵⁹ Nakugambila, houfose umwo mpaka ulihe pele tundu ukutigizwa.”

13

Lekeni wavu wenyu mnase kubanika.

¹ Mwo lupisi ludya handaga na want'hu wamgambilaga Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe ni Pilato umwo wandaga wakalava nt'hambiko kwa Mnungu.

² Yesu niyo awahitula akawagamba, “Nyuwe mwagamba wadya wagalilaya nawandilisa wavu, kujink'ha wagalilaya watuhu, vikaleka wakomwe?”

³ Nawagambani hiyo ivo, mna nyuwe nanywe hamnakweile wavu wenyu, nanywe nombanike enga viya wabanike woho.

⁴ Hegu wadya mlongo na mnane, wagweelwe nu mnala kudya Siloamu niyo wabanika, mwagamba watenda wavu kujink'ha watuhu wose wakwikala Yelusalemu?

5 Ikindedi hiyo ivo, Naho nawagambilani kugamba, hamna kweiile wavu wenyu, nombanike enga viya wabanike woho.”

Mliganyizo wo mti ukwitangwa mtini houkweleka

6 Niyo Yesu awagambila mliganyizo uno ukugamba, “kwandaga na mnt'hu ahandaga tini mwe nk'honde ye mizabibu. Agendaga kukaula uneva naapate tunda dyakwe, mna niyo aswesa.

7 Niyo amgamba yudya akwamila, kaula myaka mitatu hinda heza vileke nikaule ntini mwo mtini uno, mna hikuona chochose, usenge ugwe hasi niwakula kwa kubananga isanga bule?

8 Mna yudya mwamizi niyo amhitula, ‘Zumbe, vileke naho mo umwaka uno, niuhailile na kuugeela uwolo.

9 Niho, u neva uneleka mo mwaka ukwiza, nevindilise ni vedi, mna hauneleke wadaha kuusegela hasi.’ ”

Yesu amhonya mvele yumwenga mwe di zuwa dyo kuhumula

10 Zuwa dimwenga dyo kuhumula, Yesu andaga aka hiniza mwe nyumba yo kuvikila.

11 Aaho handaga na mvele yumwenga andaga na mp'hepo, yamtendaga ande mnyonge kwa myaka mlongo na mnane, naho nakabunt'hika, heekudaha kukimaala kwa kuchuluka.

12 Yesu eze amuone niyo amwitanga, no kumgamba mnala kuhonyigwa unyonge wako.

13 Niyo amwikila mikono, ahadya mwili wakwe niyo wachuluka, niyo akonga kumtogola Mnungu

14 Mna mkulu we nyumba ya kuvikila, ahigagwa kwaviya Yesu amhonyaga Mnt'hu mwe dizuwa dyo kuhumula, ivo niyo awagamba want'hu, “yeyuko mazuwa nt'hatu ya kudamanya ndima, ivo mwize mwa mazuwa ayo mwize mhonywe!”

15 Mna Zumbe Yesu niyo amhitula, “Nyuwe watondwe! Kila yumwenga ywenyu hakukomoela mp'hunda yakwe hegu ng'ombe kulawa kwe didewa no kugenda kuinywesa kwa mazi mwe di zuwa dyo kuhumula?”

16 Uyu mvele ni ywa cheleko cha Ibulahimu, kazinganizwa ni Mwavu kwa myaka mlongo na mnane, togola hivo vedi kuhonyigwa mwe dizuwa dyo kuhumula?”

17 Eze alonge ayo wahigani wakwe wose wengi-laga soni, mna want'hu waonaga kinyemi kwe zimbuli ziya Yesu andamanyaga.

Mliganyizo we mbeyu indodo kujink'ha mbeyu zose mwe isi

Matayo 13:31; Maliko 4:30-32

18 Yesu niyo auza, “Useuta wa Mnungu ni kint'hu chani? Naho niuliganyize nai?”

19 Wikala enga ivi. Mt'hu yumwenga aguhaga kabeyu kadodo kujink'ha vibeyu vose vidodo vi mwe isi, niyo akamyaga mwe nk'honde yakwe, niyo kakula no kutenda ziti kulu, niyo madege yeza kuzenga masasa yawe mwa matambi yakwe.”

Mliganyizo wo ugwadu

20 Niyo auza naho, “Neni uliganyize na kint'hu chani Useuta wa Mnungu?”

21 Wikala enga ivi, Mvele yumwenga aguhaga kint'hu cho ugwadu, niyo ahanganya na mp'hishi milongo mine yo unga, niyo unga wose wagwaduka.”

Lwivi lufinyu

22 Yesu ombokelaga mwe mizi na mwe zi kaya, akahiniza want'hu no kugendeela ne nt'hambo yakwe kuita Yelusalemu.

23 Mnt'hu yumwenga niyo amwuzwa, “Zumbe, niwant'hu wageke wakuunga wayokolwe?”

Yesu amhitulaga kugamba,

24 “Mkombeke kombokela mwo lwivi lufinyu, kwaviya want'hu wengi nawaungise kwingila mwo lwivi ulu, mna hawadahe.

25 Aho mta inyumba naakimale no kuvugala ulwivi, niho mkeza kukimaala kuse no kuita ho lwivi no kugamba, ‘Kikomoele Zumbe!’ Naawahituleneni kugamba, ‘Hiwamanyizeni uko mkulawa!’

26 Niho nomkonge kugamba suwe niwadya nekikadya no kunywa hamwenga na weye, nawe nouka kihiniza mwe mizi yetu.

27 Mna naahitule kugamba, ‘Hiwamanyizeni uko mkulawa, halaweni aha nyuwe awavu.’

28 Niho nokunde na ndilo no kugwegwejula meno, aho nomuwaone Ibulahimu, Isaka na Yakobo na walotezi wa Mnungu wose mo useuta wa Mnungu, umwo nyuwe mkaduulwa kuse.

29 Want'hu naweze kulawa uailo na usweelo wa zuwa, na nt'hendelo zose ze isi, nokwikala hasi ho Useuta wa Mnungu.

30 Nivo wose weko uheelo nawande wa nk'hongo, wadya wa nk'hongo nawo nawazigiile.”

Lukunde lwa Yesu kwa Yelusalemu

³¹ Lupisi uludya Mafalisayo wamwenga wambasaga Yesu, niyo wamgamba, “Halawe aha wiite hant’hu hatuhu, kwaviya Helode aunga akukome.”

³² Yesu niyo awahitula, “Iteni mka digambile idyo diuzi kugamba, ‘diyelo na luvi nagulusa mp’hepo na kuhonya wanyonge, naho zuwa dya katatu neni bindilize indima yangu.’

³³ Hata ivo vaniunga kutoza sila yangu dielo na luvi na kisindo, kwaviya hivo vedi kwa mlotezi kukomwa hant’hu hohose ila mwe Yelusalemu.

³⁴ “Yelusalemu! Weye, Yelusalemu, wawakoma walotezi na kuwatoa maiwe wadya wasigiilwe ni Mnungu kwako, malavo nyingahi niungile niwakunyatile want’hu wako enga viya nguku ikuya kunyatila hamwenga makinda yakwe, mna weye huungile.

³⁵ Kauleni nawasilani inyumba yenyu. Nawagambilani ikindedi homnion naho, mpaka aho nomwize mgambe, ‘kavikilwa ni Mnungu yehe akwiza kwa zina dya Zumbe.’ ”

14

Yesu ahonya mnyonge

¹ Zuwa dimwenga dya kuhumula Yesu nakaita kudya mkande kwe kaya ya mnt’hu yumwenga kilingozi ywa Mafalisayo, aho handaga na want’hu wandaga wakampelemba Yesu.

² Naho, handaga na mnt’hu yumwenga andile na unyonge wa belebele amwizilaga Yesu.

³ Yesu niyo awauza wahinzi we Miko hamwenga na Mafalisayo kugamba ni vedi, “Miko

yetu yakilekela kiwahonye want'hu mwe dizuwa dyo kuhumula?"

⁴ Mna niyo wanyamala. Yesu amtozaga yudya mnyonge niyo amhonya niyo amlekela akeitile.

⁵ Eze ajike, niyo wawagamba, "Uneva yumwenga ywenyu anamwana hegu ng'ombe yakwe ingile mwe dibome, naho ni mwe dizuwa dyo kuhumula, haailave kwaviya ni zuwa dya kuhumula?"

⁶ Niyo wadunduga kumhitula mbuli ino.

Ukise no kufinyiliza

⁷ Yesu nakaona wadya walalikwe ivo nandaga wakasagula nk'halo zikulongole niyo awagam-bila mliganyo uno,

⁸ "Uneva unalalikwa mwe ndoza, use kwikala mwe zink'halo zikulongole inase kunda kuna mtuhu kukujink'ha weye alalikwe nu mkulu,

⁹ yudya naye awalalike aneza naakugambe, 'Mwink'he sila miyao ekale mwo ukalo uno.' Niho kwa soni noukekale kwo ukalo wa kunyuma.

¹⁰ Mna unalalikwa, ita ukekale kwo ukalo ukun-yuma, vileke yudya akulalike aneza akugambe, 'Mbuyangu, so uku kulongole.' Ino neikwink'he uwedi utendese mwa meso ya wose mwikalanye hamwenga.

¹¹ Kwaviya wadya wakukekweza, nawaselezwe yudya naye akukeseleza naakwezwe."

¹² Yesu niyo amgamba yudya amlalike mwo wila, "Uneva unadamanya wila, usekulalika wambuyazo, hegu nduguzo, hegu ugoli, kwa idi unase kunda kulihigwa kwa yadya udamanye.

13 Mna unadamanya wila, uwalalike wadya hewena kint'hu, hamwenga na wadya hewekudaha kugenda, waholomp'hale, na hamwenga na mant'hunt'hu,

14 unatenda ivo no unde kuvikilwa kwaviya woho hawana kint'hu cha kukuliha, noulihigwe mwo kuuyulwa kwa wadya wedi wasagulwe ni Mnungu.”

Mliganyo wa wila mkulu

15 Mnt'hu yumwenga mwa wadya wekale na Yesu he nk'hande eze eve ivo niyo amgamba Yesu, “Nawande na kinyemi wadya wose wakuunga wekale hamwenga na Zumbe ho ludyo kwo Useuta wa Mnungu!”

16 Yesu niyo amhitula, “Mnt'hu yumwenga na kadamanya wila mkulu niyo alalika want'hu wengi.

17 Wila wize ubule niyo amsigiila mtumwa ywakwe akawetange wadya wose awalalike kwaviya kila kint'hu nekiika lumwe.

18 Kila yumwenga mwa wadya walalikwe wandaga hawabuile. Ywa nk'hongo agambaga, 'higula nk'honde, ivo vaniunga hailaule, nakweiila, nnekele haikaule.'

19 Mtuhu niyo agamba, 'Higula ng'ombe mlongo za kulimila ivo nagenda kuzigeza, nilekele niite.'

20 Mtuhu niyo amgamba, 'Hilomba mvele, kwaivo henize.'

21 “Yudya mtumwa auyaga niyo amgambila zumbe ywakwe mbuli zose ivo zilaile. Yudya mkulu ahigagwa niyo amgamba mtumwa ywakwe, 'Ita kwe zisila zi mk'handanda na mwo mzi ukawaguhe haweena kint'hu ne

wiwete, na mant'hunt'hu, hamwenga na wadya waholomp'hale.'

²² Yudya mtumwa eze auye niyo agamba, 'zumbe, hidamanya enga viya ulagize mna nyumba ikei kumema.'

²³ Zumbe niyo angamba mtumwa ywakwe, 'Ita mwe zisila mp'handu na kwe mihaka yo mzi ukawatigize want'hu weze vileke nyumba yangu imeme.

²⁴ Kwa ivo nawagambilani hahali hata yumwenga mwe wadya walalikwe nk'hongo, akuunga auvine uwila wangu!' "

Maliho yo wakumtimila Yesu

²⁵ Aho, Yesu awahitukilaga want'hu wengi awo wandaga wakumtimila, no kuwagamba,

²⁶ "Uneva mnt'hu yeyose anibasa, hakudaha kunda mwanamp'hina ywangu uneva hakuni-ungisa miye kujink'ha welesi wakwe, na mkaziwe na wanawe na nduguze wa kigosi, na walumbuze, hamwenga na kujink'ha ivo akuungisa ugima wakwe mwenye.

²⁷ Heekudaha kwina msalaba wakwe niyo anibasa hakudaha kunda mwanamp'hina ywangu.

²⁸ "Nauza, Ni yuhi mwa nyuwe anaunga kuzenga mnala hakwikala hasi na kuwaza ndima akuunga aidamanye na maliho yakwe vileke amanye kugamba ana matundu yakudaha kuibinda indima?

²⁹ Anase akadunduga kubindiliza anajika kusimba ink'hongelo du, niyo want'hu wose wamseka,

³⁰ wakagamba, ‘Mnt’hu uyu akakongaga kuzenga mna habindile!’

³¹ “Hegu eyuko zumbe yeyose anaunga kugenda kutoana na zumbe miyawe, hakwikala hasi na kufanyanya kugamba yehe hamwenga na want’hu alufu nawadahe kutowana na yudya akwiza na want’hu alufu mbili?

³² Hegu anaona haadahe, neegale ulosi aunge utondowazi, umwo yudya zumbe miyawe akei ehale.

³³ Enga kila yumwenga ywenyu” uneva haku-daha kwasa viya “ananavo hakudaha kunda mwanamp’hina ywangu.

Munyu ubanike

³⁴ “Munyu, wedi, mna unabanika noutendigwe vivihi vileke unde wedi naho?

³⁵ Haikuwagila mwe isi, hegu du hata kwe dizala, waduulwa hale vitendese. Mta magutwi neeve!”

15

Ngoto yagile

Matayo 18:12-14

¹ Zuwa dimwenga watoza ushulu wengi hamwenga na wata wavu wagendaga kumtegeleza Yesu,

² Mafalisayo na wahinzi we Miko iyo wakon-gaga kulafya, “Mnt’hu uyu awetanga wata wavu naho adya nao!”

³ Yesu niyo awagambila mliganyizo uno,

⁴ “Uneva yumwenga ywenyu ana ngoto gana imwenga niyo yaga, naatende vivihi? Naazileke

ziya milongo kenda na kenda niyo aita kuizungula idya yagile mpaka aione.

⁵ Anaiona akepika mwa maega kwa kinyemi,

⁶ no kuuya nayo kaya. Akabula kaya awetanga wambuyaze na nduguze niyo awagamba, ‘Indeni na kinyemi, kwaviya hiiona ingoto yangu yagile.’

⁷ Namigambilani, ivo nivo kukuunga kunde na kinyemi kwe mbingu kwa mbuli ya mta wavu yumwenga alekile wavu wakwe, kujink’ha wadya milongo kenda na kenda wandile wedi kwa Mnungu.

Tundu dyagile

⁸ “Hegu eyuko mvele yeyose mta matundu yakwe mlongo, anaza dimwenga haakweleze lumuli lwakwe no kuhagila nyumba ingima niyo azungula mpaka adione?”

⁹ Anadiona naawetange wambuyaze na wemgihi niyo kuwagamba, ‘Indeni na kinyemi kwaviya ne hyaza tundu dyangu mna hidiona.’

¹⁰ Nawagambilani ikindedi, viligane na ivo, nivo wakunda na kinyemi watumigwa wa kwe mbingu uneva mnt’hu yumwenga mta wavu ana-muuiya Mnungu.”

Mwana agile

¹¹ Yesu niyo agendeela kulonga, “Mnt’hu yumwenga na kanda na wana waidi,

¹² yudya umdodo niyo amgamba ise, ‘Tate nink’he ukipe wangu.’ Ise azumilaga niyo kumwink’ha.

¹³ Yeze yomboke mazuwa mageke yudya mwana niyo aguha vint’hu vakwe vose no

kutamba isi ya hale. Niyo abinda ugoli wakwe wose kwa mbuli ya uhabwasi.

¹⁴ Eze abinde vose viya endile navo niyo kwengila gumbo kulu mwe isi yose idya, yehe naye niyo anda hana kint'hu.

¹⁵ Niyo alombeza ndima kwa mnt'hu yumwenga mwe idya isi. Yudya mnt'hu niyo amwigala kwe nk'honde yakwe akenk'hize zinguluwe nk'hande.

¹⁶ Naaka munk'hwa adye usiga zisigaze zinguluwe, mna hahali mnt'hu amwink'haga.

¹⁷ Eze ekale hasi na kufanyanya, niyo alonga mo moyo wakwe, 'Kudya kaya, tate ana wandima wakudya nk'hande na kusigaza, mna miye nafa sala!

¹⁸ Neniite kwa tate niyo namgamba, Tate, hitenda wavu kwa Mnungu hamwenga na weye,

¹⁹ hiwagilwe kwitangwa mwanao, nitende enga yumwenga mwa watumwa wako.'

²⁰ Niyo akonga nt'hambo ya kuuya kwa ise.

“Eze ande hagihi na kaya, ise niyo amuona. Eze amuone, niyo amgulukila kwa mbazi na kumlamsa kwa kumkumbatila.

²¹ Yudya mwana niyo amgambila ise, 'Tate hidamanya wavu kwa Mnungu hamwenga na kwako, hiwagilwe kwitangwa mwanao naho.'

²² Mna ise niyo awagamba wandima wakwe, 'Sunguzeni mmwigaile suke yedi mumvike, mgele ni na mp'hete mwa kadole niyo mwamvala vilatu.

²³ Leteni ndama igimbale muichinje vileke kidye no kunda na kinyemi.

24 Kwaviya uyu mwanangu andaga enga kabanika mna kauyuka naho agaga mna kaoneka.’ Niyo wakonga kwanga.

25 “Yudya mwanawe mkulu andaga kwe nk’honde umwo andile akauya na kubula hagihi ne nyumba niyo eva want’hu wakwanga.

26 Niyo amwitanga mtumwa yumwenga no kumuza, ‘Kuna mbwai?’

27 Yudya mtumwa niyo amhitula, ‘Nduguyo kauya,’ ‘naho iso kamchinjila ndama igimbale kwaviya kampata akei mgima.’

28 “Yudya mwana mkulu niyo ahiwa no kulemela kwingila kaya. Ise niyo afosa kuse na kumhembeleza engile kwe nyumba.

29 Mna niyo amhitula ise, ‘Tate hake kaula, mazuwa yose nakudamanyila ndima enga mtumwa, naho hikwihiye mwe mbuli yoyose. Kunink’hai? Hunink’hile hata kabuzi vileke nidamanye wila na wambuyazangu,

30 mna uyu mwanao adile ugoli wako hamwenga na mapamp’he, eze auye niyo wamchinjila ndama idya igimbale!’

31 Ise niyo amhitula, ‘mwanangu,’ ‘weye wi hamwenga na miye mazuwa yose, chochose kiya nnanacho ni chako.

32 Nevinda vedi kudamanya wila na kunda na kinyemi kwaviya uyu nduguyo andaga enga kabanika, mna kauyuka naho agaga mna kalondoka.’ ”

16

Mndima hi mhuwilwa

¹ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Na handa na mnt’hu yumwenga, mgoli andile na mkimaila mbuli ywakwe. Nakalongelezwa kugamba naakabulunk’hanya ugoli wakwe.”

² Yudya mgoli niyo amwitanga no kumuuza, “Ino mbuli yani hwiva umwako? Nink’he uwazilo wo ukimalizi wako kwaviya hukudaha kugendeela kunda mkimalizi.”

³ Yudya mkimalizi mbuli niyo akelongela mwo umoyo wakwe, “Nitende vivihi? Kwaviya zumbe ywangu aunga aniuse mwe ndima ino. Miye name hikudaha kulima naho hata kulombeza naona soni!

⁴ Himanya idyo huunga nidamanye vileke wananifoseza mwo umkimalizi wanizumile mwe zinyumba zawe.”

⁵ Niyo awetanga wadya wose wakudaiwa ni zumbe ywakwe, kukongela mnt’hu ya nk’hongo mpaka kwa mtuhu, niyo akonga kumgamba yudya ywa nk’hongo, “Zumbe ywangu ukudai yombe dyani?”

⁶ Niyo amhitula, “Mavuta misungi gana.”

⁷ Niyo amwuzwa mgeni mtuhu, “Weye wadaiwa yombe dyani?” Niyo amhitula, “Uhule magunia gana dimwenga.” Yudya mkimalizi niyo angamba, “Guha ikalatasi yako ye dideni uwandike milongo mnane.”

⁸ Yudya zumbe niyo amtogola yudya mkimalizi aihile kwa yadya adamanye kwa ubala, kwaviya wana we isi ino mwe cheleko chawe wanda na ubala kujink’ha wana wo ung’azi.

⁹ Yesu niyo agamba, “Name nawagambilani, ketendeleni wambuya kwa ugoli wa wiihi wa mwe

isi, vileke unasila wawalalikeni mwo mzi wa ulo na ulo.”

¹⁰ Mnt'hu yeyose mhuwilwa mwe mbuli ndodo na ende mhuwilwa mwe mbuli nk'hulu. Yudya naye hi mhuwilwa mwe mbuli ndodo na ande hi mhuwilwa mwe mbuli nk'hulu.

¹¹ Uneva nyuwe hamwandile wahuwilwa mwe mbuli ziihile za mwe isi, niani akuunga awahuwile mwo ugoli wa kulanga?

¹² Hegu mkaswesa uhuwilwa mwe vint'hu va want'hu, niyuhi akuunga awenk'heni vint'hu venyu nyuwe wenye?

¹³ Hahali mtumwa akudaha kunda mtumwa ywa mazumbe waidi, kwaviya naamwihie yumwenga na kumwungisa mtuhu, hegu naaivane na yumwenga na kulemana na mtuhu. Hamkudaha kumdamanyila ndima Mnungu na kuudamanyila ndima ugoli.

Ulosi mtuhu wa Yesu

Matayo 11:12-13; 5:31-32; Maliko 10:11-12

¹⁴ Mna kwaviya mafalisayo wenye wandaga wakaungisa matundu, weze weve ayo yose, niyo wantendela lubezo Yesu.

¹⁵ Yesu niyo awagamba, “Nyuwe mwaketenda want'hu wedi kujink'ha watuhu, mna Mnungu kamanya imioyo yenyu, kwaviya kint'hu kikuoneka kunda chedi kwa want'hu, kwa Mnungu chaoneka hi kint'hu.

¹⁶ “Sigilizi za musa enk'higwe ni Mnungu hamwenga na mawandiko ya walotezi vandaga uko mpaka mwe lupisi che Yohana mbatizi, kukongela aho Useuta wa Mnungu wabilikizwa naho kila yumwenga awingila kwa ludole.

17 Mna ni vihufu vitendese mbingu ne Isi komboka, mna haikudahika kuusa hata helufi imwenga mndani mwe miko.

18 “Mnt’hu yoyose akumwasa mkaziwe niyo alomba mtuhu, ahabwasa. Na yudya akuunga amlombe yudya asigwe ahabwasa.

Mgoli na mkiwa Lazalo

19 “Handaga na mnt’hu yumwenga mgoli, Availe suke zedi vidala na kwikala wikazi wedi vitendese.

20 Naho, handaga na mkiwa yumwenga akwi-tangwa Lazalo, mkiwa uyo na kanda na nkhenge mwili wose, want’hu nawakamgoneza ho lwivi we inyumba ya yudya mgoli.

21 Yudya mkiwa naakaungisa adye masigazi yatomokaga hasi kulawa mwe meza idya akudi-ila mgoli. Naho makuli nayakeza yakamlambita mnengenkwenge zakwe hadya agonile.

22 “Yudya mkiwa niyo abanika, mtumigwa ywa kwe Mbingu niyo wamguha akwikala haguhi na Ibulahimu. Yudya mgoli naye niyo abanika na kumoswa msanga.

23 Mgoli niyo anda na masulumizo vidala kudya masinyungu, eze enule meso yakwe, kwa hale niyo amuwona Ibulahimu kekala hagihi na Lazalo.

24 Niyo etanga kwa Izwi kulu, ‘Tate Ibulahimu, nonele mbazi. Mgambe Lazalo achank’hize kadole mwa mazi vileke ausangalaze lulimi lwangu. Kwaviya ni mwe masulumizo makulu mwo umoto uno.’

25 “Ibulahimu niyo amhitula, ‘Mwanangu, kumbukila weye viya uhokele yedi mwe wikazi wako

kwe isi, mna Lazalo nakahokela yaihile. Mna ivi haluse yehe ahokela yedi mna weye wasulumizwa.

²⁶ Naho mna, hagati hetu, nyuwe na suwe hana bome kulu vileke wadya wakunga kulawa nt'hendelo imwenga kwita nt'huhu wasekudaha.'

²⁷ Yudya mgoli niyo agamba, 'Haluse, Tate nakulombeza umsigile kwe inyumba ya wandugu zangu,

²⁸ kwaviya nnanawo wandugu washano vileke akawagambile, woho nao wanase wabule hant'hu aha ha masulumizo.'

²⁹ "Mna Ibulahimu niyo amgamba, 'Wanduguzo nawamtegeleze Musa hamwenga na walotezi wa Mnungu watuhu.'

³⁰ Mna yudya mgoli niyo agamba, 'Hiyo ivo tate Ibulahimu uneva mnt'hu anaunyuka kulawa uku nawamhitukile Mnungu.'

³¹ Mna Ibulahimu niyo amhitula, 'Uneva hawanawevile Musa na walotezi wa Mnungu watuhu, hata anaunyuka mnt'hu anawabasa hawamwive.' "

17

Wavu

Matayo 18:6-7, 21-22; Maliko 9:42

¹ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe, "Mbuli zikumtenda mnt'hu agwe mwe wavu zangigwa zilaile, mna naakaulise mnt'hu uyo akutenda mbuli izo zilaile."

² Ne vinda vedi mnt'hu uyo iwe kulu difungigwe mwe singo yakwe akadulwe mwe bahali. Mna kujink'ha kumwazaganya yumwenga mwa wadodo awa niyo wadamanya wiihi.

³ Hangi nyuwe wenye! Uneva nduguyo anakutendela viihile mkanye, naho anakeiila muusile wavu.

⁴ Hegu anakwihiza malavo mfungate mwe zuwa dimwenga na kwiza kwako malavo mfungate na kukugamba hikudamanyila viihile! Muusile uwavu.

Mhuwi

⁵ Wegala ulosi niyo wamgamba, “Zumbe uchongezele mhuwi.”

⁶ Zumbe naye niyo awahitula, “Mwandile na mhuwi mdodo enga mbeyu ye haladali, namkadaha kuugambila mti uno, ‘Ng’oka wite kwe bahali, nao niyo wakutegeleza.’

Ivo akuungigwa kudamanya mtumwa

⁷ “Uneva yumwenga wenyu ana mtumwa ywakwe akulima kwo mgunda, hegu akudima magoto naho anauya kulawa kwo mgunda naamgambe, soo udye nk'hande?”

⁸ Haikudahika! Naamgambe, ‘Nitengele nk'hande yangu, naho nigojele ninde kudya hakuheza naaho weye ukonge kukedamanyila nk'hande yako.’

⁹ Naamtogole yudya mtumwa kwaviya katimila yadya agambilwe?

¹⁰ Iviya, hata nyuwe mnadamanya yadya yose mgambilwe gambeni, ‘Suwe kiwandima mzungu

kint'hu naho kidamanya yadya nekikaungigwa kidamanye.' ”

Yesu ahonya want'hu mlongo

¹¹ Umwo Yesu andile mwe int'hambo ya kwita Yelusalemu, nakombokela mwe imihaka ye Samalia na Galilaya.

¹² Viya andile akengila mwe kaya, niyo adugana na want'hu mlongo wandile wakahuma matana. Wakimalaga hale,

¹³ niyo wakweza izwi wakagamba, “Zumbe Yesu, ukionele mbazi,”

¹⁴ Eze awaone niyo awagamba, “Iteni kwa walava nt'hambiko, mkakelagise.” Mna Umwo wakaita, niyo amatana yawe yahona.

¹⁵ Yumwenga eze aone kahonywa niyo auya uku akamtogola Mnungu kwa izwi kulu.

¹⁶ Niyo amfikila Yesu madi na kumtogola, naho mnt'hu uyo andaga Msamalia.

¹⁷ Yesu niyo agamba, “Wahonyigwe na wanda mlongo, wadya kanda weihi?”

¹⁸ Hahali mtuhu auiye kwiza kumtogola Mnungu mna nu uyu Mgeni du?”

¹⁹ Yesu niyo amgamba, “Kimala ukeitile, mhuwi wako ukuhonya.”

Imiziile yo Useuta wa Mnungu

Matayo 24:23-28,37-41

²⁰ Mafalisayo watuhu niyo wamuuza Yesu kugamba, Useuta wa Mnungu nowize ini? Yesu niyo awahitula, “Useuta wa Mnungu howize kwa kuukaula kaula.

21 Naho hahali akudaha kugamba, ‘Kaula!’ Wi uku. ‘Hegu wi kudya!’ kwaviya Useuta wa Mnungu wi mndani mwenyu.”

22 Niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Mazuwa yeza yadya nomuungise kuwona dimwenga mwa mazuwa ya mwana ywa mnt'hu, mna homuwone hata dimwenga.

23 Naho want'hu nawamigambeni, ‘Kauleni e kudya hegu e uku!’ Msekuita naho msekuwatimila.

24 Kwaviya enga lumwemwe ukukweela na kulangaza uko na uko nivo nainde imiziile yakwe mwana wa Adamu mwe dizuwa idyo.

25 Mna aungigwa ande kusulumizwa na kulemelwa na want'hu wa amazuwa aya.

26 Enga viya vandile mwe ulupisi cha Nuhu, nivo vikunga vinde mwe ulupisi cha Mwana wa Adamu.

27 Want'hu nawakadya na ukunywa, nawakalomba na kulombigwa mpaka lupidi ludyu Nuhu eze engile mwe safina. Mazi niyo yalaila na kuwakoma wose.

28 Nainde enga viya valailaga mwe ulupisi cha Lutu, want'hu nawakadya na ukunywa, wakagula na kutaga, wakamyaga na kuzenga.

29 Mna mwe zuwa diya Lutu eze ahalawe mwe Isi ye Sodoma niyo kwalaila moto wa kibiliti kulanga na kuwakoma want'hu wose.

30 Ivo niivo vikunga vinde zuwa dia akwizila Mwana wa Mnt'hu.

31 “Zuwa idyo mnt'hu yeyose emnanga mwe digulu asekuseela kwita kwe nyumba kuguha

ivint'hu vakwe. Sa ivo mnt'hu ekwe nk'honde asekuuya kaya.

³² Kumbukileni yadya yampataga mkaza Lutu

³³ Mnt'hu yeyose akuunga awazaganye umoyo wakwe naauhonye, na yudya akuunga auhonye na awaze.

³⁴ Nawagambilani, mwe kilo cha zuwa idyo, want'hu waidi nawende wagona hamwenga, yumwenga naaguhigwe, na mtuhu naasigwe.

³⁵ Wavele waidi nawande hamwenga mwo kubunda, yumwenga naaguhigwe na mtuhu naasigwe.”

³⁶ Want'hu waidi nawande kwo mgunda yumwenga naguhigwe yudya mtuhu naasigwe

³⁷ Wana mp'hina niyo wamuuza Yesu, “Zumbe ni kuhi?”

Yesu niyo awahitula, “Hadya hane kimba naho hakukimala ndege nyika.”

18

Mliganyizo womvele abanikilwe ni mgosiwe na Mlamuzi

¹ Yesu niyo awagambila wanamp'hina wakwe mliganyizo, uwahinize kugamba, waungwa kulombeza haheina kuhwa moyo.

² “Kwandaga na mlamuzi mwo mzi umwenga, hemogohaga Mnungu hegu mnt'hu yeyose.

³ Umwo mwandaga na mvele yumwenga abanikilagwa ni mgosiwe. Nakamwitila itila yudya mlamuzi akamgamba ‘Hake kilamuile miye no mwiihi ywangu!’

⁴ Kwa mazuwa mengi yudya mlamuzi andaga akalemela, mna vize vigendeele niyo agamba hata uneva hikumogoha Mnungu na want'hu,

⁵ kwe nk'huswa nk'huswa akunink'ha uyu mvele, neni ikaule imbuli yakwe nimwink'he yadya awagilwe. Hinamwink'hile naanisokeze kwa kunibasa basa!”

⁶ Naho Zumbe agendelaaga akagamba, “Tegelezeni mlamuzi aihile ivo alongaga.

⁷ Togleni! Kigambe Mnungu haawatowanile wadya awasagule wakumwiila kilo na msi? Naho naande na kisese mo kuwambiza awant'hu awo?

⁸ Nawagambilani, naawenk'he ludole yadya wawagilwe. Mna Mwana wa Mnt'hu naabwiile mhuiwi umwo akeza?”

Mliganyizo we falisayo na mtoza kodi

⁹ Iviya iviya Yesu nakawagambila mliganyizo want'hu wadya wakukeona wedi naho wawasinyaga watuhu.

¹⁰ Kwandaga na want'hu waidi waitaga ko kumlombeza Mnungu, yumwenga andaga mfalisayo, mtuhu naye andaga mtoza kodi.

¹¹ Yudya mfalisayo niyo akimaala akamlombeza Mnungu ko umoyo wakwe akagamba, “Mnungu, nakutogola kwaviya miye hiyo enga want'hu watuhu wagubaguba, hewekuhwilwa, wahabwasi, naho hiyo enga uyu mtoza kodi.

¹² Miye nafunga mazuwa maida mwa kila mazuwa mfungate naho naliha imwenga ya mlongo mwe viya hupata.”

13 Mna mtoza kodi, akimaalaga luhale niyo yanda ogohaga hata kwinuila meso yakwe kulanga, akatowa mwekifua chakwe na kugamba, “Mnungu, nifiile mbazi miye Mwavu!”

14 Yesu niyo agamba, “Nawagambilani, mtoza kodi, aitaga kaya amuwagile Mnungu, kujink’ha yudya mfalisayo, kwaviya yudya akukeinula naakinywe hasi, mna akukebela naatunywe.”

*Yesu awavikila wana wadodo
Matayo 19:15; Maliko 10:13-16*

15 Want’hu niyo wamwigaila Yesu wana wadodo vileke awagelekele mikono. Wanamp’hina weze wawaone, niyo wawativila.

16 Mna Yesu niyo awetanga wadya wana akagamba, “Walekeni wana wadodo weze kwangu, msekuwafingiza, kwaviya wana wadodo enga awa Useuta wa Mnungu wiikiwa want’hu enga awa.

17 Nawagambilani ikindedi, mnt’hu yeyose hakuuhokela Useuta wa Mnungu enga mwana mdodo heingile uko,”

*Mnt’hu mgoli
Matayo 19:16-30; Maliko 10:17-31*

18 Mnt’hu yumwenga Mkulu, amuuza Yesu akamgamba, “Mhinizi ywedi, nitende vihihi vileke ningile ko ugima wa ulo na ulo?”

19 Yesu niyo amuuza, “Nii wanigamba ywedi? Hakuli mnt’hu ywedi, ywedi ni yumwenga du, naye ni Mnungu ekedu.

20 Kuimanya imiko, ‘Usekunda mhabwasi, usekukoma, usekubawa, usekudant’ha, uwogohe mamiyako na tati yako.’ ”

²¹ Yudya mnt'hu niyo ahitula kugamba, “Ayo yose hiyatoza kukongela udodo wangu.”

²² Yesu eze eve ivo, niyo amgamba yudya mnt'hu, “Kusigaza kint'hu kimwenga cho kudamanya. Taga vose viya unanavo, uwapangile wakiwa amatundu, niho nounde no ugoli uko kulanga, akajika wize unitimile.”

²³ Mna yudya mnt'hu eze eve ivo, niyo engila kinyulu, kwaviya andilisaga mgoli.

²⁴ Yesu nakamuona yudya mnt'hu kugamba kengilwa ni kinyulu, “Niyo agamba, vidala vitendese kwa mta ugoli kwingila ko Useuta wa Mnungu!

²⁵ Naho ni vihufu vitendese ngamia kombokela mwe dilanga dye singano kujink'ha mgoli kwingila mo Useuta wa Mnungu.”

²⁶ Wadya want'hu weze weve niyo wamuza Yesu, “Haluse ni ani naayokolwe?”

²⁷ Yesu niyo ahitula, “Heyekudahika kwa want'hu, kwa Mnungu yadahika.”

²⁸ Petulo niyo amgamba, “Kaula suwe kileka kaya zetu niyo chakutimila weye.”

²⁹ Yesu niyo awagamba, “Heiye, naho nawagambilani ikindedi, yeyose akuleka kaya yakwe, na mkaziwe na wandugu na welesi wakwe, kwa kuuzungula Useuta wa Mnungu,

³⁰ naahokele vitendese ivi haluse, akajika naho ugima wa ulo na ulo kwa mazuwa ya kwiza.”

Yesu asimuila malavo ya katatu mbuli ye file yakwe

Matayo 20:17-19; Maliko 10:32-34

³¹ Yesu niyo awaguha wadya mlongo na waidi no kuwagamba, “Kauleni chaita Yelusalemu, kudya kila kiya kiwandikwe na walotezi, mo Mwana ywa Mnt’hu nekilaile.

³² Kwaviya naageligwe mwe mikono ya want’hu hewemmanyize Mnungu, nawambele, nawamtendele kasidi, nokumtweela mate.

³³ Nawamtowe mikoty a no kumkoma mna mwe dizuwa dya katatu, naauyuke.”

³⁴ Mna hawakombaganye dyodyose mwa ayo alongile, kia alongile nekikefisa kwawe, naho hawamanyize yadya alongile.

*Yesu amhonya mnt’hu mant’hunt’hu kilombezi
Matayo 20:29-34; Maliko 10:46-52*

³⁵ Yesu eze ande hagihi na Yeliko, handaga na mnt’hu yumwenga mant’hunt’hu, ekale hagihi ne sila akalombeza.

³⁶ Eze eve idifyo dya want’hu dyomboka, niyo auza, “Kuna mbwai?”

³⁷ Niyo wamgamba, “Yesu wa Nazaleti omboka.”

³⁸ Niyo agutula akagamba, “Yesu, mwana Daudi nifiile mbazi!”

³⁹ Wadya want’hu walongole niyo wamtivila no kumgamba anyamale, Mna yehe niyo ongezelesa kugutula akagamba, “Mwana wa Daudi nifiile mbazi.”

⁴⁰ Niyo Yesu akimaala no kusigila wamwigale kwakwe yudya mant’hunt’hu. Eze abule hagihi niyo Yesu amuuza,

⁴¹ “Waunga hutendelei?”

Niyo ahitula, “Zumbe, naunga nivuzilwe ukuona.”

⁴² Yesu niyo amgamba, “Ona, mhuwi wako ukuhonya.”

⁴³ Aaho niyo anda akaula vedi, niyo antimila Yesu akamtogola Mnungu. Want’hu weze waone ayo niyo wantogola Mnungu.

19

Yesu na Zakayo

¹ Yesu niyo engila mo mzi wa Yeliko, Umwo akajink’ha mwe izisila zo mzi uwo,

² niyo alaila mn’thu yumwenga zina dyakwe Zakayo. Uyo na kanda kilongozi mkulu wa watoza ushulu naho andaga mgoli.

³ Zakayo naakaungisa amwone Yesu, mna Kwaviya no kunda na lukudidi lwa want’hu lulongozane na yehe andaga mgihi ivo niyo adunduga kumuwona.

⁴ Mna niyo aguluka kulongole, nokukwela mnanga mwo mkuyu vileke amwone Yesu viya akomboka.

⁵ Mna Yesu eze abule hadya ho mkuyu niyo asinya kulanga, amgamba Zakayo, “Zakayo sela, dyelo nenisinde kwe inyumba yako.”

⁶ Zakayo niyo asela nguvu, nakumhokela kwa kinyemi.

⁷ Want’hu wose weze waone ayo, niyo wakonga kunung’uzika wakagamba, “Kagenda kwikala na mnt’hu mta wavu.”

⁸ Mna Zakayo niyo akimaala nokumgambila Yesu, “Zumbe, tegeleza, miye neniwenk’he wakiwa hindi dyo ugoli wangu, naho hegu himhoka mnt’hu kint’hu chochose nenimvuzile malavo kane.”

⁹ Yesu niyo amgamba, “Dyelo uhonyi ubula mwe nyumba ino, Kwaviya uyu naye ni mwe lukolo lwa Ibulahimu.

¹⁰ Kwaviya mwana wa Adamu keza kuzungula hamwenga na kuhonya kiya chagile.”

*Mliganyizo we ditundu dyagile dya zahabu
Matayo 25:14-30*

¹¹ Viya want’hu wandaga wagendeela kumtegeleza, Yesu niyo awagambila mliganyo, Kwaviya na kanda hagihi na Yelusalemu, naho woho nawamanya kugamba Useuta wa Mnungu u haguhi kwiza.

¹² Yesu niyo awagamba, “Na handa na mnt’hu yumwenga mkulu aitaga nt’hambo kwe isi ya hale vileke ahokele ukulu we kiseuta, niyo auya.

¹³ Mna viya andile akei kuhalawa niyo awetanga wandima wakwe mlongo, niyo awenk’ha kila yumwenga tundu dye zahabu, no kuwagamba, Kauleni ivo mkuunga mdamanye na amatundu aya Umwo nnanda kwe nt’hambo.”

¹⁴ Mna want’hu we Isi idya na wanda hawaku-muunga yudya mkulu, ivo niyo wasigila want’hu waite wakamgambile, “Hakikumuunga mnt’hu uyu kunda Zumbe dyetu.”

¹⁵ Yudya mnt’hu na kaupata kale Useuta, eze auye niyo awetanga wandima wadya awenk’hile amatundu vileke amanye upati uwo wapatile.

¹⁶ Mndima wa nk’hongo niyo alaila na kumgamba, “Mkulu, hipata kint’hu malavo mlongo kulawa mwe diya tundu dimwenga.”

17 Niyo amgamba, “Vedi, weye wi mndima mhuwilwa. Kwaviya kudamanya vedi mwe mbuli ndodo na winde mdahi mwe mizi mlongo.”

18 Mndima wa kaidi niyo eza na kugamba, “Mkulu hipata kint’hu malavo shano kulawa mwe diya tundu dimwenga unink’hile.”

19 Yudya naye niyo amgamba, “Nounde mkulu mwe mizi mishano.”

20 Mndima mtuhu niyo eza, nokumgamba, zumbe, “Guha tundu dyako, nahidifundika vedi mwe kitambala.

21 Ne hukogoha Kwaviya weye wi mdala, wahausa kint’hu hukiikile naho wavuna hant’hu hwi hahandile.”

22 Niyo amgamba, “Weye ni mtumwa wiihile, nousengelwe kwa yadya ulongile weye mwenye. Kumanya kugamba miye ni mnt’hu mdala nahausa kint’hu hikiikile no kuvuna hant’hu hi-handile.

23 Ni huikize tundu dyangu kwe kindolo hegu nedeyeleka?”

24 “Niyo awagamba wadya wakimale hagihi, ‘Guheni ditundu idyo ananadyo nokumwink’ha yudya mta matundu mlongo.’

25 Mna niyo wamgamba, ‘Mkulu, mna uyu mna ananayo mlongo?’

26 Mna Yesu niyo awahitula, ‘Mta ikint’hu noongezelwe na yudya heena kint’hu hata kiya kidodo ananacho naahokigwe.

27 Naho wadya hewekuunga ninde Zumbe wawe, waleteni aha muwakome!’ ”

Yesu engila Yelusalemu kwa kwanga

Matayo 21:1-11; Maliko 11:1-11; Yohana 12:12-19

²⁸ Yesu eze abinde kulonga ayo, niyo awalongoela kwita Yelusalemu.

²⁹ Viya eze atende ehagihi na Betifage na Besania, hagihi no lugulu lwe mizeituni, niyo awasigila wanamp'hina wakwe waidi,

³⁰ niyo awagamba, “Iteni mwe kaya i hagihi na nyuwe, nombwiile mwana mp'hunda kakakigwa luzigi naho akei kwinula mnt'hu yeyose. Mfunguleni mumnetele aha.” ³¹ Uneva mnt'hu yeyose anamiuzani, nii mwamfungula mwana mp'hunda, mgambileni ivi, Zumbe amwunga.

³² Niyo waita, nakumbwiila yudya mwana mp'hunda enga viya wagambilwe.

³³ Umwo wakamfungula yudya mp'hunda, wenye niyo wauza, “Nii mwaifungula imp'hunda iyo?”

³⁴ Niyo wahitula, “Zumbe aiunga.”

³⁵ Niyo waigala idya mp'hunda kwa Yesu, niyo watandika izisuke zawe mnanga mwe mp'hunda, Yesu niyo akwela mnanga.

³⁶ Yesu niyo agendeela ne int'hambo mnanga mwe imp'hunda, na want'hu watandikaga izisuke zawe mwe isila.

³⁷ Eze atende ehagihi na Yelusalemu mwe seleza yo lugulu lwe mizeituni, wanamp'hina wakwe wangaga wakamtogola Mnungu kwe mbuli nk'hulu wazione.

³⁸ Niyo wakonga kugamba, “Katogoleswa Zumbe akwiza kwa zina dya Mnungu,

utondowazi kwe mbingu na uwedi utendese kwa Mnungu!”

³⁹ Mafalisayo watuhu wadile mwe difyo niyo wangamba, “Mhinizi, wagambile wanamp'hina wako wanyamale.”

⁴⁰ Yesu niyo awahitula, “Nawagambilani wanakimala awa, amaiwe yadaha kutoa nk'helegele.”

Yesu awiila mzi wa Yelusalemu

⁴¹ Eze abule hagihi na kuusinya udyia umzi wa yelusalemu, Yesu niyo awiila.

⁴² Niyo angamba, “Uneva wamanyize yadya yakuungigwa dyelo kwe mbuli yo utondowazi, mna ivi haluse ifisigwa kwako.”

⁴³ Mna mazuwa nayabule, wadya hewe kukuunga nawakuzungulusile ukuta, na kukukump'hukila mp'hande zose.

⁴⁴ Nawakukome weye na wanao, hawakwasile iwe mnanga mwe iwe Kwaviya hwamanyize umuda wa Mnungu kwiza kukukombola.

Yesu engila mwe Nyumba ya Mnungu

Matayo 21:12-17; Maliko 11:15-19; Yohana 2:13-

22

⁴⁵ Yesu niyo engila mwe nyumba ya Mnungu na kukonga kuwalava wadya wandile wakataga ivint'hu,

⁴⁶ niyo awagamba, “Iwandikwa, inyumba yangu ne inde nyumba ya kulombeza Mnungu, mna nyuwe mwaitenda mp'hanga ya wabavi.”

⁴⁷ Kila zuwa Yesu naakahiniza mwe inyumba ya Mnungu, mna wakulu wa walava nt'hambiko

hamwenga na wahinizi we miko na vilongozi nawakazungula sila uleke wamkome.

⁴⁸ Mna hawaone sila ya kumkomela, Kwaviya want'hu wose na wakamtegeleza vedi vidala.

20

Mbuli yo udahi wa Yesu

Matayo 21:23-27; Maliko 11:27-33

¹ Zuwa dimwenga Yesu umwo andaga mwe nyumba ya Mnungu akahiniza want'hu, hamwenga na kubilikiza Mbuli Yedi ya Mnungu, wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinizi we miko, na wadala vilongozi niyo weza.

² Niyo wagamba, “Kigambile, wadamanya mbuli izi kwa udahi waani?”

³ Yesu niyo awahitula, “Name neniwauzeni mbuli imwenga. Nigambileni,

⁴ Yohana naakatiza kwa udahi kulawa kwo ulanga hegu kwa want'hu?”

⁵ Mna niyo wakonga kulafya woho wenye, “Nemkigeeze? ‘Kinagamba yalawa kwa Mnungu,’ yehe naye naakiuze, ‘Nii hamwamhuwilaga?’

⁶ Naho kinagamba noulawa kwa want'hu, want'hu awa wadaha kukitoa maiwe, Kwaviya nawamhuwila Yohana kugamba ni Mlotezi.”

⁷ Mna niyo wamhitula, “Hakimanyize uko ulaile.”

⁸ Yesu niyo awagamba, “Name hikuwagambilani nadamanya aya, kwa udahi wa ani.”

Mliganyizo wo mgunda we mizabibu na walimi

Matayo 21:33-46; Maliko 12:1-12

⁹ Yesu niyo agendeela kuwagambila mliganyizo uno, “Mnt’hu yumwenga nakalima mgunda wakwe we mizabibu, niyo aikiza kwa wandima, yehe mwenye niyo atamba kwiita isi ya hale na kwikala uko kwa lupisi mtali.

¹⁰ Lupisi uvuni wize ubuze, yudya mnt’hu niyo amsigila mtumwa ywakwe kwa wadya wandima akaguhe ulozo yapatikane. Mna wadya wandima niyo wamtoa yudya mtumwa na kumleka auye haheina kumwink’ha kint’hu chochose.

¹¹ Yudya mnt’hu niyo amsigila mtumwa mtuhu, yudya nae niyo wamtoa enga viya wamtoile yudya wa nk’hongo, na kumtendela viihile na kumvuza heheina kumwink’ha kint’hu chochose.

¹² Niyo asigila mtuhu wa katatu, uyu naye niyo wamtoa na kungela nkwenge niyo naho wamdula kuse.

¹³ Yudya zumbe mta mgunda niyo afanyanya, ‘Nentende vivihi? Nenimsigiile mwanangu humwungisa, wadaha wakamwiva.’

¹⁴ Wadya wandima weze wamuwone yudya mwana niyo wagambilana, ‘Uyu nuyo mkipe, haluse kimkome vileke uno ulisi unde wetu.’ ”

¹⁵ Niyo wamlava mwe idya ink’honde, wamkoma.

Yesu niyo auza, “Uyu zumbe mta mgunda naatende mbwai na wadya wandima?”

¹⁶ “Neeze awakome wadya wandima na kuwenk’ha wandima watuhu idya ink’honde.”

Want’hu weze weve zia izimbuli niyo wamhinga wagamba, “Iyo ivo haikudahika.”

¹⁷ Yesu niyo awakaula na kuwauza, “Haluse uno Mawandiko Akukile yanakibwani?”

‘Iwe wadilemele wazesi,
Ditenda iwe kulu dikuungiswa kujink'ha yose.’

18 Mnt'hu yeyose anagwa mnanga mwe diya idiwe naakant'hike vitilitili, naho dinamgwela mnt'hu yeyose nemdimtigint'he tiki tiki.”

Mbuli ya kuliha kodi

19 Wahinyi we miko hamwenga na wakulu wa walava nt'hambiko niyo wazungula kumgwila lupidi ludyā mna niyo wogoha want'hu Kwaviya nawamanya mliganyo udyā naukawalonga woho.

20 Mna niyo wazungula mizungu ya kumgwila Yesu, nawasigila want'hu waketendile enga want'hu wedi vileke wamgwile mwo kulonga kwakwe uleke wamwigale kwe uzumbe na kwa wata udahi.

21 Wadya wasigilwe niyo wamgamba Yesu, “Mhinizi kimanya kugamba walonga na kuhiniza mbuli za kindedi, naho hukukaula ukulu wa mnt'hu mna wahiniziza mbuli ya Mnungu.

22 Hake kigambile, ni vedi kuliha kodi kwa Seuta ywa Kilumi?”

23 Mna Yesu nakamanya ubala wawe niyo awagamba,

24 nilagiseni iditundu. Ifuta ne dizina ni va ani? Niyo wamhitula, “Va Seuta ywa Kilumi.”

25 Yesu niyo awagamba, “Vedi, mwink'heni Seuta ywa Kilumi va Kaisali na Mnungu mwink'heni vakwe.”

26 Niyo elo, hawadahile kumgwila kwa mbuli yoyose hadya ha want'hu, nawekehelwa na viya endile akawahitula niyo wanyamala.

Mbuli ya kuuyuka

²⁷ Mna masadukayo, wadya wakugamba hakuwali kuuyuka, niyo wamuuza Yesu,

²⁸ Mhinizi, “Musa nakakiwandikila kugamba, ‘Uneva mnt’hu anabanikilwa na nduguye mta mvele mna hana mwana yudya mnt’hu adaha kumguha yudya mvele uleke ampatile nduguye mwana.’

²⁹ No kunda na wandugu mfungate, wa nk’hongo nakalomba mvele niyo abanika hana mwana.

³⁰ Wakaidi niyo amguha yudya mvele nae niyo abanika haheina kwasa mwana,

³¹ na wakatatu. Niyo vanda ivo kwa ndugu wose mfungate. Wose niyo wafa haheina kweleka mwana.

³² Niyo yudya mvele naye abanika.

³³ Haluseelo, mwe dizuwa dyo kuuyuka kwa wabanike, yudya mvele na ande mkazaani Kwaviya wose nawamlomba.”

³⁴ Yesu niyo awahitula, “Want’hu mwe ino isi walomba na kulombigwa,

³⁵ mna wadya wakunga wauyulwe kulawa kwe file na kwikala kwa Mnungu, hawakulomba na kulombigwa.

³⁶ Naho hawabanike vituhu, Kwaviya na wate nde enga mtumigwa ywa kwe Mbingu. Na wende wana wa Mnungu Kwaviya wauyuka kulawa kwe file.

³⁷ Mna mbuli ya kuuyuka nk’hindedi, hata Musa kailonga mwa maandiko Akukile wakwe. Mwe mbuli idya ya kadya kaziti kakuhya, hadya amwitange Zumbe kugamba ni ‘Mnungu wa Ibulahimu, na Mnungu wa Isaka na Yakobo.’

38 Yehe ni Mnungu wa wadya wa wagima hiyo wadya wabanike Kwaviya kwa yehe wose wana ugima.”

39 Wahinyi watuhu we miko iyo wamhitula no kugamba, “Mhinizi kuhitula vedi vidala.”

40 Niyo hawamuuzile vituhu.

Mbuli mwa Kilisito

Matayo 22:41-46; Maliko 12:35-37

41 Yesu niyo awauza, “Want’hu wagaaze kugamba Kilisito ni mwana wa Daudi?”

42 ‘Kwaviya Daudi ye mwenye nakalonga mwe ikitabu chakwe che zabuli, zumbe nakamgamba zumbe ywangu ikala nt’hendelo yangu ya kulume,

43 Mpaka niwatende wadya waihi wako kunda kint’hu che kwiikila iviga vako.’

44 Daudi amwitanga Yesu ‘Zumbe’ naatende vivihi mwanawe?”

Yesu asimwiila mwe mbuli ya wahinizi we miko

Matayo 23:1-36; Maliko 12:38-40

45 Umwo want’hu wandaga mwo kumtegeleza niyo awagamba wanamp’hina wakwe,

46 “Wakauliseni wahinizi we miko wakuungisa kugenda wavaile nk’hanzu na kulamswa mwa magwilo hamwenga na kwikala mwe nyumba za Mnungu na mwo ukalo wakulongole mwe zifugo.

47 Wakudya mwe zinyumba za wabanikilwe ni wagosi wawe. Kwa udant’hi wawe wamlombeza Mnungu kwa milosi mingi, woho nawasengelwe.”

21

Malavo ya abanikilwe ni mgosiwe

¹ Yesu niyo enula meso yakwe na kukaula wag-oli ivo wakulava, malavo mwe kindolo.

² Naho niyo amuwona mvele yumwenga abanikilwe ni mgosiwe alavile watundu wakwe waidi.

³ Yesu niyo agamba, “Nawagambilani ikindedi, mvele uyu abanikilwe ni mgosiwe kalava malavo makulu mwe iki kindolo kujink'ha wose.

⁴ Kwaviya want'hu wose walava malavo yawe mwe amatundu yadya yongezekele, mna uyu mvele na ukiwa ananao kalava kia kikuunga kimwambize mwe wikazi wakwe.”

Yesu alonga mbuli yo kumoligwa inyumba ya Mnungu

⁵ Want'hu watuhu nawakalonga mbuli ye nyumba ya Mnungu, uwedi wakwe na viya dihambigwe kwa maiwe hamwenga na malavo want'hu nawakalava, Yesu niyo agamba,

⁶ “Yano yose mkuyakaula, mazuwa yeza hadisi-gale iwe mnanga mwa mnyawe hedimoligwe.”

Makunt'ho na masulmizo

⁷ Mna niyo wamwuzwa, “Mhinizi mbuli izo nezi-laile ini? Naho mbuli zani zikunga zilagise kugamba mbuli izo zihagihi kulaila?”

⁸ Yesu niyo awahitula, “Kauleni sema mnadantilizwe. Kwaviya want'hu wengi naweze kwe dizina dyangu wakagamba, ‘Miye nuyo Yesu!’ na ‘udya umuda wihagihi!’ mna nyuwe msekuwabasa.

⁹ Mna mneva mbuli za nk'hondo, na seselo za nk'hondo msekogoha, mbuli izo zaungigwa zinde kulaila. Mna udyu umwisho nounde ukei.”

10 Yesu niyo agendeela kuwagambila, “Isi naitoane na isi nt’huhu, na useuta nautoane na useuta mtuhu.”

11 Nokunde na visingisa va isi kila hant’hu, na gumbo, na unyonge wa tauni kila hant’hu na mbuli za wogofi hamwenga na vilagiso kulawa kulanga.

12 Umwo yose ayo hayanati kulaila, nawamigwileni na kuwatoa, hamwenga na kuwegalani mwe zinyumba za Mnungu na kuwavugaila mndani, na mlongelezwe kwa mazumbe na maliwale mwe mbuli ye dizina dyangu.

13 Aho elo naho mkuungigwa mlonge uwona mwe mbuli yedi ya Mnungu.

14 Mna msekogoha na kubanikanyanya mwe imioyo yenyu kugamba nomlonge mbwai.

15 Kwaviya neniwenk’heni mbuli zedi zo uku-longa zikunga zileke wakumihiya wasekudaha kuhigana nanywe.

16 Nomlemelwe na welesi wenyu na wandugu zenyu hamwenga na wambuya zenyu, na watuhu nao nawamikomeni.

17 Want’hu wose nawamiihieni Kwaviya mku-nitimila miye.

18 Mna hata fili imwenga mwe imitwi yenyu heyage.

19 Kwaviya mkufinyiliza, nomhonye imioyo yenyu.

Yesu alonga mbuli ye kubanangwa kwa Yelusalemu

²⁰ Aho mkunga muwone mzi wa Yelusalemu uzungulukwa na wank'hondo, naho kumbukileni kugamba umuda wakwe wa kubanangwa ubula.

²¹ Niyo elo wadya we Yudeya wagulukile kwe imilima, wadya we kwo mzi wafose, na wadya we kwe zink'honde wasekuya kwo mzi wa yelusalemu.

²² Kwaviya mazuwa ayo ni amazuwa ya masulumizo, vileke yakelavilize yadya yawandikwe.

²³ Nk'hondo ina wavele wabovu na wadya wakonk'heza mwe amazuwa ayo, Kwaviya nokunde na masulumizo mengi mwe isi na maya ya Mnungu nayawezile want'hu awa.

²⁴ Watuhu nawakomwe na mabamba, watuhu nawatahigwe kulawa mwe zisi zose, na mzi wa Yelusalemu nouguhigwe na want'hu wa isi nt'huhu mpaka lupisi wawe wize usile.

Ukwiza kwa Mwana wa Mnt'hu

²⁵ Nokutende na vilagiso kwe dizuwa, no unenge na kwe zint'hondo. Isi zose nezeitende na masulumizo, wose nawengile mtuso ko msindo wo mjubwaniso we ibahali.

²⁶ Want'hu wengilaga kizingizo cha wogofi, kwa yadya yakuunga yalaile mwe isi yose, kwaviya udahi wa kwe mbingu nousingisike.

²⁷ Aaho niho nawamwone Mwana wa Adamu akaseela na mavunde kulawa kwa Mnungu, kamema udahi mkulu na uwedi utendese.

²⁸ Umwo izimbuli izo zikakonga kulaila sangalaleni, nokwinula imitwi yenyu Kwaviya uho-nyi wenyu uhagih.

Mliganyizo we mti ukwitangwa mtini

Matayo 24:32-35; Maliko 13:28-31

²⁹ Yesu niyo awagambila umliganyizo uno, “Ukauleni ivo wili mtini ne miti mituhu yose.

³⁰ Mtini unakonga kusuka mani, aho nommanyane umuda we kiangazi wihaguhi.

³¹ Saivo, mneza kuwona mbuli izo zikalaila mmanyane kugamba Useuta wa Mnungu wihagihi.

³² “Nawagambilani ikindedi, cheleko iki, hechomboke ayo yakanda yakei kulaila.

³³ Mbingu ne isi vyose nevomboke, mna ulosi wangu howomboke na zuwa.

Vaungwa kunda meso

³⁴ “Mkekaulise, imiyoyo yenyu, inase ikazamilwa ni uhank’hu na ukolwa ne zimbuli zo wikazi aya, zuwa diya niyo dyamizilani enga viya mtego ukugwila.

³⁵ Kwaviya zuwa idyo nediwezile enga viya mtego ukufyuka kwa wose wakwikala mwe Isi.

³⁶ Sinyiseni, lombezeni Mnungu mazuwa yose vileke mpate udahi ukunga vileke mjink’he vedi mwe izimbuli zose zikunga zilaile, naho uleke mnde na udahi wakukimala kwakwe mwana wa Adamu.”

³⁷ Kila zuwa Yesu naakahiniza mwe nyumba ya nk’hulu ya Mnungu, naho nekilo naakaita ko kugona kwo lugulu lwe mizeituni.

³⁸ Want’hu wose na wakaita kwe Nyumba nk’hulu ya Mungu vileke wamtegeleze.

22

Mizungu ya kumkoma Yesu

¹ Zuwa dye kinyemi che mikate heigeligwe ugwadu, dikwitangwa pasaka, dyandaga hagihi.

² Wakulu wa walava nt'hambiko, na wahinzi wasigilwe, wandaga wakawogoha want'hu, na ivo wandaga wakageza kuzungula mizungu ya kumkoma Yesu kinyele.

Yuda azumila kumsezenga Yesu

³ Mwavu amwingilaga Yuda akwitangwa Isikaliyote yumwenga mwa wadya mlongo na waidi.

⁴ Yuda niyo agenda kulonga na wakulu wa walava nt'hambiko, wakulu wa wank'hondo, wamizi we Nyumba ink'hulu yo kuvikila, ivo akuunga amsezenge Yesu.

⁵ Welelagwa vidala niyo wamgeleka matundu.

⁶ Yuda azumilaga, niyo akonga kuzungula luneka lwedi, lwakungela Yesu mwe mikono yawe kwa kinyele.

Yesu akeika Lumwe Kuidya Ipasaka

⁷ Niyo dyabula di zuwa dye mikate heigeligwe ugwadu, dizuwa dyo kuchinja ingoto ye pasaka

⁸ Niyo Yesu awasigiila Petulo, na Yohana akawagamba, "Iteni mka kiikile lumwe ludyo lwe pasaka kize kidye."

⁹ Niyo wamuuzi, "Waunga kikaikilehi lumwe ludyo lwe pasaka?"

¹⁰ Niyo awagamba, "Umwo mkengila mo mzi, nombwiilane na mnt'hu aketwikile biga dya mazi, mtimileni mkengile kwenyumba akugenda kwingila.

11 Mgambeni mta inyumba, ‘Zumbe auza chumba akuunga adiile uludyo lwe pasaka hamwenga na wanamp'hina wakwe?’

12 Naawalagiseni chumba kikulu chedi kwe digulu, uko nombwiile vint'hu vose viikilwa lumwe.”

13 Waitaga niyo wakubwiila enga viya Zumbe Yesu awagambile, niyo nao waikila lumwe uludyo lwe pasaka.

Ludyo lwa Zumbe Yesu lwa mwalagulo

Matayo 26:26-30; Maliko 14:22-26; 1 Wakolinso 11:23-25

14 Umwo sa ize ibuze niyo ekala ho ludyo hamwenga na wegala ulosi wakwe.

15 Niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Hionesa kunda vedi vitendese kudya pasaka ino hamwenga na nyuwe, hinati kusulumizwa.”

16 Kwaviya nawagambilani, heniidye naho ino mpaka ikeza kukelaviliza mwo useuta wa Mnungu

17 Niyo naho Yesu akiguha kikombe, nokutogola Mnungu, niyo agamba, “Nyweeleni nyose mwe kikombe iki.

18 Nawagambilani kugamba, henyiwe naho mazi aya ye zabibu mpaka Useuta wa Mnungu wize.”

19 Niyo auguha mkate, atogola Mnungu, niyo aubendula nokuwenk'ha akawagamba, “Uno nuwo umwili wangu ukulavilwa kwajili yenyu, tendeni ivi kwa kunikumbukila.”

20 Viligane naivo, weze wabinde ludyo lwa mwalagulo, niyo awenk'ha kikombe akawagamba, “Ikikombe iki niyo indagano

imp'ya ya Mnungu mwe sakame yangu, ikwitika kwajili yenyu.”

²¹ “Mna kauleni, yudya akunisezenga ehamwenga na miye ha ludyo.

²² Mwana Mnt'hu naafe enga viya Mnungu aungile Mna naaligitwe mnt'hu yudya akuunga amsezenge.”

²³ Niyo wakonga kuuzana woho wenye kwa wenye ni ani mwa woho akuunga atende ivo.

Kuhiganila ukulu

²⁴ Niyo kwalaila mahigano mwa wanamp'hina, kugamba ni ani mwa woho akufanyanywa kunda mkulu ywawe.

²⁵ Yesu niyo awagamba, “Maseuta wa want'hu hewe mmanyize Mnungu we kindedi, wana udahi mwa want'hu wawe, na wakulu nawo wakeink'ha ukulu wakakegamba, ‘Wambuya wa want'hu.’ ”

²⁶ Mna kwenyu hivo ivo, mkulu umwenyu, aungwa ande mdodo kujink'ha wose, naho, kilongozi naye, aungwa ande mtumwa wa want'hu.

²⁷ Mna niani mkulu, ni yudya akwikala hasi ho ludyo, hegu yudya akunda mndima? Ikindedi ni yudya akuhumula hasi. Mna hata inanda ivo miye ni mwenyu enga mndima.

²⁸ Nyuwe mnda na miye mo kugezigwa kwangu,

²⁹ naho enga viya Tate aniikile mo Useuta, miye name nawaikani mo uzumbe uuwo.

³⁰ Nomdye na kunywa ho ludyo ko uzumbe wangu, naho nomwikale mwe difumbi dyo Useuta kuzilamula kabila mnongo na mbili za Wazilaeli.

*Yesu alotela ivo Petulo akuunga amkane
Matayo 26:31-35; Maliko 14:27-31; Yohana
13:36-38*

³¹ Yesu niyo agamba, “Simoni! Simoni! Kaula Mwavu kenk'wa kuwageza nyuwe nyose, kuwapa-panga awedi na waihile, enga viya mlimi akuiheta ingano.

³² Mna hikulombezele kwa Mnungu weye, Simoni, unase kuhungukilwa nu mhuwi, vileke ukeza kuniuiya uwagele nguvu wanduguzo.”

³³ Petulo niyo amhitula, “Zumbe miye hikeika lumwe kugenda kuvugailwa kwedi vugailo naho hegu kubanika nife hamwenga na weye.”

³⁴ Yesu niyo amgamba, “Nakugambila Petulo, zogolo he diile, weye nounde kunilemela malavo nt'hatu kugamba hunimanyize.”

Pochi na Mkwiji na Bamba

³⁵ Yesu niyo awauza wanamp'hina wakwe, “Viya nawasigilagani, hewiina pochi hegu mkwiji na vilatu, mwahungukilagwa ni chochose?”

Niyo wamhitula, “Hachahungukilwe na chochose.”

³⁶ Yesu niyo agamba, “Mna haluse, mta pochi hegu mkwiji, naaguhe, heena bamba, naaungwe kutaga dikoti vileke agule bamba.

³⁷ Kwaviya nawagambilani, yadya niwandikilwe yakugamba, ‘Naawazigwe hamwenga na wabanangi,’ yaungwa yakelavilize naho kindedi yadya niwandikilwe haluse yabula.”

³⁸ Wana mp'hina niyo wagamba, “Zumbe kaula, aha kina mabamba maida.”

Yesu niyo agamba, “Ni vedi!”

*Yesu alombeza Mnungu ko mnima we mizeituni
Matayo 26:36-46; Maliko 14:32-42*

³⁹ Yesu ahalawaga ho mzi niyo aita ko mlima we mizeituni, enga ivo akutendaga, wanamp'hina nao niyo waita nae.

⁴⁰ Eze abule hant'hu aho niyo awagamba, “Mlombeze kugamba msekugwa mwo kugezigwa.”

⁴¹ Niyo asogela hank'handanda nao uhale wa kuvigita iwe, niyo afika madi na kumnombeza Mnungu akagamba.

⁴² Niyo agamba, “Tate, uneva waunga, niusile masulumizo aya, hiyo kwa kuunga kwangu, mna viya ukuunga weye nevinde.”

⁴³ Mtumigwa ywa kwe mbingu wa Mnungu amwiziilaga na kumgela nguvu.

⁴⁴ Kwaviya andile mwe makunt'ho, ongezaga kumnombeza Mnungu, niyo kiluke chakwe chanda enga matwent'he ya sakame ya kutomoka mwe sanga.

⁴⁵ Eze alawe mo kumnombeza Mnungu niyo awaiya wanamp'hina wakwe, niyo awabwiila wagona Kwaviya nawanda na kinyulu.

⁴⁶ Niyo Yesu awagamba, “Nii mwagona? Inukeni mlombeze Mnungu, mnase kwingila mo kugezigwa.”

Kugwilwa kwa Yesu

Matayo 26:47-56; Maliko 14:43-50; Yohana 18:3-

11

⁴⁷ Umwo Yesu andile akagendeela kulonga, dyabulaga fyo dikalongozwa ni Yuda, yumwenga

mwa wadya wanamp'hina mlono na waidi. Ezaga na kumbusu Yesu.

⁴⁸ Mna Yesu niyo amgamba, “Yuda wamsezenga Mwana wa Mnt'hu kwa utondwe?”

⁴⁹ Umwo wadya wanamp'hina weze wayaone yadya yakulaila niyo wamuuzza, “Zumbe, togola kiwasenge na mabamba yetu?”

⁵⁰ Yumwenga wawe niyo amtowa mtumwa ywo mkulu wa mlava nt'hambiko, na kumsenga digutwi dyo kulume.

⁵¹ Mna Yesu niyo agamba, “Yaungigwa muyazumile yano!” Niyo amtozaga yudya mnt'hu digutwi dyakwe disengigwe, nakumhonya.

⁵² Awagamba wakulu wa walava nt'hambiko na wadya wakulu wa wamizi we nyumba ink'hulu ya Mnungu, hamwenga ne wadala vilongozi, awo wezaga kumgwila Yesu, “Mwiza na mabamba na malungu, enga miye ni mhoki?”

⁵³ Nandaga na nyuwe mazuwa yose mwe nyumba nk'hulu ya Mnungu mna hamwagezile kunigwila. Mna dielo dibula dizuwa dyenyu, udahi wo uzumbe we diziza kukehuwila.”

Petulo amkana Yesu

Matayo 26:57-58, 26:69-75; Maliko 14:53-54, 14:66-72; Yohana 18:12-18, 18:25-27

⁵⁴ Wamgwilaga Yesu niyo waita nae kwe nyumba yo mlava nt'hambiko mkulu Petulo naye andaga akatimila kwa luhale.

⁵⁵ Weze wande wagima moto hagati he kiwasa cho usengelo, Petulo alunganaga na wadya wandaga wekale bunga kuuzunguluka.

⁵⁶ Mvele yumwenga eze amuone Petulo kekala hadya ho moto, amngoelaga meso Petulo akagamba, “Mnt’hu uyu nae nawandanya na Yesu!”

⁵⁷ Mna Petulo niyo alemela akagamba, “We mvele, miye himmanyize mt’hu uyo!”

⁵⁸ Ludodo naho mgosi yumwenga nakamuona Petulo, niyo agamba, “Weye nawe uyumwenga mwa woho,”

Mna Petulo niyo amgamba, “Weye mnt’hu, himanyize icho ukulonga,”

⁵⁹ Sa nt’huhu lupisi, mnt’hu mtuhu niyo alonga kwa kubilikiza, akagamba, “Hana kindedi chose kugamba, mnt’hu uyu nae nawandanya na Yesu, kwaviya yehe nae Mgalilaya!”

⁶⁰ Mna Petulo niyo amhitula, “Weye mnt’hu, himanyize icho ukulonga!”

Aho, niyo zogolo dyaila.

⁶¹ Zumbe Yesu niyo ahituka no kumkaula Petulo, Niyo Petulo akumbukila yadya agambilwe ni Yesu kugamba, “Zogolo hadinati kuila nekilo, nounde kunilemela malavo nt’hatu kugamba hunimanyize.”

⁶² Petulo niyo aita kuse, niyo ailisa kwa usungu.

Yesu atendelwa lubezo no kutoigwa mikoty

⁶³ Wadya wandaga wakamwamila Yesu niyo wamtendela lubezo no kumtoa mikoty.

⁶⁴ Wamsitaga ameso niyo wamuuzwa wakamgamba, “Ni ani akutoile?”

⁶⁵ Niyo wamlonga mbuli nyingi zakumhomola.

Yesu egalwa kwe kitala

Matayo 26:59-66; Maliko 14:55-64; Yohana 18:19-24

⁶⁶ Kwize kuche, difyo dye vilongozi wa want'hu, wakulu wa walava nt'hambiko, na wahiniza miko, waduganaga hamwenga niyo Yesu aletwa he kitala.

⁶⁷ Niyo wamgamba, “Kigambile, weye ni weye Kilisito?”

Niyo ahitula, “Hata uneva nna wagambilani, homnihuwile.

⁶⁸ Naho nnawauzani, homnihitule.

⁶⁹ Mna, kulawa ivi haluse, Mwana ywa Mnt'hu naande kekala kulume ko Useuta wa Mnungu ywo Udahi wose.”

⁷⁰ Niyo wose wagamba, “Haluse, weye niwe Mwana Mnungu?”

Niyo awahitula, “Ivo mkulonga nivo nili.”

⁷¹ Niyo wagamba, “Chazungula ikindedi kihi naho? Kiva yehe mwenye ivo alongile.”

23

Yesu egalwa kwa Pilato

Matayo 27:1-2, 11-14; Maliko 15:1-5; Yohana 18:28-38

¹ Want'hu wose niyo wenuka, wamlongaza Yesu kwita kwa Pilato.

² Uko wakongaga kumlongeleza wakagamba, “uyu mnt'hu kimbwiila akawadant'hiliza want'hu, naakawafingiza want'hu wasekuliha kodi kwa Seuta ywa Kilumi, naho nakagamba yehe mwenye niye Zumbe Yesu Kilisito.”

³ Pilato niyo amuuza Yesu, “Weye wi Zumbe wa Wayahudi?”

Yesu niyo amhitula, “ivo ukulonga niivo”

⁴ Pilato niyo awagamba wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wadya wose wandile

hadya, “Hikuona wavu wowose mwe uyu mnt’hu.”

⁵ Mna wose niyo wagamba, “Awadant’hiliza want’hu na mahinyo yakwe mwe isi yose yo Uyahudi, kakongela Galilaya mna ivi haluse eyaha.”

Yesu egalwa kwa Helode

⁶ Pilato eze eve ayo niyo auza, “Ivi mnt’hu uyu ni mkaya wa Galilaya?”

⁷ Eze amanye kugamba Yesu kalawa mwo udahi wa Helode, niyo amwigala kwa Helonde, lupisi ulwo Helode andaga Yelusalemu.

⁸ Helode niyo ehelwa vidala eze amwone Yesu. Kwaviya nakeva kale izimbuli zakwe, ivo naakaungisa amwone. Naho naakakawiila amwone Yesu akadamanya vihungi.

⁹ Ivo niyo amuuza Yesu maswali yabindile ingi, mna yehe Yesu hahitule dyodyose.

¹⁰ Wakulu wa walava nt’hambiko na wahinzi we Sigilizi, niyo wakimala wakamlongeleza kwa kuvilikiza vidala.

¹¹ Ivo Helode hamwenga na watowani wakwe, niyo wamtendela lubezo Yesu, na kumlongela mbuli za soni, niyo wamvala suke za kiseuta na kumvuza kwa Pilato.

¹² Mwe dizuwa diya Helode na Pilato niyo watawanda wambuya Kwaviya aho nk’hongo na wanda want’hu walemane.

Yesu asengelwa kukomwa

Matayo 27:15-26; Maliko 15:6-15; Yohana 18:39-19:16

13 Ivo Pilato niyo etanga kitala cha wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na vilongozi na want'hu watuhu,

14 awagamba, “Mniletela mnt'hu uyu mwagamba nakawadant'hiliza want'hu. Mna miye hiona izimbuli zakwe mwa meso yenyu naho hione mbuli yoyose ihile mwe ziya mumlongeleze.

15 Naho hiyo miye du, Helode naye haone wavu wowose, nivo vilekile kamvuza kwangu. Ni kindedi kugamba mnt'hu uyu hadamanye dyodyose dikuleka akantilwe kukomwa.

16 Miye nenizumile mumtoe niyo namlekela aite.”

17 Kwaviya neikamunga kuwakomwoela mvugailwa yumwenga mwe zuwa dyo wila we Pasaka.

18 Mna niyo wose watoa lwasu kwa lumwe, wakagamba, “Muuse uyo umfungule Balaba.”

19 Balaba nakavugailwa kwa kusaguka na kwajili yakukoma want'hu.

20 Pilato nakaunga amlekele Yesu, “Ivo niyo alonga naho vituhu.”

21 Mna woho niyo watoa lwasu wakagamba, “Muwambe, muwambe.”

22 Pilato niyo awauzaga malavo ya katatu, “Mna kadamanya wihi wani? Hikuona kint'hu chochose kihile icho adamanye kikumuunga abanike. Nanizumile mumtoe akajika nenimlekele aite.

23 Mna woho wagendeela kutoesa lwasu kugamba,” Yesu aungigwa awambigwe. Niyo elo lwasu lwawe lwahuma.

24 Pilato niyo azumila kugamba wadamanye ivo wakunga.

25 Niyo amkomwoela kulawa kwe divugailo yudya wakumuunga, yudya ageligwe kwedivugailo kwa kusaguka na kukoma want'hu. Pilato amlavaga Yesu kwawe vileke wamtendele viya wakuunga.

Yesu awambigwa mwo msalaba

Matayo 27:32-44; Maliko 15:21-32; Yohana 19:17-27

26 Umwo wakamwigala, wabwilana na mnt'hu yumwenga akwitagwa Simoni mnt'hu wa Kilene, andile akalawa ko mgunda, niyo wamtwika msalaba kunyuma haguhi na Yesu.

27 Fyo dya want'hu nedikamtimila, naho no kunda na wavele wandile wakamwiila Yesu.

28 Yesu niyo awahitukila na kuwagamba, “Nyuwe wavele wa Yelusalemu, msekuniila miye keileni nyuwe wenye na wana wenyu.

29 Kwaviya mazuwa nayeze aho wakunga wagambe, ‘nevinde nivedi kwa wadya hewena wana, nawadya heweke na kulela wana!’

30 Aho noubuze lupisi want'hu wakunga wayagambe amagulu, yawagweele na kuwagubika vileke wafe.

31 Kwaviya uneva nawatenda ivo mwo mti he- unyaile, neinde vivihi umti unanyala?”

32 Niyo wegalwa want'hu watuhu waidi wandile wabanangi vileke wawambigwe hamwenga na Yesu.

33 Weze wabule hant'hu hakwitangwa kibela cho mtwi, niyo wamuwamba Yesu hamwenga

na wadya wabanangi waidi, yumwenga kulume kwakwe na mtuhu kumoso.

³⁴ Yesu niyo agamba, “Tate uwausile wavu wawe, kwaviya hawamanyize idyo wakudamanya,”

Niyo wapangilana izisuke zakwe kwa kutoa kula.

³⁵ Want'hu nawakimala hadya wakakaula, vilongozi nawakambela, wakagamba, “Kayokola watuhu haluse naakeyokole mwenye, uneva yehe nuyo Kilisito asagulwe ni Mnungu!”

³⁶ Wank'hondo nawo niyo wambela, nawambasa Yesu hagihi niyo wamwink'ha siki.

³⁷ Wamgamba, “Uneva kindedi weye u Zumbe ywa wayahudi, keyokole weye mwenye!”

³⁸ Halanga ho msalaba wakwe na hawandika, “Uyu niye Seuta ywa Wayahudi.”

³⁹ Yumwenga mwe wadya wadamanye wiihi wawambigwe mwe viwambilo, niyo amhomola Yesu akamgamba, “Weye hikugamba niwe Kilisito? Hake keyokole wemwenye hamwenga na suwe.”

⁴⁰ Mna yudya mtuhu niyo amtila miyawe akamgamba, “Weye hukumogoha Mnungu! Mna umwe usengelo enga iyo?”

⁴¹ Weye na miye kiwagilwa kwink'higwa usengelo enga ino, mwe yadya kidamanye mna uyu hadamanye mbuli yoyose iihile!”

⁴² Eze abinde ukulonga niyo agamba Yesu, “We Yesu unikumbukile Umwo ukeza mo Useuta wako.”

⁴³ Yesu niyo amhitula amgamba, “Nakugambila, dyelo ino nekindanye kwa Useuta wa Mnungu.”

Ukubanika kwa Yesu.

Matayo 27:45-56; Maliko 15:33-41; Yohana 19:28-30

⁴⁴ Ize ibuze saa mtandatu niyo kwenda na lwiza mwe isi yose, mpaka mwe saa kanda.

⁴⁵ Zuwa niyo dyatenda na lwilwa, pazia dye nyumba nk'hulu ya Mnungu niyo dyatatuka hagate.

⁴⁶ Yesu niyo aila kwa izwi kulu, "Tate mwe mikono yako nauika umoyo wangu."

⁴⁷ Yudya mkulu wa wank'hondo eze aone izimbuli viya zilaile, niyo amtogola Mnungu agamba, "Kindedi uyu mnt'hu na kanda mnt'hu wedi."

⁴⁸ Want'hu wose wadugane hadya, he idya imbuli, weze waone izimbuli zilaile, niyo wauya mwe zikaya zawe wakaketoa mwe vifuwa kwa usungu.

⁴⁹ Mbuyaze Yesu hamwenga na wadya wavele wezile kulawa Galilaya nawakimala kwa hale ludodo wakakaula idyo dikulaila.

Kumoswa msanga ya Yesu

Matayo 27:57-61; Maliko 15:42-47; Yohana 19:38-42

⁵⁰ No kunda na mnt'hu yumwenga zina dyakwe Yusufu, mnt'hu uyo na kanda mnt'hu ywedi naho naakekala mo mzi umwenga wa wayahudi ukwi-tangwa Alimasaya.

⁵¹ Na kanda mnt'hu wa Alimatayo mzi umwenga wa Wayahudi, ywedi akutogolwa, naakagoja ukwiza kwa Useuta wa Mnungu.

⁵² Ivo yehe niyo aita kwa Pilato, aulombeza umwili wa Yesu.

⁵³ Eze azumilwe niyo auseleza kwe umsalaba, auvika sanda yedi niyo akuumosa mwe mp'hanga ipukigwe mwo luwe lukulu, naho ne dinda hadinati kumwoselwa mnt'hu.

⁵⁴ Zuwa idyo na inda ijumaa, ye dizuwa dya kuhumula nayakonga.

⁵⁵ Wadya wavele wezile na Yesu kulawa Galilaya, nawamtimila Yusufu, niyo waiona idya imp'hanga uikigwe umwili wa Yesu.

⁵⁶ Niyo wauya kwe zikaya zawe, waika vedi mafuta yedi yakuuhaka umwili wa Yesu. Zuwa dyo ukuhumula niyo wahumula hahena ndima yoyose, enga viya Umwiko ikulonga.

24

Ukuuyuka

Matayo 28:1-10; Maliko 16:1-8; Yohana 20:1-10

¹ Jumapili mtootondo, wadya wavele niyo waita kwe mp'hanga na yadya mavuta yawe yo mhemp'he ayo wayaikile lumwe.

² Niyo wadibwila dia diiwe ditongoloswa hale ne imp'hanga. ³ Niyo wengila mndani mna hawauone umwili wa Zumbe Yesu.

⁴ Umwo wandile wakei wakehelwa, niyo kwalaila want'hu waidi wakimale hagihi na woho, wavalaga suke zikumwekamweka.

⁵ Wadya wavele niyo wengilwa ni wogofi na kufunama hasi uku wakanda wafika madi, wadya want'hu niyo wawagamba, “Nii mwamzungula mgima mwe want'hu wabanike?”

⁶ Hahali, kauyuka, kumbukileni ivo amigambilgani umwo andaga Galilaya.

7 'Vaungwa mwana mnt'hu alavigwe mwe want'hu waihile na kuwambigwa mo msalaba na kuuyuka zuwa dya katatu.' "

8 Aaho, wadya wavele niyo wakumbukila ulosi wakwe.

9 Niyo wahalawa kudya kwe imp'hanga niyo wagenda kuwagambila wadya wanamp'hina wakwe mlongo na yumwenga hamwenga na want'hu watuhu izimbuli zose.

10 Wavele wadya wandaga ni Maliamu Magedalena na Yoana na Maliamu nine dya Yakobo, hamwenga na wadya wavele wandile we hamwenga, woho nawo wawagambile wegala ulosi izimbuli zose.

11 Mna wadya wanamp'hina nawakafanyanya kugamba yadya wagambigwe ni wadya wavele na hayandaga hiyo kindedi.

12 Mna Petulo niyo afosa niyo atula nguluko mpaka kwe imp'hanga niyo afunama asungile mindani, mna aonaga isanda iyo du. Niyo ehelwa kwa mbuli ziya azione niyo auya kaya.

Lugendo lwa kuita Emau

Maliko 16:12-13

13 Mwe dizuwa idyo, want'hu waidi mwe wanamp'hina wakwe nawakaita mwe kaya imwenga ikwitagwa Emau, kaya iyo ihale no mzi wa Yelusalemu enga lugendo lwa masa maidi.

14 Naho nawakalonga woho wenye diya dilaile,

15 Umwo nawakalonga na kuuzana wo wenye, Yesu mwenye niyo alaila alongozana nawo,

16 Nawamuona kwa meso mna hawammanyize kugamba ni Yesu.

17 Yesu niyo awagamba, “Mwasimuila mbuli yani uku mwagenda?”

Woho niyo wakimala wanyamale wamemile kugela mbazi mwo uso.

18 Yumwenga akwitangwa Kileopa, niyo amuuzwa, “Weye wi mgeni mo mzi uno wa Yelusalemu, vikutende humanyize idyo dilaila mwe yano amazuwa?”

19 Yesu niyo awauza, “Kulaila mbwai?”

Woho niyo wamhitula, “Mbuli za Yesu wa Nazareti,” yudya endile mlotezi, “Mta udahi wa kudamanya na kulonga hameso ha Mnungu na want’hu wose.

20 Wakulu wa walava nt’hambiko na awakulu wetu hamwenga na vilongozi, nawamsengela kubanika niyo wamuwamba.

21 Naho suwe nakikakawiila kugamba yehe nuyo akuunga aikombole Izilaeli, mna dyelo ni zuwa dya katatu kukonge hadya zilaile izimbuli.

22 Naho weyuko wavele wachehele, nawaita mtootondo kwe kikuta,

23 mna hawaubwiile umwili wakwe! Wauya nakugamba, walailwa ni mtumigwa ywa kwe Mbingu niyo awagambila kugamba, Kauyuka.

24 Weetu watuhu nawaita kwe kikuta niyo waona ivo walotezi wadya awavele, mna yehe hawamuwone.”

25 Niyo Yesu awagamba, “Nii mwi wahezi ivo? Nii mwi wadala kuhuwiila mbuli walotezi wa Mnungu!

26 Haiungigwe Kilisito kusulumizwa mwe zimbuli zose, na kwingila mwo uwedi utendese wo

Useuta wakwe?”

²⁷ Niyo awagambila zimbuli zose awandikilwe mwa maandiko Akukile, kukongela mlotezi Musa mpaka walotezi wa Mnungu wose.

²⁸ Weze wabule hagihi ne ikaya idya nawakaita, Yesu niyo awageza enga agendeela ne int'hambo,

²⁹ niyo woho wamlombeza kugamba, “Usekwita, zuwa diswa.” Ivo niyo engila he ikaya na kwikala nao.

³⁰ Eze ekale na kudya nk'hande hamwenga nao, aguhaga mkate no kuuvikila, niyo aubendula no kuwenk'ha.

³¹ Ahadya meso yawe niyo yagubulwa, no wabunk'hula kugamba ni Yesu, mna naho niyo ahalawa mwa meso yawe iviya wakakaula.

³² Niyo wagambana, “Togoleni, imyoyo yetu haikimpuke moto mndani, aho naakalonga naswe mwe sila, no kukigubula Mawandiko Akukile?”

³³ Niyo wahalawa isa idya, no kuuya Yelusalemu. Uko wawabwilaga wadya mlongo na yumwenga, wadugana hamwenga na wadya watuhu.

³⁴ Niyo wagamba, “Zumbe, kauyuka kindedi, naye kamlaila simoni!”

³⁵ Niyo wawasimwiila yadya yalaile kwe sila, na viya wambunkhule Zumbe mwe kuubendula mkate.

Yesu awalaila wanamp'hina wakwe

Matayo 28:16-20; Maliko 16:14-18; Yohana 20:19-23; Imitendele 1:6-8

³⁶ Umwo nawakawagambila ayo, Yesu mwenye niyo alaila no kukimala hagati hawe, awagamba, “Utondowazi unde na nyuwe.”

³⁷ Niyo wehelwa no kwingilwa ni wogofi mkulu, wakafanyanya kugamba walailwa ni mzimu.

³⁸ Mna yehe awagamba, “nii mwanda na kinyulu? Nii mwanda na shaka mwe imioyo yenyu?”

³⁹ Kauleni mikono ne iviga vangu, vileke mmanyane ni miye. Nitozeni mnione, Kwaviya mzimu hauna mwili na mavuha enga ivi mkuniyona.”

⁴⁰ Eze alonge ayo, niyo awalagisa miko ne iviga.

⁴¹ Viya weze wanda wakei kuzumila kwa kinyemi wandile nacho, Yesu niyo awauza, “Mna kint’hu chochose cho ukudya?”

⁴² Niyo waamwink’ha ntili ye samaki ikasigwe.

⁴³ Yesu aiguhaga, na kuidya iviya wose wakamkaula.

⁴⁴ Niyo awagamba, “Ino niyo imbuli nawagam-bilagani, viya chandile hamwenga, kugamba ne-hiungigwa kuyombokela yose nawandikilagwa mwe miko ya Musa enk’higwe ni Mnungu na mwe vitabu va walotezi hamwenga na mwe kitabu che Zabuli.”

⁴⁵ Niyo zifanyanyi zawe zagubuka, wakombaganya Mawandiko Akukile.

⁴⁶ Naho niyo awagamba, “Ivo nivo iwandikwe kugamba. Kilisito naasulumizwe mna mwe dizuwa dya katatu naauyuke.

⁴⁷ Naho kwa zina dyakwe, want’hu wose kukongela Yelusalemu, nayabilikizwe kugamba

want'hu waungigwa wakeiile vileke wausilwe wavu wawe.

⁴⁸ Naho ni nyuwe muwone izi zimbuli.

⁴⁹ Miye mwenye neniwegaileni yudya Tate alagane naamtume kwenyu, mna ikaleni umu mo mzi mpaka mwink'higwe udyu udahi ukulawa kulanga.”

Yesu apaa

Maliko 16:19-20; Imitendele 1:9-11

⁵⁰ Niyo awalongoza mpaka Besania, uko nuko enulaga mikono yakwe no kuwavikila.

⁵¹ Umwo akawavikila, niyo akepagula no kuwasa, niyo aguhigwa kulanga kwe mbingu.

⁵² Wamvikaga niyo wauya Yelusalemu uuku wana kinyemi kitendese.

⁵³ Nawo nawekekala kwe inyumba nk'hulu ya Mnungu mazuwa yose, wakamtogola Mnungu.

CXXX

Ndagano mp'ya kwa wantu wose
The New Testament in the Nguu language of Tanzania
copyright © 2014 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Nguu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Word For The World

Zigua & The New Testament in Nguu

This translation, published by The Word for the World Bible Translators and Pioneer Bible Translators, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact The Word for the World Bible Translators at www.twftw.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

6307d7de-b501-5b20-8c25-739674dbccac